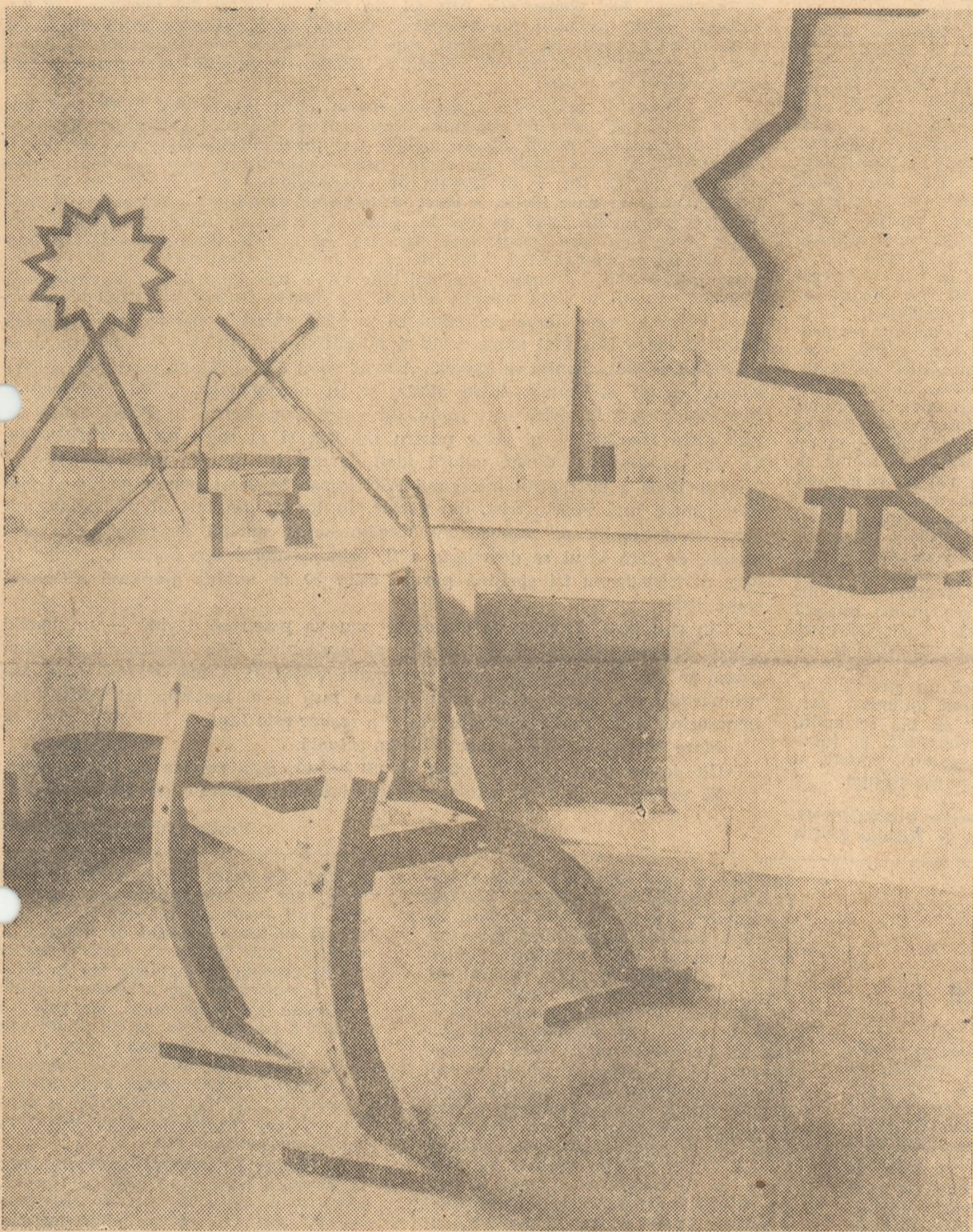

renaștere românească, integrare europeană

Studioul din Londra (1960)

Valori românești în diaspora

PAUL NEAGU: povara noutății

Pentru Paul Neagu, artist român ce trăiește în Anglia și artist englez de origine română, noutatea în linia expresiei stilistice și a viziunii nu este numai o povară, ci asumarea unui destin. Afirm aceasta deoarece încă din timpul studiilor la Institutul „Nicolae Grigorescu” și până astăzi artistul a sondat cu fervoare și speranță zonele profunde ale vizibilului încercând, asemenea lui Paul Klee, să dovedească — dacă mai era nevoie — adevărul simplu ca o axiomă: arta nu redă vizibilul, ci face vizibilul. Ne plasăm așadar într-un teritoriu al posibilului unde orice supoziție trebuie demonstrată coerent. Dificultatea nu e deloc ușor de surmontat atita vreme cit privitorul rămâne cantonat la nivelul prejudecății sau la cel al unor obiceiuri greu de depășit. Nonconformiste, insurgente până în pragul polemicii, viziunile lui Paul Neagu intrigă și subjugă, dezamăgesc și incită.

Stările antinomice enunțate configurează, de fapt, un univers creator marcat de gustul aventurii solitare, al unei provocări permanente. De aceea, operele lui Paul Neagu îți pot stârni entuziasmul sau nu, dar nu te pot lăsa niciunul indiferent.

Una dintre observațiile sale de început — tu repercusiuni imediate în actul creației — viza alterarea capacității perceptive a ochiului, chiar o anumită perversitate a sa prin exces de utilizare și experiență vizuală. Sigur, avem a face cu o speculație nu lipsită de oarecare teme. Oricum, artistul a profitat lansind ceea ce s-a numit în perioada anilor '70 palp-art-ul. Adiacent, s-a ajuns la tactilitate ca mod original de percepție artistică. Pictura ieșise din canonul bidimensionalității adresându-se acum și altor simțuri. De aici și până la arta mangeabilă n-a fost decit un pas, folclorul breslei noastre înregist-

trind savoarea îndemnului gastronomic; pe catalige, umblind printre vizitatorii expoziției sale pariziene, artistul oferea tuturor produse artistice mangeabile. Asemenea manifestări în vogue în epoca respectivă puteau exprima stări complexe: de căutare și experiment, de bruscare a confortului nostru spiritual, un anumit teribilism, poate o criză a limbajului. Happening-ul se extinsese și asupra zonei artelor vizuale. Ulterior, Paul Neagu a valorificat câteva dintre principiile gramaticii generative a lui Chomski și a elaborat raporturi noi între ideile despre sistem, structură, om, cosmos, toate integrate într-o viziune plastică cu o morfologie distinctă și sintaxă incitantă.

În fond, fiecare etapă prefigura întâlnirea cu sculptura abstractă, vocația autentică a creatorului de obiecte artistice Paul Neagu. Atit ciclurile *Muscătura orbului*, *Ploaie orizontală*, *Antropocosmos*, cit și cercetările programatice în sfera esențializării limbajului plastic au impus aproape apariția *Hypphen-ului*, semnul atit de personal și atit de încărcat de simboluri ce definește cea mai recentă etapă din gândirea și creația artistului.

Ca o fază preliminară poate fi considerată cantonarea în teritoriile artei ambientale prin apelul la sugestiile stelelor deschise, așezate direct pe paviment sau cele asamblate spațial. Ideea de deschidere, are substanță filozofică ca, de altfel, toate compozițiile cu structuri poligonale. Subtilitatea unor sensuri criptice, relații numerice și echivalențe metaforice obligă la succesive lecturi la niveluri conotative din ce în ce mai înalte.

Hypphen-ul, cuvint intraductibil dar cu semnificație de legătură aduce în discuție imaginea triadei, a familiei, a echilibrului. Structurile Hypphen-ului sugerează un plug sau un compas, o formă coerentă la nivelul semnificațiilor culturale. Agrestă, arhaică dar și foarte modernă, compoziția e abstractă doar în aparență. Condiția receptării: lectura în registru poetic. În fine, alte realizări recente din ciclul *Pește peste poartă* evocă mitul întoarcerii fiului risipitor. El, fiul nu exprimă umilință, ci doar bucuria dulce-amară a experienței de a fi. Pentru Paul Neagu aflarea originalității, a noului nu e o povară, ci un destin.

Valentin CIUCĂ

SALA DE
LECTURA

Legea generală a învățămîntului — avatarurile vidului legislativ

Nici în Togo n-am văzut atita suferință ca în România

„Lanterna roșie“ a roșilor

Țin să facem din Iași un centru cultural național

Deși există și opinia după care ar trebui să ignorăm cele scrise și publicate în unele ziare și reviste, intrucit uneori este mai mult decât vizibil caracterul tendențios și nefondat în prezentarea unor aspecte ale vieții universitare, din respect pentru cititorii presei locale și pentru adevăr credem că sint necesare câteva precizări privitoare la ceea ce am numi o campanie de denigrare a Universității „Al. I. Cuza” la care am asistat cu regret în ultimul timp.

Așadar, după opinia noastră, despre această prestigioasă instituție de învățământ superior și despre valorile sale, cu care ieșenii de bună credință se mindresc atunci când despre Iași se vorbește ca despre o cetate a științei și culturii, nu se poate, nu este voje, să se scrie oricum și de către oricine, sub semnături care se vor ilustra, dar, vai! nu sint. Se impune, în acest caz măcar, un minim de decență, însinuarile și limbajul de cafeana (fie ea și literară) fiind cu totul nepotrivite. Este deasemenea regretabil că înseși persoane care aparțin, sau au trecut prin Universitate și-au permis să publice foiletoane „de senzație”, defăimătoare, la adresa unor reputați profesori ai învățământului superior ieșean.

Nu este în intenția noastră de a combate pe rind afirmațiile eronate și concluziile deplasate din aceste „luări de poziții”

Precizări necesare

În apărarea valorilor universitare

ultrademocratice deoarece este clar pentru oricine cunoaște cit de cit Universitatea că acestea au fost numai un pretext pentru apropierea scopului propus, acela de a compromite. Cu toate acestea, în ciuda unor reveniri cu scuzele de rigoare în articole ulterioare, referitor la aprecierile calomnioase și nefondate la adresa unor distinși profesori ai Facultății de Matematică ce au avut și funcții de conducere în cadrul Universității, dorim să subliniem câteva realități evidente. Este vorba oare de o ciudată lipsă de profesionalism sau de o crasă rea credință când se fac afirmații eronate, când s-ar fi putut foarte ușor verifica?

De exemplu, nu este pentru prima oară când se afirmă eronat — dar o eroare care în anumite condiții poate produce efecte complet dezagreabile — că profesorul Viorel Barbu a făcut parte din comisia de doctorat a Zoiei Ceaușescu. Era oare atât de greu de aflat atât conducătorul științific, precum și membrii comisiei respective? Nu se știe, sau nu se vrea să se știe, că există un document ce poate fi consultat de oricine și oricând în acest sens? Nu se știe de cei trecuți pe băncile Universității unde este Rectoratul din București, care a organizat acel doctorat? Bineînțeles, că se știe toate aceste lucruri și încă foarte bine, dar nu asta era important, ci compromiterea cu orice preț. Probabil că doritorul cunoașterii acelei comisii, dar și cel care furnizează „informații” cititorilor și care ar trebui să-i respecte cit de cit, deci acea persoană, dacă nu chiar cunoaște acea comisie, va fi surprins de adevăr aflând din acel document nume ce nu i-ar mai conveni să le plaseze în concluzia pe care o formulează, care nu este nici ea decât o mare, o foarte mare eroare.

Credeti, stimați cititori, și stimați redacții de profesioniști ai informației, că ar fi fost teribil de greu de aflat că fiica profesorului Călin Ignat a fost șefă de promoție a Facultății de Matematică? Să nu fie cunoscut oare rolul determinant al profesorului Călin Ignat în susținerea unor probleme reale ale învățământului superior ieșean? Este oare nesemnificativ faptul că domnia sa a fost ales rector imediat după revoluție tocmai datorită aprecierii de care se bucură atât din partea corpului profesional cit și din partea studenților? Este oare decent faptul de a lua în deridere o activitate îndelungată și prodigioasă dedicată Universității, inventând nepoți sau făcând loc la tot felul de insinuații? Conducerea cu tact, în spirit de corectitudine, timp de doi ani, a destinului Universității nu a rezonat, nu a avut nici un ecou în cei care-și permit să birfească în paginile imaculate ale presei? Se rețin numai cele două luni cit a fost secretar de partid? Întrebările noastre sint pur retorice, intrucit sintem conștienți că sensurile acestei campanii sint mai profunde, iar din punctul nostru de vedere, cei ce slujesc cauze străine spiritului universitar nu pot fi decât condamnați.

Revenind la „cazul”, pentru că l-ați făcut caz, domnilor, încercarea de separare a activității de rector a domnului Barbu de cea de matematician (apare chiar și adjectivul „eminent”) este sortită unui lamentabil eșec. În deplină cunoștință de cauză putem afir-

ma că tocmai faptul că Universitatea a avut, în perioada grea a anilor '80, ca rector un ilustru om de știință, a reprezentat o șansă cu importante consecințe pozitive. Că unii nu au simțit acest lucru este foarte regretabil. Cert este că în perioada celor două mandate ale profesorului Viorel Barbu, mai mult ca oricând criteriile de apreciere atât a cadrelor didactice cit și a studenților au fost activitatea didactică și științifică, pregătirea profesională, afirmarea Universității ieșene în circuitul valorilor mondiale fiind una din preocupările sale esențiale. Adevărat om de școală, profesorul universitar Viorel Barbu nu este, așa cum ați observat, numai un eminent matematician, ci și o valoare de primă mărime a științei românești, cunoscut și recunoscut ca atare pe plan internațional, de aceea invitat să predea la cele mai mari universități ale lumii, din Statele Unite ale Americii, Franța, Germania, Italia și la manifestări științifice de cel mai înalt prestigiu, creator al unei școli științifice renumite în lumea matematicilor. Opera sa ar fi impus un oarecare respect, cele scrise în unele publicații despre domnia sa nefiind decât o profanare a valorilor de preț ale Iașilor, ale poporului nostru, un regretabil atentat la valorile autentice ale științei românești. Numai faptul că profesorul Barbu a promovat, în calitatea sa de rector, cercetarea științifică autentică și a impus o mai mare responsabilitate pentru actul didactic (față de care semnături ai foiletoanelor amintite au avut abateri grave) contrazic flagrant etichetarea sa de „rector lamentabil”. Constatăm astăzi cu îndreptățire că s-a făcut puțin, dar acel „puțin” a incumbat numeroase sacrificii din partea unor persoane care au avut curajul să se implice pentru a mai salva, cit de cit, ceva. Acum ne vine ușor să ne vedem în fruntea evenimentelor din '87, dar ca să fim cinstiți, ar fi avut atunci rectorul Universității forțe pe care să se sprijine într-o acțiune de protest prelungit? Ați uitat prea repede aberantele desiiintări ale Institutului de Matematică ai Academiei în ciuda existenței acolo a Președintelui Academiei, regretatul Miron Nicolescu ce și-a apropiat și sfârșitul în acea luptă inegală, sau a Institutului de Psihologie. Avea oare dreptul un rector să supună universitatea unui val de represii pe care astăzi refuzăm să ni-l mai imaginăm? Tirziu, prea tirziu, unul dintre autorii declară conciliant că ar fi trebuit să se în formeze, recunoscînd că „nu ne dăm seama că riscăm să participăm la veritabile asasinat morale”. Într-adevăr, domnia sa și alți citiva, din fericire nu prea mulți, inițiază adevărate asasinat morale, compromiterea unor personalități marcante ale științei românești.

În concluzie, precizăm că nu am scris aceste rânduri într-o apărare anumitor persoane, din simplul motiv că ele se apăra singure prin tot ce au construit, ci într-o apărare a numelui Universității ieșene, a valorilor, repetăm, autentice ale științei.

Prof. dr. Theodor PRECUPANU
Conf. dr. Nicolae LUCA

Urme pe zăpadă

Dansuri satanice

Se cam înmulțesc semnele prevestitoare cum că la noi, la români, ar mai fi loc pentru rău, că „fericirea” noastră încă ar mai putea spori. Răul acela ni l-ar putea face și niște „prieteni” de dincolo de hotarele țării, însă sigur l-am lucra și noi cu sîrg, fiindcă în privința asta, de-a ne face singuri rău, avem o solidă tradiție. Viața clipei de față ne este mușcată de multe rele, dar peste acestea își face loc tot mai mult o amenințare de pierzanie. Posibilitatea să fim înhațați de virteturile mortale ale unor dansuri satanice, ca sarabanda dezlanțuită în Iugoslavia, este în creștere. La Nistru, cazacioc, pe Tisa, ceardaș, iar pe valea Jiului, căluș... Simultanitatea mișcărilor de încălzire ale acestor „dansatori” este, cred, întimplătoare, însă înțelegerea lor la unii încurajează sigur pe ceilalți, să treacă la lucru. Dacă n-am cunoaște prea bine chipurile lor, nu am risca să spunem că pericolul este de moarte. Dar să-i luăm la rînd.

Pe Nistru nu mai este vorba de simple mișcări de încălzire, cazaciocul a început. Pilcuri-pilcuri de cazaci îl joacă îndrăciți, în aplauzele rusofonilor, ale moldovenilor mancurtizați și sub comanda unor atamani ce-au pă-răsit muzele de pe valea Donului, unde fuseră depuși ca piese doveditoare ale repetatelor însămintări de pămînt cu capete omenești, săvîrșite de ei. Ramura asta de ruși, care i-a înspăimîntat pînă și pe tătari și i-a făcut să-i numească, așa, cazaci, adică ființe netrebnice, a fost cea mai trebu-

Însemnări ieșene

„Lanternă roșie” a roșilor

În trecut, de la Iași a pornit innoirea. Astăzi, de la Iași pleacă — sau cel puțin încearcă să se pună în mișcare — ideea de restaurație.

Să ne amintim că la Iași s-a aprins flacăra revoluției de la 1848. Unirea din 1859 la Iași a început. Pentru că Iașul a avut oameni politici mari, capabili să analizeze desfășurarea istoriei, să înțeleagă sensul acesteia, în spiritul cerinței de innoire a societății și de regenerare națională.

O uriașă prăpastie desparte însă Iașul de azi de Iașul de ieri. Prăpastie de care nici măcar nu sintem conștienți, pe care parcă nici nu o observăm.

Asta-i situația. Ieri — Kogălniceanu, azi — Ion Solcanu.

Dintre toți cei pe care Iașul i-a trimis în Parlamentul țării, să ne reprezinte, singurul care și-a făcut simțită prezența acolo este senatorul Solcanu. În rest — pauză. Ați auzit pe cineva deschizînd gura, măcar cit să spună cum se numește? Nici pomeneală. Atît cei din FSN, cit și cei din opoziție s-au dovedit ia fel de invizibili. N-am auzit ca vreunul să fi ridicat o problemă. Să se fi manifestat măcar ca Dan Iosif, care s-a specializat în numărarea voturilor și e cel mai harnic dintre toți, mereu pe primul loc în acest nou gen de întrecere socialistă în muncă.

În schimb dl. Solcanu s-a dovedit foarte activ, făcînd mai mult decît toți la un ioc și încă ceva pe deasupra. După ce din balconul prefecturii ieșene a rostit o duioasă și mobilizatoare lozincă pro prezidențială (oare ce poet i-o fi compus-o?), a urcat încet dar sigur treptele puterii, tot mai sus, mereu mai sus, pînă sus de tot — în funcția de vicepreședinte al FSN. Iar pe această treaptă, unde se nasc ideile, a dorit să imprime partidului o orientare. Și încă ce orientare, numai bună de luat în seamă și de pus la inimă: cu spatele spre viitor și cu fața spre trecut, spre cirja istorică a d-lui Birlădeanu. O față numai zîmbet — ca zîmbetul d-lui Iliescu, se înțelege. Cam asta este esența moțiunii sale — sau a grupului său, mai bine zis — prin care ar vrut să definească rostul FSN-ului în viața politică a țării. Un foarte frumos program de viitor, după cum se vede. Noroc de faptul că în FSN există și oameni realiști și că numărul lor a fost mai mare decît al nostalgicilor, încît d-l Solcanu n-a avut succes cu nemaipomenita sa ispravă. A avut cîștig de cauză altă moțiune, pe care adepții ei au susținut-o, între altele, și cu argumentul: „Fără comuniști!” Interesant, nu? În orice caz, acum s-a văzut limpede că în Front există o fapt două fronturi — al celor pentru reformă și al celor pentru restaurație. Și, din păcate, unul dintre autorii ideii de restaurație este un om politic al Iașului. Dacă a avut gîrul întregului FSN ieșean în acest sens, atunci e și mai trist pentru Iași. Foarte trist, din păcate. În loc ca din Iași să pornească, așa cum s-a întîmplat pe vremea lui Kogălniceanu, spiritul de innoire, în momentul de față Iașul se dovedește a fi, prin senatorul Ion Solcanu, „cirja” în care dl Birlădeanu își sprijină povara celor 50 de ani de glorioasă activitate comunistă.

Nu știu dacă Frontul va deveni — sau va putea să devină — un partid social democrat în adevăratul înțeles al cuvîntului. Prin încetineala de pînă acum, în ritmul tangoului Lenin, s-a putut vedea că a fost și încă mai este un partid roșu. Acest partid roșu își are însă și el lanterna lui roșie. Iar nenorocirea e că această „lanternă roșie” a roșilor este Iașul.

Mare tristețe cu FSN-ul ieșean la ora actuală.

Cît despre opoziție — aproape că nu există. Altă tristețe la fel de mare. Să vedem ce va fi la viitoarele alegeri locale, generale și... prezidențiale!

Vasile CONSTANTINESCU

incioasă și mai sălbatică sabie a imperiului țarist, în lichidarea oricărei nesupuneri. Istoria lor are o aură de legendă, cazacii s-au răscolat chiar împotriva mîinii care îi plătea pentru crimele săvîrșite, au opus o îndîrjită rezistență bolșevismului, însă spiritul de libertate li s-a împotmolit totdeauna în jafuri, în pogromuri, în sălbăticie. Mercenar parcă prin naștere, cazacul ni se arată și astăzi același pelerin întunecat, care face ca aerul locului călcat de el să miroasă a praf de pușcă și a sînge de om. Au venit acum la Nistru nu călare pe renumiții lor cai și nici cu vechile lor pușcoace, ci în mașini și trenuri, și așa, cu miinile în buzunare, au „înfricoșat” o armată (fostă sovietică) staționată în zonă, din magaziiile căreia s-au servit după poftă cu automate și blindate. Granița de la Nistru nu-i doar moldovenească, ea este în primul rînd românească și cazaciocul acesta oricînd s-ar putea întinde peste țară. Ce cută cazacii aici? Ai cui cetățeni mai sint ei? Numai Boris Elțin ar putea răspunde. El însă tace și s-ar putea să nu răspundă niciodată...

Dincolo de Tisa, tot un fel de atamanii (chiar cu galoane guvernamentale) indeamnă ca mișcările de încălzire pentru începerea „ceardașului” să nu contenească o clipă. Pînă acum nu s-a auzit nici un foc de armă, dar propaganda lor și a prietenilor lor este plină de bubuituri și fumuri tot imperiale, ca și cele de pe Nistru. Vor ei să înceapă cu adevărat „ceardașul”? Mai degrabă cred că speră ca opinia publică să ajungă acolo, încît să opereze un nou arbitraj (cuvîntul diktat pare a nu le mai fi cunoscut), adică să ni se înhațe o parte din țară, cu care să-i miluiască apoi pe ei. Deocamdată cheltuiesc bani buni cu mișcările astea, de încălzire, și-i pun, prin rîcoșeu, la lucru pe extremiștii și xenofobii noștri — uscăturile pădurii românești. Nu, nu sintem mîncători de

unguri, de evrei, de oameni de alte etnii, dar un elementar bun simț ne face să-i întrebăm pe toți cei ce le crează în lume o astfel de imagine a noastră, cum că am fi, dacă domniile lor ar accepta ca în țările lor, la diferite sărbători, să fie arborate drapele naționale ale altor state, iar cele în drept să nu fie acolo, să fie uitate sau chiar batjocorite. Și asta-i doar o întrebare dintr-un lung șir de întrebări pe care ni le tot punem nouă înșine, pentru că alții sint surzi la ele și pentru că așa sintem de cînd ne știm, lăsăm mereu de la noi...

În sfîrșit, și atamanii autohtoni. Sint ei în partide, în syndicate, în biserici, sint și în afara lor, adică „independenți”, toți tanțoși și îmbătoșați în orgolii mărunte, în domestice chiverniseli, în lăcomie de putere. Am putea spune că în fiecare sat și oraș din România există măcar un căftănit de asta. Dar nici unul dintre ei nu l-a întrecut pe mai marele călușarilor de pe valea Jiului. L-am numit pe Miron Cosma, individul care, pentru devastarea Capitalei de către „dansatorii” săi, n-ar merita doar o testare psihiatrică...

Deci, cazacioc la Nistru, ceardaș pe Tisa și călușarii pe Jiu. Și s-ar putea ivi și alte asemenea „dansuri”, de la noi sau de aiurea, și toate să se adune într-o zdravănă horă pe capul nostru... În vreme ce simțurile politicianilor noștri par a fi acaparate numai de lupta care pe care. Mai întristător este faptul că unii cochetează cu dansurile respective sau chiar își pun speranța în dezlanțuirea lor, iar alții flutură arhaice prapuri de șovinism și xenofobie autohtonă, mizînd să cîștige astfel capital politic... Iar românul?... Românul, sâraoul, înapoi tot dă ca racul...

Corneliu ȘTEFANACHIE

C. M. Spiridon: — Stimate doamnă Maria Carpov, știm că sinteți și șeful Inspectoratului de Cultură și v-am ruga, în măsura în care puteți să ne răspundeți, să ne arătați care sint, ca instituție, deosebirile față de fostul Consiliu al Culturii?

Maria Carpov: — Eu nu pot să fac această comparație întrucât nu dețin în toate dimensiunile ei fostă instituție. Aș prefera să spun câte ceva despre ceea ce am înțeles eu că trebuie să fie noua instituție: Inspectoratul pentru Cultură. În primul rând să aibă o structură, adică, cei care servesc acest Inspectorat în mod direct, prin obligații de serviciu, să fie oameni de cultură. Când am venit aici, și situația, din păcate, se menține într-o măsură considerabilă, am găsit la Inspectoratul pentru Cultură mai mulți contabili decât consilieri culturali. Inspectoratul număra șapte persoane, las funcțiile foarte mărunte deoparte, între care cinci erau contabili; și situația, din nefericire, se menține, acum fac o reducere de posturi, de fapt poate fi redus încă unul, deoarece pentru minimala noastră instituție cinci contabili mi se pare un exces, care nu poate fi explicat decât prin dorința, care nu-i dorința mea, de a asigura niște posturi comode, nu vreau să spun sinecure, unor persoane sprijinite din exterior. Și în acest sens vreau să continui demersurile mele și insistențele de a schimba acest raport de forțe, adică vreau un număr cât mai mare de consilieri și reducerea aparatului administrativ la dimensiunile necesare; după părerea mea două persoane care să facă contabilitatea sint suficiente. În acest sens, cred că voi găsi înțelegerea necesară la Minister, întrucât, totuși, județele nu sint egale, ca să se pună un fel de ștanță — toate județele au aceeași număr de consilieri. Eu văd la Iași posibilitatea (după un an și câteva luni de când sint aici, știu care sint exigențele, care sint necesitățile) și cred că opt consilieri n-ar fi prea mulți pentru județul Iași, instituțiile culturale pe care le are și cu care noi trebuie să fim în comunicare, însă această comunicare trebuie să o facă oamenii, s-o valorifice tot oamenii, dar niște oameni foarte bine pregătiți, competenți, cred că în acest fel:

propos de începutul discuției noastre, s-ar putea, eventual, crea și acea diferență, despre care vorbeai dumneavoastră. Adică niște oameni cinstiți, implicați în actul cultural ar putea să schimbe imaginea despre actualul Inspectorat pentru Cultură. Sper să nu mă mai lovesc de dificultățile pe care le-am avut când am adus printre consilieri, un specialist, un adevărat specialist, pentru angajarea cărui a trebuit să refac demersurile la Minister de vreo patru ori, adică vreo două luni ne-am tot plimbat la București, la Ministerul Muncii, Ministerul de Finanțe, deși aveam acordul scris și al Ministerului Culturii și aprobarea d-lui prefect, însă s-a înțeles foarte greu că avem dreptul la încă un consilier, iar suplimentarea acestui post a făcut o întregă istorie care ne-a obosit mult, ne-a nemulțumit, m-a mîhnit foarte tare, fiindcă mi s-a părut că totuși se rămîne la acea situație în care este mai greu să promovezi pe cineva foarte bun și potrivit într-o muncă, decât pe unul care n-are aceste atitudini.

— Să sperăm că dorința dumneavoastră privind angajarea consilierilor se va realiza!

— Vă asigur că sint, în continuare, foarte hotărîtă să fac lucrul acesta și energică, voi persevera și voi ajunge la numărul de consilieri pe care îl justifică activitatea noastră și acești consilieri vor fi toți oameni, într-adevăr, de cultură, cunoscători de limbi străine, care să aibă această deschidere și către alte universuri culturale, ca să poată compara, într-adevăr.

— Care ar fi misiia lor în cadrul Inspectoratului?

— Misiia lor ar fi, nu ei să creeze actul de cultură, ci să vadă, să depisteze unde, în lume, unde acest act poate să fie produs; să-l sprijine, să-l argumenteze și împreună să facem demersurile la nivel administrativ, pentru a-i ajuta pe artiști, pentru a-i ocroti pe artiști, producători ai actului artistic, să-l facă în tihnă, fără frica aspectului material. Pe acesta să-l rezolvăm noi.

— În cazul acestor relații Inspectoratului ar trebui să fie foarte strinse cu UAP-ul, cu Uniunea Scriitorilor, cu...

reorganizat de către dl. Ion Ciubotaru, a fost atît de mult apreciat la Centrul național, care patronază această instituție, s-a pus chiar problema unei reuniuni naționale în care să fie un fel de consultare a celor de la Iași, pentru a vedea cum s-a ajuns la aceste rezultate remarcabile.

— În legătură cu UAP-ul și Complexul Muzeal de la Palat; ce ne puteți spune despre propunerile privind achizițiile unor tablouri?

— Ei, da, era acolo, să-i zic, o mică neîndemînare, fiindcă este o lege morală elementară care împiedică pe cei care fac parte din Comisia de achiziții să-și propună propriile lucrări; ca și cum m-aș duce la examen, profesor fiind tot eu, și m-aș examina singură. Am respins toată

rului Tineretului, să facem un Festival internațional de poezie D-1 Liviu Antonesei a acceptat, dar probabil au fost momentele acelea electorale care l-au acaparât, sperăm că sint trecute și îl rog să pună pe picioare și să demareze această acțiune. Cu poezii de dimensiunea celor pe care avem privilegiul să-i avem noi în Iași, se cade să avem un Festival internațional de poezie pe care îl vreau cu o periodicitate, pe care o vor stabili poeții, marii noștri poeți și în primul rînd d-l Liviu Antonesei.

— Când credeți că ar putea avea loc Festivalul?

— În toamnă spunea d-l Liviu Antonesei că ar fi foarte bine, ca să poată face toate demersurile, să-i poată angaja pe poeții din străinătate, pe cei de la noi, care probabil au deja niște

posturilor este cel al domnului prefect, pe care sper să-l capăt. Colaborarea mea cu domnul prefect a fost întotdeauna ireproșabilă, Centrul Cultural Francez îi datorează într-o imensă măsură existența.

— Am înțeles că v-ați propus ca într-un termen cit mai scurt să recuperați casele din patrimoniu.

— Asta este o mare ambiție a mea, este o convingere că ele nu trebuie să încapă pe orice mîni. Am făcut și demersurile pentru obținerea unora dintre ele, domnul primar Alexandrescu chiar făcuse niște decizii care, misterios, în Prefectură s-au rătăcit. Era Casa Bașotă, era Casa Călăului — casă care poate deveni sediul unui Centru al întîlnirilor internaționale, absolut superb, deci le-am cerut pe acestea. Am cerut Palatul Cantacuzino-Paşcanu, am cerut de b-dul Copou clădirea unde se află Trustul de Construcții, a fost și este o clădire de patrimoniu care în prezent are un interior absolut dezolant, o adevărată ofensă la adresa unui edificiu de asemenea valoare. Este foarte greu să scot, de pildă, de la Casa Bașotă o instituție care era acolo din 1989, sau poate chiar dinainte; trecînd zilele trecute prin fața Casei Bașotă am văzut că de fapt acolo au sediu încă vreo cinci-șase agenți economici, nici nu mi-a venit să cred, în timp ce mie mi s-a spus că e foarte greu să scoatem acea întreprindere, între timp intrau alții... și va fi cu atît mai greu să-i scoatem. Oricum aceste clădiri de patrimoniu trebuie salvate și folosite în scopuri culturale și întreținute ca atare... sigur că este un mic lux să întreții aceste clădiri, dar ele fiind dovada perenității noastre și a unei anumite spiritualități, care ne dau nouă dimensiunea continuității.

— Când credeți că va fi gata Centrul Eminescu?

— Nu știm dacă anul acesta va fi gata, nu știm care sint fondurile exact, dar sperăm să fie făcut cît mai repede și se lucrează acum. Sperăm să se facă cît mai curînd și să fie ceea ce trebuie să fie un Centru Eminescu la Iași și-n Copou — mi se pare o acumulare de trăsături care obligă foarte mult.

— Ar fi bine, cred, cînd va avea loc Festivalul de poezie să fie finisat și Centrul Eminescu.

— Vă rog faceți presiuni, ca opinie publică puteți să o faceți, ne-ați ajutat foarte mult. Să facem Festivalul de poezie la Centrul Eminescu.

— Și în Centrul Eminescu.

— Da, și în Centrul Eminescu, să fie o ocazie de inaugurare.

— Bugetul sperați că va fi suficient pentru acțiunile pe care vi le-ați propus?

— El suficient nu va fi niciodată, noi ne-am făcut niște planuri, vrem, de pildă, la nivelul monumentelor să terminăm ceea ce am început — trebuie terminată Casa de la Mircești, care este foarte avansată, Trifeștiul vrem să-l terminăm, vrem să reparăm Cornești, va continua și șantierul acesta foarte mare de la Filarmonică, el va continua încă vreo doi ani, vrem să construim și o nouă sală de concerte. Pe urmă este Palatul unde se cheltuie foarte mulți bani, milioane, multe, peste zece, este o clădire foarte costisitoare, tot timpul se cheltuie acolo, nu sint destui bani s-o întreținem bine, nici constructorul nu lucrează cum trebuie.

— Știți, este orașul cel nou în Iași, Alexandru cel Bun, ca să dau un exemplu; este Piața Voievozilor, dar n-are nici un voievod, scuaruri, locuri care cer niște statui...

— Îmi pare rău că amestec planurile, noi ar trebui să facem niște concursuri și niște comenzi de monumente pe care să le plătim, însă eu rețin ideea dumneavoastră și o să încercăm, sigur că orașul trebuie să capete o anumită notă particulară, care să-i fie dată de artiștii din Iași.

Țin să facem din Iași un centru cultural național

Interviu cu MARIA CARPOV, inspector șef la Inspectoratul pentru Cultură Iași

— Da, da, sigur că da, à propos de UAP, consilierul pe care l-am adus cu atîtea dificultăți este însuși președintele UAP-ului local, dl. Traian Mocanu. Vrem cu UAP-ul, în câteva luni, să organizăm o întîlnire națională, în care să discutăm ceva despre semnificația imaginii, un colocviu, un simpozion, o reuniune în care să facem acest lucru. Această reuniune a fost inspirată domnului Mocanu de acele grafeme care apăreau în ultimul episod din filmul cu Cioran și în care erau mărite excesiv elemente din grafia lui Cioran. Și pornind de aici ne-am gîndit că putem organiza ceva, sint forțe la Iași, putem face acest lucru, l-am ruga și pe Mitropolitul Daniel, care după cite am auzit eu, în câteva circumstanțe, este specialist în descifrarea icoanelor, și am putea face cu semiologii locali... sint sigură că o vom realiza. Am pornit organizarea ei. În privința manifestărilor noastre avem prevăzute citeva manifestări internaționale, pe care le vom realiza împreună cu filiala UNESCO și anume: „Un șantier de conservare a patrimoniului cultural” cu o durată de douăzeci de zile, în ultimele două decade ale lunii august; un colocviu național pe tema comunicării — în octombrie; un colocviu internațional, tot în octombrie, pe teme de teatru. Sintem în perioada de organizare, acum am avut primele contacte cu colaboratorii noștri de la București. Tot în colaborare cu UNESCO edităm un disc de Colinde — cu orchestra filarmonică, vrem ceva foarte autentic, ne vom consulta și cu directorul Centrului de conservare, care este un mare specialist, dl. Ion Ciubotaru, care a acceptat să lucreze cu mine, cu noi, care într-adevăr mă ajută să modific imaginea care există despre a numite instituții, chiar în legătură cu Centrul de valorificare. Aș vrea să vă spun că succesul acestui Centru, condus acum și

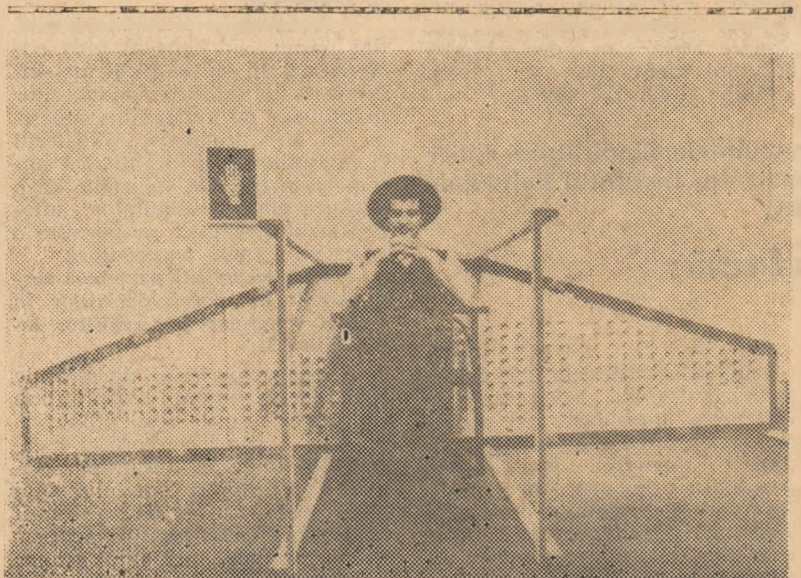
această propunere de achiziții, fără nici un fel de discuții.

— Și nu credeți că vor reveni?

— Eu voi reacționa la fel. Eu nu contest valoarea operelor propuse, dar contest moralitatea modului în care s-a procedat. Trebuie schimbată Comisia de achiziții în această circumstanță. Eu nu spun că membrii Comisiei de achiziții nu trebuie să-și propună niciodată operele, dar în acele circumstanțe schimbăm Comisia.

— Printre acțiunile pe care le-ați enumerat cred că ar fi bine venit pentru Iași un Festival de poezie, chiar internațional.

— Mă bucur foarte mult că-mi vorbiți despre asta, întrucît mă preocupă și mă gîndesc cînd va reveni d-l Liviu Antonesei, cu care am vorbit deja, ideea a fost a dumnealui. Domnia sa, într-adevăr, la prima noastră întîlnire, cînd am venit eu la Inspectorat, acum un an și patru, cinci luni, și-a exprimat dorința de a vedea organizîndu-se la Iași un Festival de poezie. De curînd, noi ne-am gîndit care ar fi bugetul (nu avem încă bugetul pe anul acesta), dar vrem să prezentăm o sumă și vom cere în continuare și sprijinul Ministerului Culturii, probabil și Ministe-

Paul NEAGU: „Great tactile table”

Cassian Maria SPIRIDON

1. Actualul proiect al Legii învățămîntului satisface cerințele unui învățămînt modern, reprezintă adevăratul pas spre reformă?
2. Este suficient de cunoscut și analizat de cei care lucrează efectiv la catedră?
3. Autonomia universitară este un principiu doar enunțat? Alegerea cadrelor de conducere conform unor „criterii” sau „metodologii stabilite de M.I.Șt.” înseamnă revenirea la centralism?
4. Considerați suficientă cota de participare a studenților la luarea deciziilor în cadrul senatelor și consiliilor facultăților?
5. Actualele prevederi stipulate în proiect lasă loc deciziilor arbitrare și abuzurilor?

Prof. dr. Ion TODERAȘCU,
prorector al Universității „Al. I. Cuza” din Iași

Avem nevoie de o lege perenă absolut necesară politicii de Reformă

1—2. Actualul proiect al Legii învățămîntului este deja la a treia, dacă nu cumva, chiar la a patra variantă. O comisie parlamentară, am aflat, constituită din parlamentari reprezentînd toate partidele, împreună cu reprezentanți ai Ministerului Învățămîntului și Științei și experți independenți, „negociază” o ultimă variantă a proiectului de lege care se va prezenta în fața Parlamentului. Știu că au trecut deja de „principiile generale”. Mai știu că s-a revenit la formula, cea mai potrivită, 4+4+4 ani de studii, că învățămîntul în Universitate va dura, în principiu, 4 ani (pentru licență) plus 1 an pentru studii aprofundate. Cum va arăta proiectul în forma ameliorată, care urmează să fie supusă pentru aprobare forului legislativ, este greu de spus. Nu pot discuta mai mult un proiect care deja nu mai există, dar știu sigur că el trebuie să mai fie văzut o dată, în forma lui nouă, de cei care vor lucra această lege. Graba trimiterii lui în Parlament acum nu se justifică. Avem nevoie de o lege perenă, absolut necesară politicii de Reformă.

3. Instituția universității, ca academie de cercetare științifică, liberă, utilizînd gîndirea rațională, a apărut din nevoia de împotrivire față de orice fel de autoritarism. Din această dorință de independență s-a născut ideea de autonomie, manifestată întîi prin emancipare intelectuală, apoi prin conducerea de sine a „corpurilor organizate”, care-și ordinau singure studiile. Puterea universității a venit, secole de-a rîndul, din armonia care exista între scopurile urmărite și nevoile fundamentale ale societății timpului. Ea s-a constituit ca alternativă față de orice autoritate strivitoare și ca un model de organizare rațională. Atunci cînd universitatea a fost supusă dogmelor autorității, s-au găsit, totuși, resurse de împotrivire, pentru ca rațiunea să învingă și să se revină la atribuțiile sale fundamentale: liberalismul în gîndire, propagarea culturii, autonomia studiilor și a organizării. Astăzi, autonomia universitară trebuie să fie bine precizată, să capete formele celei practicate în Europa. Instituțiile de învățămînt superior nu trebuie să accepte o autonomie teoretică, ci una reală, care să le asigure dreptul autoconducerii. Concretizînd, înțeleg prin aceasta o au-

mie bugetară reală, care permite o independență decizională, dreptul instituțiilor de învățămînt superior de a decide asupra structurii planurilor de învățămînt, normelor didactice, criteriilor de promovare, organizării doctoratului și confirmării titlului de doctor, specializării studenților din anul al V-lea, relațiilor cu universitățile străine sub toate formele și altele care se subînțeleg din răspunsurile date la acest chestionar.

Referitor la partea a doua a întrebării. Desigur, o asemenea procedură ne duce cu gîndul, imediat, la practici de care nu vom nici măcar să ne amintim. Metodologia în discuție parcursă atent și fără convingeri apriorice, nu este deloc rigidă. Ea nu impune, ci sugerează. Este o metodologie-cadru pe baza căreia instituțiile de învățămînt superior au avut libertatea să-și elaboreze una proprie. După cum se știe, Universitatea din Iași (ca și cea din Cluj) a făcut-o cu anticipație.

4. Cred că „cota” de participare a studenților nu ar trebui stipulată exact, instituționalizată, birocratizată. O asemenea manieră ar contraveni autonomiei universitare. Cifra de reprezentare trebuie să fie „negociată” la nivelul fiecărei instituții, așa cum se procedează la Universitățile europene cu tradiție democratică. Potențialul participativ al studenților este, la Universitatea din Iași, reprezentativ și așa trebuie să fie. Importantă este, după opinia mea, nu atît reprezentarea procentuală; important este spiritul studentesc autentic, corectitudinea și constanța atitudinilor, principiile ferme și obiective pe care studenții trebuie să le afirme și să le respecte în consiliile profesionale și în senatul universitar.

5. Orice lege, spun juriștii, poate fi ocolită, se găsesc întotdeauna porțile pentru a fi eludată. Cine vrea să abuzeze, o poate face chiar în condițiile existenței unei legi foarte bune. Desigur, legea ar trebui să îngrădească posibilitatea arbitrarului. Am mare încredere în valorile morale promovate de spiritul timpului, imi pun speranțele în cei care veghează la păstrarea orientărilor valorice autentice.

Noi traversăm o perioadă de criză de autoritate profesională, morală, psihosocială. Există suficiențe explicatii pentru această situație. Dacă vom putea schimba atitudini, mentalități, stiluri, vom schimba și spiritul legilor.

Șef lucr. ing. Gh. BARIZ, președintele Sindicatului Liber Independent al Personalului didactic din Institutul Politehnic din Iași

D-l ministru M. Golu afirmă: „Noi hotărîm totul”

1.2 Actualul proiect al Legii învățămîntului și Statutului personalului didactic, transmise de către Guvern spre aprobare la Camera Deputaților, în luna februarie 1992, nu a fost difuzat și deci nu este cunoscut. Singura variantă transmisă de către M. I. Șt. la instituțiile de învățămînt superior din țară este cea din decembrie 1991 și cuprinde numai proiectul legii—fără statut.

Prin relații directe cu parlamentarii din Iași, am obținut și variantele anterioare, am elaborat și un proiect alternativ, la nivelul Convenției sindicatelor universitare din Iași. Am înmînat observații și propuneri unor parlamentari și conducătorii institutelor din Iași, propuneri care au ajuns și la M. I. Șt. Ca rezultat a apărut acest ultim (oare?) proiect care nu are prea multe le-

Ancheta CRONICII:

gături cu cele anterioare. Proiectul de Statut, în nici una din cele două variante, nu a fost adus la cunoștința personalului didactic pe cale oficială. Discuțiile purtate în timp cu „foștii” P. Roman și Gh. Ștefan, ca și cu „actualii” M. Golu și Al. Roșu la nivelul federației „Alma Mater” nu au avut nici un rezultat. Mai mult, „noi hotărîm totul”, afirmă d-nul ministru M. Golu (vezi România liberă din 18.03.1992, pag. 3). Din nici o variantă de proiect nu am constatat că s-ar urmări o reformă a învățămîntului. Nu s-au precizat obiectivele și nici mijloacele. Știu cu toții că se dorește o redimensionare structurală a învățămîntului superior și pentru că nu sînt bani, trebuie trecut prin „zero” învățămîntul tehnic (cum s-a procedat și cu industria!), care de fapt a avut rezultate foarte bune. Inginerii pregătiți în România s-au încadrat, excelent în sisteme economice occidentale de nivel, deci nu pregătirea acestora este deficitară. Și avem mare nevoie de tehnicieni, nu pentru a vinde gumă și țigări prin piețe, ci pentru revigorarea industriei. Dar trebuie să știm să-i folosim, mai ales dacă socotim cîți bani s-au cheltuit pentru școlarizare.

Considerăm că Legea învățămîntului trebuie să aibă un caracter mai general (chiar cu riscul unor decizii arbitrare și al unor abuzuri). Aceasta ar permite o mare mobilitate în timp, fără a fi necesare modificări ulterioare ale unor articole care s-ar constitui în îngrădiri. Un învățămînt modern se face cu bani mulți, cu inițiativă în cadrul autonomiei (!) și cu transparență la toate nivelele, nu cu zeci de articole de lege.

Legea învățămîntului nu poate fi discutată izolat de Statutul personalului didactic. Și aici apar în proiect o multime de „minuni”. Cadrul didactic universitar trebuie să îndeplinească o multime de condiții, de pregătire, de ținută și comportare, etc., ceea ce înseamnă o superselecție care nu se mai aplică la nici o altă categorie socio-profesională. Despre drepturile materiale nu se suflă nici o vorbă, probabil echivalența actuală profesor universitar — sergent major se consideră echitabilă. Numai că profesorul trebuie să iasă la pensie la 70 de ani (statisticile afirmă că în multe județe din România speranța medie de viață la bărbați este de 64 — 65 ani!).

SORIN ALDEA, președintele Societății Studenților

Sintem adepții unui învățămînt superior de tip occidental

— Care sînt propunerile Societății Studenților Mediciniști din Iași privind actualul proiect al Legii învățămîntului?

— Actualul proiect nu ne-a fost comunicat încă. În momentul în care vom cunoaște conținutul său, ne vom face publică opinia.

— Autonomia universitară este un principiu doar enunțat? Se fac încercări pentru revenirea la centralism?

— Autonomia universitară este, din păcate, un concept încă neclar precizat. Multe probleme sînt lăsate la latitudinea conducerii institutelor de învățămînt superior. În alte probleme, Ministerul Învățămîntului și Științei își impune deciziile. Cu siguranță că o definire clară a „limitelor” autonomiei universitare ar permite o reală autonomie universitară.

— Vă considerați parteneri responsabili în luarea deciziilor în cadrul senatelor și consiliilor facultăților?

— Din experiența noastră de pînă acum, putem concluziona că reprezentanții studenților au dovedit o apreciere corectă a situațiilor luate în discuție în cadrul Consiliilor și Senatului. Mai mult chiar, au existat situații cînd propunerile noastre au permis o rezolvare mai bună a unor probleme ceea ce a făcut să fim priviți cu mai multă încredere de corpul profesoral.

Legea generală a

Despre aceste proiecte se pot spune foarte multe. Credem că singura rezolvare este retragerea lor și discutarea organizată la M. I. Șt. a unei variante împreună cu sindicatele și organizațiile studentești.

În privința învățămîntului particular țin să precizez că toate universitățile particulare actuale sînt înființate în scopul profitului și nu ca alternativă educațională.

Prevederea cuantumului de minim 50% privind resursele necesare pentru un an nu este suficientă. Fiind înființate pe baza unei legi cu caracter comercial și funcționînd practic cu regim de societăți comerciale, aceste „universități” (!) particulare sînt sub incidența legii falimentului. După 1—2 ani de funcționare ele se pot desființa și atunci ce se va întîmpla cu studenții?

Considerăm necesare punerea unor condiții care să vizeze posibilitățile reale de funcționare un timp mai îndelungat.

Și dacă avem în vedere „redimensionarea” învățămîntului teh-

Aparatul ministerial (care a și elaborat proiectele!) nu vrea să-și piardă poziția de decizie și procedează ca atare. Mai mult, înființează tot felul de foruri (Conferința națională a rectorilor, Senat interuniversitar, Colegiul academic etc.) ale căror propuneri sînt utilizate în funcție de interese. De exemplu, M. I. Șt. nu a mai aprobat o sesiune de admitere în septembrie 1991, folosind discuțiile din C. N. R. din decembrie 1990. În schimb, universitățile particulare au defilat!

În ceea ce privește alegerile universitare, deși M. I. Șt. a apreciat că propunerile făcute de federația „Alma Mater” pentru regulamentul de alegeri (alegeri care sînt în desfășurare) sînt decente și asigură un cadru transparent, nici una din aceste propuneri nu se regăsește în metodologia transmisă pentru aplicare la instituțiile din țară; această poziție s-a manifestat și la nivel local, unde conducerile institutelor au respins practic toate propunerile sindicatelor, fapt, explicabil dacă se are în

șocol prezentului

nic, s-ar putea să se „transfere” la particulari și spațiile de învățămînt amenajate și dotate după ani și ani de muncă... Este posibil, așa cum a fost posibil ca prin hotărîrea guvernului din 16.10.1991 și prin adresa nr. 10769 a M. I. Șt. semnată de ex. ministrul Gh. Ștefan să se aprobe ca Universitatea Ecologică București „să continue tradițiile Universității Publice care a ființat în cadrul Societății Ațeneul Român în perioada 1922—1947” (deci iată că Universitatea Ecologică va sărbători în acest an, 70 de ani de existență!).

3. În proiectul din decembrie 1991 autonomia universitară este bine definită (art. 90 și 94), dar art. 96 anulează în fapt precizările respective; există patru organisme peste nivelul instituției, care au competențe, „pentru toate activitățile din spațiul universitar”. Deci nici nu poate fi vorba de autonomie, cu atît mai mult cu cît în domeniul financiar nici nu s-a discutat despre așa ceva.

vedere că în luna ianuarie ministerul „a recomandat” rămînea în continuare pe funcții a persoanelor ce le ocupă.

4. Inițial s-a prevăzut o participare a studenților în Consiliile facultăților, respectiv Senat, într-o proporție de pînă la 30% de cca. 10 zile s-a transmis de la M. I. Șt. o adresă prin care se precizează o participare între 33—45%. Acest nivel poate avea justificări, dar trebuie să existe certitudinea că reprezentanții studenților au fost desemnați legal și democratic — și spun aceasta avînd în vedere organizarea insuficientă a studenților în momentul de față. Ținînd cont însă de ponderea numerică, nu cred că mai este necesar dreptul de veto.

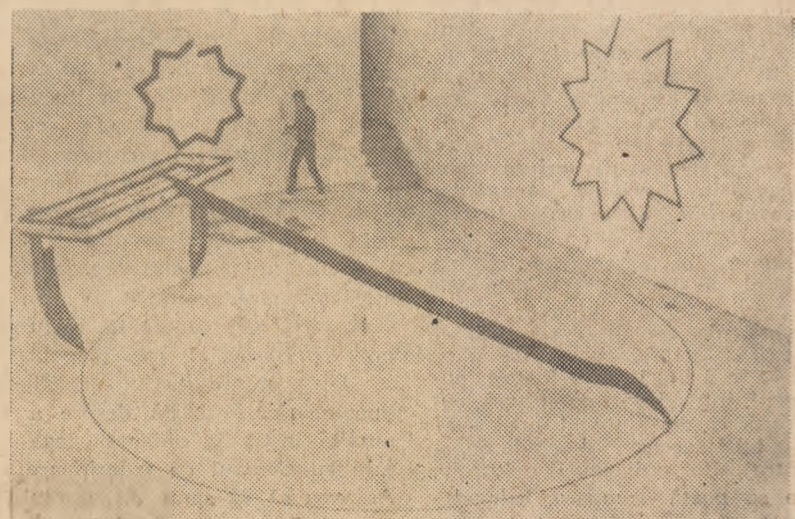
5. Da. De exemplu, transferul prin ordinul ministerului este o poartă foarte largă. Din moment ce legea precizează că „toate posturile se ocupă prin concurs” și concursul este deschis... și mai sînt și alte „scăpări”.

Mediciniști — Iași

sul democratizării României.

— Cum apreciați sistemul de taxe și burse prevăzut de actualul proiect?

— Sintem adepții unui învățămînt superior de tip occidental inclusiv în problema taxelor, dar în actualele condiții economice din România este necesară o concordanță între nivelul taxelor și nivelul real al venitului fiecărui student. În aceeași ordine de idei se impune menținerea unui sistem de burse pentru studenții merituoși și pentru cei care au o situație materială dificilă.

Paul NEAGU

„Hyphen — Ramp”

Învățământului - avatarurile vidului legislativ

Prof. Gh. ISVORANU, Președintele U.S.L.I.P. — Iași,
prim vicepreședinte al F.S.L.I.

Ne trebuie legi fără instrucțiuni de aplicare a lor

Rep.: Ne interesează, poate cea mai autorizată opinie juridică cu privire la recentul proiect al legii generale a învățământului.

Gh. I. — După cum știm, acest Proiect de lege este al șaselea care intră în discuție. Celelalte cinci au căzut. Au căzut și datorită faptului că nu au fost puse în discuția celor care lucrau în învățământ și care, din această cauză, le-au respins. De aceea, acesta din urmă a intrat în Comisiile Parlamentului pe sub masă, cum s-ar spune, și sînt chiar cei din Minister, directori generali sau miniștri adjuncți care nu cunosc proiectul legii învățământului, ceea ce, trebuie să recunoașteți, este o curiozitate. Această lege este una foarte stufoasă și puțin cam neclară.

Ori este lege, ori e altceva, și dăm instrucțiuni de aplicare a ei. Noi am dori să fie o lege clară și nu una care să fie abrogată, apoi să se vină cu tot felul de hotăriri ministeriale și guvernamentale. De ce spun aceasta? În momentul de față, guvernul dorește direct o imixtiune în cadrul învățământului — și este scris aici în lege — guvernul deci dorește să se implice în normarea cadrelor didactice. Or, eu vin după aceea și spun că norma a fost stabilită prin hotăriri guvernamentale. Guvernul vrea apoi să stabilească numărul de elevi pe clasă. El dorește apoi să hotărască salarizare, concedii și atunci se pune întrebarea: o lege ce mai face? De, ce mai e nevoie de ea? A-

moment dat, ca normativ al ministerului, poziția celor din învățământ față de minister și a Ministerului față de învățământ. Și trebuie să se țină seama că legea se dă pe o perioadă lungă, trebuie să aibă o anumită finalitate în perspectiva dezvoltării învățământului, care deocamdată nu se cunoaște. Se vorbește foarte mult de reformă, dar nu se știe ce este reforma învățământului. Nimeni din Minister nu spune că reforma urmărește ceva. Se folosește doar cuvîntul reformă. Atunci legea trebuie să creeze cadrul general, în timp ce statutul, zicem noi ar trebui să reglementeze deci anumite poziții între cei doi factori — cel decizional (ministerul) și cei ce lucrează efectiv, iar acesta, statutul, trebuie să fie la dispoziția ministerului și a celorlalte organe. Noi am venit, în momentul de față, pe acest vid legislativ. Dacă mergi la minister toată lumea îți spune că nu se ia nici o hotărîre pentru că nu există o legislație.

Rep.: Nu cumva v-ați folosit de acest vid pentru a asalta legea?

Gh. I. — Nu, nici gînd. Noi sîntem oameni, profesioniști cu o bogată experiență în domeniul învățământului și, cunoscînd realitățile, sistemele de învățământ, necesitățile societății și ale învățământului însuși, am venit cu propuneri concrete și de bun simț. Astfel, am cerut să nu se mărească normele profesorilor, dar nici să se micșoreze. Am cerut ca numărul elevilor dintr-o clasă să corespundă unor nevoi reale, să fie rațional. O clasă cu 45—48 de elevi nu este benefică nici pentru calitatea învățămîntului nici pentru profesori. Deci nu e vorba de a ne folosi de un vid legislativ, ci de a da învățămîntului o anume finalitate, conform cu experiența internațională din domeniu.

Secțiunea a III-a:

Art. 13 (5): să se introducă următorul conținut: „se pot transfera cadre didactice de aceeași specialitate prin schimb de catedră (posturi) fie din aceeași localitate fie din localități diferite pentru motivul apropierii de domiciliu (familie, soț, soție, părinți), cu obligația de a îndeplini condiția de studii”.

Art. 25 — Să se completeze conținutul punct. (1).... pentru îmbunătățirea conducerii unor școli „a procesului de învățămînt în licee și în caz de restrîngere de activitate” (susținem acest punct de vedere pentru că în multe școli de prestigiu, licee, școli normale, informatică, nu peste tot sînt cadre didactice de o înaltă ținută profesională și pedagogică).

Art. 16 — Să se adauge: „Au prioritate la numirea în învățămînt la școli din mediul rural cadrele didactice și alte categorii care au specialități echivalente de către M.I.Șt. dacă au domiciliul și proprietăți funciare în localitatea respectivă sau localități apropiate”. Aceasta în ideea stabilizării cadrelor didactice în mediul rural. În această situație să se aplice concursul numai dacă sînt mai mulți concurenți cu aceleași drepturi.

Art. 32 — Să se facă precizarea dacă acest art. mai cuprinde și plata cu ora sau cele două sis-

teme s-au contopit în termenul cumul.

Art. 35 — Nu se justifică în nici un fel școlile cu dublă subordonare.

Art. 36 — Să se adauge: „Numirea, transferarea și eliberarea personalului didactic ajutat...” (acest lucru duce la eliminarea art. 37).

Art. 49 (1) — Personalul didactic de îndrumare și control beneficiază de un concediu anual de odihnă de 62 de zile lucrătoare la fel ca toate cadrele didactice.

Art. 53 — Să fie anulat paragraful privind „lecții suplimentare, meditații și consultații” (contravin prevederilor legislației muncii).

Art. 54 — Să se elimine din conținutul termenului de „obligat”.

Art. 59 (1) — M.I.Șt. să prezice numărul de ore săptămînal al directorilor și directorilor adjuncți, în conformitate cu standardele țării civilizate.

Art. 127 (4) — Să se introducă următoarea prevedere: „Personalul didactic din învățămîntul preuniversitar, care la împlinirea vârstei minime de pensionare se dovedește necorespunzător biologic și intelectual, să fie obligat să iasă la pensie la propunerea conducerii Consiliului de administrație al unității școlare; în cazul refuzului unitatea să-i întocmească obligatoriu dosarul de pensionare”.

Medic Ana Irina ALEXANDRU, director adjunct
al Liceului Sanitar Iași

Respect pentru o ritmicitate biologică

Rep. — M-ar interesa o opinie generală asupra acestui proiect de lege care a suscitat atîtea discuții, deoarece se pare că nimeni n-a înțeles nimic.

A.-I. A. — Aproape.

Rep. — Vă rog să comentați acest aspect.

A.-I. A. — O primă constatare ar fi aceea că legea aceasta încearcă să preia un model francez de învățămînt. Ceea ce nu știu cît este de bine, de corect, de binevenit. În fond, a împrumuta chiar orice nu este o soluție. Mai degrabă, aș fi zis eu, ar trebui aplicată mai bine la niște situații cît se poate de românești. Vă relatam data trecută, de exemplu, situația aceea cu învățămîntul general de nouă ani, deci clasa a noua inclusiv. Mă rog, ar exista o motivație; ei vor ca un tînar care termină această școală să aibă 16 ani și să se poată încadra în producție. Ei bine, dacă primim din alt punct de vedere, nu se ține seama de o anumită ciclicitate, de ritmicitate, a organismului și psihicului copilului. Că doar împărțirea de pînă acum, din 7 în 7 ani nu este tocmai întimplătoare: la 7 ani începe școala, la 14 ani termină un prim ciclu școlar. Eu aș milita tocmai pentru respectarea acestei ritmicități biologice și psihologice. Există grade diferite de înțelegere, de maturizare. Asta ar fi în general o opinie. Legea, în proiect, nu a mulțumit pe nimeni, asta-i adevărul. Nu se specifică niște lucruri care i-ar interesa foarte mult pe profesori. De pildă, vă spuneam de norma asta care este în acest moment de 18 ore pe săptămîină și 16 pentru profesori de gradul I. Ideea de a se reveni la ceea ce a fost înainte, adică aceea de a crește norma, nu e o idee bună din mai multe puncte de vedere. În primul rînd legiuitorul nu ține cont de faptul că un profesor nu-și încheie activitatea în momentul în care pleacă din școală. El acasă are de corectat lucrări, de pregătit lecțiile pentru ziua următoare. Nu poți veni la școală în fața a 30 de elevi care așteaptă de la tine ceva și să improvizezi cu ce-ți mai aduci aminte. Asta ar fi o lipsă de profesionalism. Or, asta înseamnă câteva ore pe zi, nu? Deci după patru ore la școală ar trebui să mai ai 4 acasă, pînă la 8

ore pe zi. Mai există multe alte aspecte care, în proiectul legii, sînt ilizibile sau de neînțeles.

Cu cît se va mări norma profesorilor și cu cît se va reduce populația școlară, cu atît vor fi mai mulți profesori fără loc de muncă.

Rep. — Dacă ați fi șefa comisiei pentru redactarea proiectului legii învățămîntului, cum ați proceda?

A.-I. A. — În primul rînd ar trebui consultați cei care lucrează direct, nemijlocit, în învățămîntul preuniversitar. Pentru că, cei din afara lui...

Rep. — Cum ați realiza acest amplu dialog?

A.-I. A. — Nu știu exact, acum cînd mă întrebați direct ce aș face; oricum, nu aș proceda la o astfel de redactare fără a avea opiniile profesorilor care lucrează direct în învățămînt, care au o anumită experiență, ascultînd atît pe cei care vor să coopereze cu noile condiții cît și cu cei care nu vor. Pentru că sînt profesori cu experiență care nu vor să mai colaboreze, pentru că nu pot depăși niște limite.

Rep. — V-ați folosi apoi de juristi, probabil pentru redactări, alte probleme?

A.-I. A. — Da, ar mai fi. Vedeti dumneavoastră, gama aceasta a disciplinelor școlare a devenit foarte științificată, adică s-a pus accent pe științele exacte: matematică, fizică, chimie, neglijîndu-se celelalte. Ar trebui o echilibrare a acestora. Acum faci 4—6 ore de matematică pe săptămîină și numai una de filosofie. De ce așa? Astfel, unele discipline sînt prea „protejate”, altele prea neglijate. Pe nedrept. Alții poate au alte opinii. Sînt și discipline, cum e filosofia, care nu pot fi considerate niciodată în plus, în sensul în care niciînd nu ești prea tînar ca s-o începi, nici prea bătrîn care s-o termini. Este o situație care poate să contribuie la coagularea unor informații dispersate, la sintetizarea, la formularea unei viziuni personale despre chiar științele exacte.

Rep. — Văd că ați mai avea multe de spus, dar ne vom opri aici din economia obligatorie de spațiu.

Pagini realizate de
Bogdan-Mihai MANDACHE
Al. PASCU

presiunea viitorului

Rep.: Și, se pare, cu un caracter foarte general.

Gh. I. — O lege trebuie să aibă un caracter general, dar, dacă ar fi să citim, la întimplare, articolul 152, care se ocupă de prevederi finale, vedem cum cum ar fi dorit dinșii această lege. Ministerul I.S. va elabora în termen de 60 de zile de la data adoptării prezentei legi instrucțiuni de aplicare a ei, cu consultarea tuturor factorilor implicați în activitatea de învățămînt. Mi se pare un nonsens.

ceastă lege este însoțită, la intrarea în comisiile parlamentului, de un statut al cadrelor didactice. Aici, din punctul meu personal de vedere și al Sindicatelor libere din învățămînt, pe care le reprezint, noi avem obiecții. Acest statut nu trebuie să fie lege. Replica dinșilor este: „Păi, înainte n-a fost?” Și ce dacă a fost. Dacă a fost înainte, nu înseamnă că a fost un lucru bun. Dar înainte de '40 nu a fost. Adică, acest statut, de fapt, ce face? El reglementează la un

Prof. Octavian LEFTER, inspector general al Inspectoratului Școlar Județean Iași

Mai utile sînt propunerile decît criticile

— Dl. prof. Pruneanu vă va oferi un material care a emanat în urma discuțiilor noastre pe marginea Legii generale a învățămîntului. Veți găsi acolo propunerile noastre pentru îmbunătățirea legii. Cred că este mai util decît un comentariu critic. E mai ușor să demolezi decît a pune ceva în loc. Așa că noi alegem greu: propunem ceea ce considerăm că lipsește, conform experienței noastre. Critica este astfel implicită. În felul acesta ciștigăm timp, și eu și dv., și ne putem face treburile. **Prof. Dumitru Pruneanu** imi înmînează șapte coli de hirtie dactilografiate la un rînd jumătate, cu amendamentele proiectului legii învățămîntului: „E un proiect cu multe, foarte multe suferințe. Observați că aproape nu există articol și alineat fără obiecțiuni noastre, sub formă de propuneri. Reproduceți ce credeți că este mai semnificativ”.

Ceea ce și facem.

Art. 3 — se completează cu „La cererea părinților și elevilor, cu avizul comisiei județene de psihodiagnostic, elevii care fac dovada unei supradotări intelectuale, pot promova, pe baza unui examen, doi ani de studii într-un an școlar”.

Art. 6, alin. 3 — se va introduce „copiii cadrelor didactice de la toate nivelurile și formele învățămîntului de stat sînt scutiți de taxe școlare”. **Argumente:** aproape în toate sferele activității social-economice (transporturi, telecomunicații etc.) se iau astfel de măsuri speciale de compensare și protecție socială.

Art. 14, alin. 1 — se va formula astfel: „Efectivele de elevi în formațiunile de studiu — clase — sînt: la preșcolari, în medie 25, nu mai puțin de 20 și nu mai mult de 30, la primar,

media de 20, nu mai puțin de 10 și nu mai mult de 30”.

Art. 21, alin. 3 — se va introduce „La sfîrșitul clasei a VI-a (sau a VII-a) se face o primă orientare a elevului în funcție de rezultatele școlare și dorințele acestuia spre clase cu o pregătire teoretică sau profesională”.

Art. 24, alin. 3 — în introducerea se va adăuga: „Școlile Normale se mențin ca unități de pregătire a învățătorilor și educatoarelor avînd o durată de 4 ani (clasele X—XIII) și se încheie cu un examen de diplomă”.

Art. 28, alin. 6 — se va introduce: „Absolvenții școlilor normale care nu obțin diploma de învățător vor putea fi încadrați ca învățători sau educatoare-suplinitori, pedagogi școlari, supraveghetori în școli speciale, bibliotecari, secretari de școli”.

Art. 46, alin. 3 — „integrarea școlară a copiilor cu handicap socio-afectiv va fi realizată prin intermediul învățămîntului de masă”.

Art. 47, alin. 1 — „Învățămîntul special și de ocrotire este gratuit”.

Art. 52 — „Ministerul Muncii și Protecției Sociale va sprijini încadrarea în muncă a absolvenților proveniți din învățămîntul de ocrotire, potrivit calificării obținute”.

Art. 50, alin. 2 — „Reanalizarea periodică a elevilor handicapați de către comisia de diagnostic pentru a verifica posibilitățile de integrare în învățămîntul de masă a copiilor recuperabili”.

Art. 73 — să se adauge formularea: „La colegiul pedagogic pentru pregătirea institutorilor se pot înscrie la concurs absolvenții școlilor normale și cei ai liceelor cu profil socio-uman (cu condiția susținerii examenelor de diferență), care optează pentru

obținerea unui statut special și profesional superior. Examenul de absolvire a colegiului pedagogic se numește **licență de institutor** (învățător sau educatoare)”.

Art. 147 — propunem adăugarea unui nou alineat: „Avînd în vedere cheltuielile efectuate de cadrele didactice pentru procurarea materialelor de informare în specialitate (cărți, reviste, abonamente), precum și a unor mijloace didactice, salarizarea acestora va fi superioară cu cel puțin 5 la sută față de categoriile de personal cu aceeași pregătire și vechime în muncă din alte sectoare de activitate”.

Art. 150, alin. 1 — „Numărul orelor de predare-învățare pentru personalul didactic din învățămîntul preuniversitar este pentru educatoare 6 ore pe zi de activitate cu grupa de copii, pentru învățători și institutori 4—5 ore de curs pe zi, pentru profesori 16—18 ore de curs pe săptămîină, pentru profesori-maștri — 26—28 ore pe săptămîină. Cadrele didactice cu gradul didactic I și cel puțin 25 de ani vechime în învățămînt vor avea norma didactică de 16 ore”. Propunem: „de același număr de ore să beneficieze și cadrele didactice care mai au trei ani pînă la vîrsta de pensionare”.

D. Pruneanu: Iar în ce privește Statutul personalului didactic alte cîteva precizări:

Secțiunea a II-a:

Art. 10 (2) nu-și mai are rostul: (3) să devină modificat astfel: „în situații deosebite precum sindroame discordante, tulburări de comportament și altele, conducele unităților de învățămînt pot cere efectuarea de expertize medicale și psihice iar cadrele didactice sînt obligate să se supună controlului”.

La 13 aprilie savantului român Eugen Coșeriu i se va înmîna, într-o ședință solemnă, diploma de **doctor honoris causa** al Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Revista CRONICA antcipă această sărbătoare a învățămîntului și științei românești prin publicarea unui studiu, pentru prima dată tradus la noi. Rolul fundamental pe care l-a avut și-l are opera lui Eugen Coșeriu în dezvoltarea lingvisticii va fi reflectat și de lucrările Colocviului omagial internațional **Eugen Coșeriu — un mare lingvist contemporan**, care se va desfășura la Universitatea ieșeană între 13 și 17 aprilie. De asemenea, eminentul lingvist va susține, pînă la 15 mai, un ciclu de conferințe, care va putea fi audiat de cei interesați. Vom reveni asupra acestui eveniment marcant al vieții culturale ieșene.

Despre limbaj s-a spus deja aproape tot ce era de spus. Ba s-a spus și se repetă în continuu multe lucruri, chiar foarte multe, care ar fi fost mai bine să nu se spună. Aceasta se datorează, în parte, și limbajului însuși. Chiar și la o privire de suprafață, limbajul apare, într-adevăr, ca un fenomen atât de complex, care se interpătrunde într-o măsură așa de însemnată cu alte fenomene umane (pentru unele din acestea, fiind expresie absolut necesară), încît în acest domeniu confuziile și perspectiva unilaterală intervin cu, probabil, mai multă ușurință decît în altele. Se poate mai ales întîmpla ca elemente secundare, marginale și derivate, să fie luate drept esențiale și primare. De aceea, se impune reluarea problemei sub aspectele ei cele mai generale, pentru a se distinge ceea ce este pertinent de ceea ce nu este și, înainte de toate, pentru a se evidenția punctele în care este mai mare riscul situației pe poziții eronate în interpretarea limbajului.

Prima constatare, care sare în ochi chiar în afara unei cercetări de specialitate, este că limbajul se prezintă în mod concret ca o activitate umană specifică și ușor de recunoscut, și anume, ca **vorbire** sau ca **act lingvistic**. Această primă constatare face, pe de o parte, posibilă o definiție a omului: omul este o ființă vorbitoare (o definiție care poate fi ulterior dezvoltată și adîncită, precizîndu-se ce semnifică în mod exact a **vorbii**), pe de altă parte, creează posibilitatea de a aprecia non-vorbirea. Non-vorbirea este, adică, la adultul normal și conștient tăcere, adică un a fi încetat de a vorbi sau un a nu vorbi încă. Tăcerea funcționează, deci, ca determinare negativă, ca delimitare, adică, și depășire a vorbirii. Aceasta se întîlnește chiar în conceperea originară a lucrurilor care-și află expresia în limbajul însuși; în anumite limbi există cuvinte diferite pentru a desemna tăcerea obiectelor și tăcerea omului (de ex. lat. *silere/tăcere*). Ca încetare intențională a vorbirii, tăcerea poate deveni chiar un mijloc de expresie. Dar această constatare nespecifică deschide în același timp drum unor interpretări eronate sau unilaterale. Pe de o parte, există riscul de a considera limbajul pur și simplu una din diferitele activități expresive empiric-subiective (inclusiv tăcerea), ceea ce ar fi fără îndoială o concluzie greșită. Într-adevăr, tăcerea, de exemplu, are sensul său propriu, sau mai exact, poate, împreună cu semnificatele lingvistice, să contribuie la sensul discursului, dar în sine nu e limbaj, întrucît nu are un **semnificat** în sensul adevărat al cuvîntului.

Același lucru se poate spune despre alte activități expresive, în măsura în care este vorba de activități nederivate din limbaj, dar concepute ca substitute ale limbajului. Pe lîngă aceasta, limbajul însuși, în aspectul său material, poate fi folosit cu un sens subiectiv dar fără semnificat obiectiv (de exemplu, pentru a exprima o condiție sau o stare a vorbitorului). Dar, într-un asemenea caz, limbajul nu se realizează ca limbaj. Respingînd, prin aceasta, reducerea limbajului la o activitate expresivă pur subiectivă, noi constatăm — și aceasta trebuie să rămînă, pentru moment, o simplă constatare — că semnificativul obiectiv este esențial, pentru ca limbajul să apară ca atare. Pe de altă parte, considerarea limbajului ca act lingvistic poate să ducă la identificarea finalității, scopului limbajului, cu funcția sau modalitățile funcționale ale actelor lingvistice. În felul acesta e posibil să se afirme că limbajului îi este propriu să exprime gîndirea sau, dimpotrivă, s-o acopere și s-o ascundă, sau e posibil să se încerce a se stabili cu exactitate care i-ar fi scopul predominant în actul lingvistic și să se încerce definirea limbajului spunînd că „servește la” sau că „servește în special la acest, sau la acel scop”; aici, în realitate, este vorba nu de scopuri ale limbajului ci pur și simplu de scopuri ale actelor lingvistice ca atare. E ușor de observat că, pe această cale, nu se poate ajunge la o identificare a caracterelor esențiale ale limbajului, actul lingvistic concret poate fi folosit, în realitate, pentru scopuri diferite, chiar contradictorii.

A doua constatare care ni se impune este că limbajul ca vorbire e **vorbire-cu-un-altul**. Aceasta distinge de-acum limbajul de celelalte activități expresive, care nu sînt în toate cazurile îndreptate spre un altul (chiar dacă, se-ntelege, celălalt poate primi și interpreta expresia sau poate să-și orienteze comportamentul pe baza acestei interpretări; așa-zisa comunicare animalică intră, în cea mai mare parte, în acest tip; în sine, nimic nu este comunicat, dar animalul își orientează reacția sa după o altă reacție interpretată de el). Această constatare ne arată că esența limbajului se impune în dialog, în a vorbi-cu alții, că, adică, limbajul e legat de comunitatea tuturor celor care vorbesc aceeași limbă. Dar această constatare face posibilă concluzia că esența limbajului rezidă numai în comunicarea practică, în a obține-ceva-de la alții, în a determina-pe celălalt-la, adică a face ceva pentru noi sau în numele nostru. Și această poziție, însă, este inacceptabilă, așa cum va rezulta din observațiile următoare.

A treia constatare care decurge din considerarea nespecifică a limbajului e că acesta, ca vorbire, se realizează totdeauna după o **tehnică determinată și condiționată istoricește**. Limbajul condiționat istoricește se numește, în germană, totdeauna și simplu **Sprache**, chiar dacă acest termen este însoțit uneori de un adjectiv care să asigure identificarea istorică (*deutsche Sprache, englische Sprache* etc.). Pentru claritate, reluînd un termen din Georg von der Gabelentz, vom vorbi aici de limbă individuală (**Einzelsprache**). A vorbi înseamnă deci, totdeauna a vorbi-o limbă-individuală; prin aceasta, vorbitorul apare din cînd în cînd ca a-partinînd la o comunitate istoricește determinată, sau cel puțin primește în esență tradiția lingvistică a acestei comunități. Faptul că limbajul se prezintă totdeauna ca limbă individuală, ca vorbire istoricește condiționată este așa de evident și de hotărîtor pentru esența însăși a limbajului, încît adesea conștiința comună identifică limbajul cu o limbă individuală și, în particular, cu limba proprie; oamenii care aparțin la o anumită comunitate lingvistică se numesc adesea pe ei înșiși vorbitori (sau chiar „oameni”), în timp ce pe cei care nu vorbesc limba lor îi numesc „muți”, „nevorbitori”, „barbări”; în același mod, limba proprie este considerată ca răspunzînd esenței lucrurilor desemnate, ca „limbă naturală”, adică, pe cînd celelalte limbi sînt văzute doar ca nomenclaturi arbitrare. O identificare de același tip se întîlnește și la nivelele superioare de interpretare lingvistică, de exemplu, cînd se încearcă să se impună categoriile unei anumite limbi individuale altor limbi individuale sau cînd se consideră o limbă individuală ca realizare ideală a limbajului ca atare. Or, limba individuală, dacă o considerăm separat de actele lingvistice concrete, este un fenomen istoric obiectiv sau un „obiect istoric”, și e ușor să materializezi un obiect de felul acesta, inchipuîndu-l prin intermediul unui concept substanțialistic.

În această privință adesea se pierde din vedere că adevărata esență a limbajului este o esență „verbală” (întrucît e activitate), și că tehnicile lingvistice istorice sînt, să le spunem așa, „adverbiale”, adică modalități ale acestei activități. Anticii au văzut, de asemenea, limba individuală în vorbirea concretă ca atare. De aceea, grecii au folosit, pentru a desemna vorbirea-de-limbi-determinate, verbe speciale, care includ determinarea istorică a vorbirii (*attikizein, hellenizein, barbarizein*) iar romanii au folosit expresii adverbiale (*latine loqui, graece loqui*).

În modul actual de a vedea lucrurile, noi **vorbim limbi, cunoaștem limbi**; deci, limbile sînt considerate în mod substanțial. Pe de o parte, aceasta este o cucerire importantă (care își are rădăcinile deja în antichitate, mai ales în ceea ce privește studiul limbajului), și este în mod deosebit importantă întrucît face posibilă o considerare comparativă directă a tehnicilor lingvistice istorice; gramati-

ca și, dintr-o anumită perspectivă, în-treaga lingvistică se sprijină pe acest mod de a vedea. Luat în ansamblu, considerarea limbajului ca limbă individuală ne permite să eliberăm limbajul de condițiile specifice și scopurile actelor lingvistice și, prin aceasta, să ne apropiem de caracteristicile universale ale limbajului și să vedem scopurile specifice ale vorbirii cu **posibilități** și nu ca **esența** limbajului. În afară de aceasta, constatarea multiplicității limbilor individuale și, ca urmare, compararea limbilor înseși ne permit să separăm limbajul de lucrurile desemnate, ajungînd în felul acesta, la concluzia că limbajul nu e o nomenclatură desemnînd lucruri deja date, că el nu decurge, nici **pysei** nici **thesei**, dintr-o experiență extralingvistică, că delimitarea lingvistică nu este în mod natural necesară, că, deci, atît conținuturile cit și sunetele lingvistice ale limbilor individuale sînt, cum se spune, „arbitrare”,

EUGEN COȘERIU

Omul și limbajul său

adică motivate numai istoric și nu în mod natural (cauzal).

În același timp, însă, recunoscînd că limba individuală este deosebită de vorbire, se ivesc o serie de riscuri care ne-ar putea îndepărta de la problemă.

a) Riscul de a neglija raportul dintre limbaj și ceea ce nu e limbaj, și deci de a pierde din vedere faptul important că limbajul, cu toată autonomia sa, e o formă de cunoaștere a ceea ce nu e limbaj.

b) Riscul de a trata totul cu ușurință, sau chiar de a nu ține cont de concepția lingvistică a vorbitorului. Or, se înțelege, această concepție trebuie văzută nu ca o **explicație**, ci ca o **condiție** efectivă și importantă a limbajului, întrucît limbajul funcționează nu pentru și datorită lingvistului, ci pentru vorbitor și întrucît acesta există. Din această perspectivă, ceea ce vorbitorul inocent reține despre limbajul său e hotărîtor pentru funcționarea limbajului însuși. Părerile vorbitorului asupra limbajului intră, deci, și ele în obiectul „limbaj” și nu pot rămîne necunoscute.

c) Riscul de a confunda sau de a pune pe același plan generalitatea empirică a ceea ce se întîlnește în limbile individuale cu universalitatea limbajului. Pe de o parte, aceasta înseamnă că se încearcă definirea categoriilor lingvistice prin raportare la limbile individuale. În interiorul limbilor individuale, este, astfel, cu siguranță posibil să **identifici** categoriile și comportamentul lor reciproc, să **descrii** expresia lor materială dar nu să **definești** categoriile; chiar și o categorie identificată numai într-o limbă individuală e ca atare universală și poate fi definită numai în termeni universali. Pe de altă parte, aceasta înseamnă să concepi limbajul numai ca sumă a limbilor individuale, fără a-ți pune problema de ce există limbi individuale, și să consideri teoria lingvistică ca rezultat ultim și punct de sosire al cercetării empirice asupra limbilor individuale, cînd în realitate fiecare cercetare privind limbile individuale se sprijină în mod necesar încă de la început, pe o teorie lingvistică, oricare ar fi aceasta.

d) Riscul de a exagera diversitatea limbilor individuale, de a considera fiecare limbă individuală închisă în sine, și de a nu mai afla niște cale de acces de la o limbă individuală la o altă, cînd, în realitate, fiecare limbă individuală are, într-adevăr, un specific istoric, dar un specific care se situează în interiorul „limbajului” universal, așa încît fiecare limbă individuală, cum a văzut Humboldt, constituie o cheie pentru toate celelalte.

e) Riscul de a nu înțelege în sens exact caracterul tehnic al limbii individuale. De fapt, în descriere, tehnica unei limbi individuale, oricare ar fi aceasta, se relevă de o complexitate aproape infinită. Se poate afirma cu îndreptățire că limbile au, între tehnici, gradul cel

mai înalt de complexitate. De aceea, nici o limbă individuală nu a fost descrisă pînă acum în mod exhaustiv și definitiv. Dar, cum, prin aceasta, limbile nu sînt mai puțin vorbite sîntem adesea înclinați să considerăm vorbirea ca o activitate inconștientă și să afirmăm că vorbitorii nu sînt conștienți de regulile limbii lor. În realitate, însă, capacitatea de a vorbi și de a înțelege ceea ce se spune se sprijină pe o cunoaștere care, dacă nu e teoretică, e, în schimb, cu siguranță clară și sigură. Este vorba, în alți termeni, de ceea ce Leibniz numea clar-confuz (adică sigur dar nemotivabil) și evident-inadecvat (adică numai parțial motivabil); este vorba, cu alte cuvinte, pur și simplu de o **cunoaștere tehnică**. Principiile acestui tip de cunoaștere; sint, de altfel, foarte simple: complexitatea lor ține mai mult de descrierea lor explicită, adică de trecerea de la ceea ce e dat prin intuiție la o cunoaștere clar-adekvată, teoretică. Compli-

cată e, ca să spunem așa, gramatica gramaticului, nu gramatica vorbitorului.

f) Riscul de a considera limba individuală care a fost abstractizată din vorbire și obiectivată ca obiect al cercetării în calitate de produs, de **fapt** static, pierzîndu-se din vedere limbajul ca **producere**. Astfel vorbirea este adesea considerată numai ca realizare ocazională a limbii individuale și nu, în ansamblu, ca producere și continuare a limbajului, așa încît raportul limbaj-vorbire este redus pur și simplu la un raport de tipul cod-mesaj (**code-message**). Or, dacă vorbirea se prezintă numai în interiorul regulilor limbii individuale și după acele reguli, totuși, în același timp, chiar producerea sa, oricît de simplă ar putea fi, este limbaj ca producere concretă. Dar dacă se consideră limba individuală ca produs static se înțelege elementul dinamic al limbajului, dar nu se mai înțelege schimbarea lingvistică. Pe această cale, schimbarea lingvistică a fost considerată ca un paradox al limbajului (limba individuală nu ar trebui să se schimbe, dar de fapt se schimbă) sau schimbarea lingvistică se înțelege ca ceva extern și condiționat de cauze externe.

E posibilă evitarea acestei ultime erori și depășirea așa-zisei aporii a sincroniei și diacroniei, dacă se interpretează limbajul ca **energeia** în sensul lui Humboldt. În cartea sa **Ueber die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues**, Humboldt scrie: „Acesta (limbajul) nu e un produs (**ergon**) ci o activitate (**energeia**)”. Această afirmație a lui Humboldt este în mod frecvent repetată de o parte din lingvistica modernă, dar, din păcate, numai rareori este înțeleasă în mod corect. Aproape totdeauna se spune că Humboldt înțelegea să scoată prin ea în relief așa numitul caracter „viu” al limbajului, că el considera limbajul înainte de toate ca vorbire, ca activitate lingvistică, și se ajunge pînă la a supra-pune distincția humboldtiană cu distincția saussuriană între **langue** și **parole**, care, de fapt, are un sens cu totul diferit. Și aproape totdeauna se neglijează ceea ce are mai mare importanță, și anume că Humboldt era un gînditor aristotelian și că, prin această afirmație, el făcea aluzie la fundamentalele sale aristotelice. Humboldt nu se mărginește să scrie activitate (**Tätigkeit**) și produs (**Werk**), ci adaugă și termenii grecești tipic aristotelici, **energeia** și **ergon**, arătînd astfel în mod clar că prin activitate el înțelege nu orice fel de comportament, ci un tip particular și determinat de activitate, sau **energeia** aristotelică, activitatea care pornește din potență (**dynamis**), adică activitatea creativă, activitatea liberă (unde termenul **liber** e folosit în accepția sa filozofică). Or, o activitate liberă e o activitate al cărei obiect e în mod necesar infinit (Schelling). A înțelege limbajul ca **energeia** înseamnă în consecință a-l considera ca activitate creatoare în **toate** formele sale. **Energeia** este limbajul în ge-

neral și limbajul ca vorbire. Orice act lingvistic este într-o anumită măsură un act creator (de aici necesitatea de a lua în considerare, în interpretarea oricărui act lingvistic, contextele și situația în care el este emis; or, cum contextele și situațiile sint, de regulă, deja cunoscute, fiind totodată și contextele noastre și situațiile noastre, foarte adesea pierdem din vedere faptul că orice act lingvistic este inserat în contexte infinite care pot completa și determina sensul său). Dar **energeia** e totodată și limba individuală, care e limbajul din cind în cind determinat istoriceste. O școală lingvistică din SUA, afirmându-și legătura cu unele elemente humboldtiane, a ajuns în ultimul timp să interpreteze limba individuală ca o capacitate generativă. Exponenții acestei școli nu l-au înțeles însă corect pe Humboldt și rămân fermi în distincția sincronie—diacronie, ajungând chiar a-i face lui Humboldt obiectia de a nu fi distins între activitatea creatoare care aplică regulile și activitatea creatoare care schimbă regulile. Acestei poziții i se poate obiecta că o asemenea distincție nu-și găsește loc în considerarea limbajului ca **energeia**. În realitate, funcționarea limbii individuale și schimbările lingvistice sînt, în limbaj, nu două ci un singur moment. Acesta este legat de straturile de formare a tehnicii lingvistice, o problemă la care ne putem aici referi doar în treacăt. Aceste straturi sînt **norma**, **sistemul limbajului** și **tipul lingvistic**. Ceea ce în norma lingvistică este diacronie, și, deci, schimbare, din punctul de vedere al sistemului limbii e numai aplicare a regulilor generative, funcționare sincronica. În mod analog stau lucrurile în ceea ce privește raportul sistem—tip. Limba individuală, deci, e nu un produs static, ci un sistem generativ, care doar parțial se realizează istoriceste în produse lingvistice.

Consecințele unei asemenea concepții asupra limbajului și al limbilor individuale sînt foarte numeroase și extrem de importante. Mă limitez aici numai a semnifica cîteva.

a) În această perspectivă, limbajul ca activitate creatoare trebuie echivalat cu celelalte activități libere, precum arta, știința și filosofia.

b) Caracterul creativ al limbajului nu trebuie pierdut din vedere nici la luarea în considerare a tehnicii lingvistice; tehnica lingvistică este un sistem orientat spre creații noi, și nu doar spre repetarea a ceea ce s-a spus deja în limba istorică.

c) Factorul autentic lingvistic trebuie explicat din cind în cind nu prin materialitatea lui, ci prin funcția lui.

d) În explicarea fenomenului lingvistic se recurge la o viziune numai finalistică nu și de tip causal.

e) O descriere a limbii individuale care vrea să fie conformă obiectului său trebuie să-și reprezinte limba ca sistem destinat creației, ca sistem generativ și nu ca produs preexistent. O limbă individuală, de exemplu, germana, este suma posibilităților existente în a-vorbi-germana, care în parte s-au realizat istoric și în parte urmează a se realiza de-acum înainte. Aceste posibilități sînt în același timp sistematice și dinamice. Deci, o limbă individuală trebuie considerată mai degrabă ca o **continuu** sistematizare decît un sistem închis în sine.

Determinînd limbajul ca **energeia**, am atins un punct decisiv. Limbajul e acum pentru noi a activitate liberă. El ține, deci, de esența însăși a omului. Acum știm ce tip de activitate este limba, dar nu știm încă ce activitate reprezintă ea, ce anume o distinge de celelalte activități libere. Nu am determinat deci, încă, specificul limbajului și, de aceea, nu știm încă de ce tocmai limbajul este fundamental pentru definirea omului, nici de ce limbajul se prezintă totdeauna ca limbă individuală, de ce există limbi la plural.

Trebuie să ne întoarcem la limbaj ca funcție. Că această funcție este o funcție semnificativă este general recunoscut și nimeni n-o contestă. Dacă, însă, se vrea a se determina mai îndeaproape această funcție, există riscul de a identifica adesea funcția cu caracterul de instrument. De aici, tendința de a reduce limbajul la alte activități, deci, de a-l considera un fenomen non-autonom. Dacă, adică, se ține seama de instrumentaritatea limbajului, de posibilitățile sale de aplicare, adesea sîntem tentați a considera ca funcțiune a limbajului aceea pentru care acesta este folosit, ceea ce limbajul face posibil, ceea pentru care limbajul poate fi fundament sau **rezumare** și, deci, să determinăm esența limbajului nu în baza randamentului său intern, ci numai în baza aplicării sale externe. Cea mai veche dintre aceste reduceri e cea care consideră limbajul un instrument al gândirii logice sau raționale. Această concepție, care identifică limbajul și gândirea discursivă, nu e într-un tot neîntemeiată. Efectiv, pentru a putea fi lingvistic exteriorizate, toate manifestările voinței și afectului trebuie, firește, să de-

vină manifestări conceptuale și deci, de gîndire, intrucit limba, în fond, exprimă numai elemente conceptuale. Dar „conceptual” nu înseamnă încă „rațional” sau „logic” și reducerea realității lingvistice sau conceptuale la **logos-ul** rațional este o simplificare, dacă se poate spune așa, a **Logos-ului** în globalitatea sa. Deja Aristotel arătase că limbajul ca atare, **lógos semantikos**, precede limbajul ca enunțare, **lógos apophantikos**. În limbajul ca atare, după Aristotel, nu e dată, adică, nici o distincție între existență și inexistență și, de asemeni, nici o distincție între adevărat și fals, care apar numai în enunț ca enunțare și astfel în **Logosul** care traduce raporturile lingvistice în raporturi între lucruri. Deci, limbajul ca enunțare, **lógos apophantikos** e sigur limbaj, **lógos semantikos**, dar nu pur și simplu limbaj, ci limbaj cu o determinare ulterioară.

O altă reducere e aceea care consideră limbajul ca instrument al vieții practice, al raportului practic cu omul și cu lucrurile. Nu se poate contesta că limbajul poate fi aplicat în scopuri practice și că el contribuie în măsură extrem de însemnată la viața practică. Dar se pune întrebarea de ce, pentru un asemenea scop, au trebuit să se elaboreze semnificate

activitate creativă; limbajul este, cu alte cuvinte, nu aplicare, ci generare de semnificate, și, deci, nu doar de **signa** materiale pentru semnificate deja date. Cum însă crearea de semnificate înseamnă cunoaștere, se poate spune că limbajul este forma fixării și obiectivării cunoașterii. Or, cunoașterea înseamnă a concepe ceva egal de sine însuși și diferit de tot restul, iar aceasta este tocmai funcția primară a limbajului. Dar ceea ce este considerat ca egal cu sine însuși și diferit de tot restul nu e altceva, în cunoașterea lingvistică, decît conținutul conștiinței umane. Desigur poate fi vorba și de conținuturi ale experienței fizice, dar numai în măsura în care acestea aparțin, ca entități trăite, conținutului conștiinței. Dar, înseamnă, nu e în nici un mod necesar să fie vorba de lucruri ale experienței fizice. Existența semnificatului nu constituie, deci, de loc o dovadă a existenței unui lucru. **Centauru**, **traghelafu** și așa mai departe sînt semnificate lingvistice în aceeași măsură ca și **cal** și **arbore**; sau și mai clar: considerate din punct de vedere lingvistic, sînt semnificate perfect analoge; limbajul ca atare nu cunoaște nici o deosebire între lucruri externe și lucruri interne. Cît privește recunoașterea existenței fizice a lucrurilor,

ceea ce este necesar în raport cu scopul practic specific. Cercetarea științifică e-xaminează aceste probleme cu consecvență și metodic și caută să le rezolve în mod exhaustiv. Chiar și științele relațiilor pur formale, științele matematice (care constituie și ele un fel de științe ale universalului), se sprijină firește pe intuiții, pe care o asigură limbajul, numărului și formelor pure.

Raportul între limbaj și știință e, deci, un raport între un element secundar și condiționat și un element primar și condiționant. Acest raport trebuie însă interpretat în mod corect. Lucrurile devin într-adevăr accesibile numai prin intermediul limbajului, ca ceva cunoscut și delimitat; dar o cunoaștere tehnică privind lucrurile este posibilă și fără limbaj: de o asemenea cunoaștere dispun și animalele. Ceea ce nu e posibil fără limbaj este știința, **epistēma** și nu numai pentru că e mai practic și mai comod să utilizezi un cuvînt în locul unui lucru, de exemplu, cuvîntul **tigru** în locul unui tigr, sau pentru că în cazul acesta știința despre lucruri ar avea de-a face numai cu materiale lingvistice. Din contra, știința trebuie să-și facă socotelile cu lucrurile înseși, trebuie să cunoască lucrurile dincolo de limbaj. De aceea, limbajul este suport al științei, pentru că numai prin intermediul său poate fi mediat ce este al lucrurilor, și numai în raport cu ceea ce este lingvistic dat e posibilă problema lui ce este al lucrurilor. În enunțul **Tigru e un animal feroc**, pe care noi îl folosim, de exemplu, în zoologie sau într-un silogism, nu putem folosi un tigr în locul cuvîntului **tigru**, intrucit **tigru** desemnează aici nu un tigr, ci un **ens rationis**, care reprezintă toți tigrii cei care nu mai există, cei existenți și cei care încă nu există. În cazul filozofiei, este, de asemenea, vorba nu de analiză a limbajului, ci a lucrurilor înseși, chiar dacă mediate numai prin limbaj. Nu cuvîntul **ființă** ci **ființa** este obiectul filozofiei, chiar dacă posibilitățile de întrebuintare a cuvîntului **ființă** pot fi iluminate pentru clarificarea ființei însăși. Se poate fără îndoială afirma că ontologia a fost posibilă numai datorită cuvîntului **ființă**, adică intuiției ființei, care se află în limbaj, dar această nu înseamnă că ontologia are de-a face cu un obiect pur și simplu lingvistic. Fiecare știință trece dincolo de limbaj în două sensuri; pe de o parte îndreptîndu-se spre realul însuși și spre lucrurile netrecute în limbaj (ea descoperă și lucruri noi); pe de altă parte, în direcția unei determinări specifice a limbajului ca limbaj tehnic valabil și pentru ceea ce e deja dat în limbaj, precum și pentru ceea ce numai știința descoperă și delimitează. Ambele aceste aspecte au fundamentul lor și punctul lor de plecare în limbaj (chiar și limbajele tehnice au modelul lor, în ceea ce, în tradiția lingvistică, este deja limbaj tehnic, și, deci, nomenclatură, sau terminologie, adică, în sine, deja expresia unei „științe”, chiar dacă a unei științe populare).

Ca unune de intuiție și expresie, ca pură creație de semnificate, dacă vom considera subiectul care creează ca absolut și, deci, în raport numai cu ceea ce el creează, limbajul poate fi identificat cu poezia sau cu arta în general, care e tocmai primul grad al constituirii ființei (acesta e, de altfel, adevăratul sens al identificării limbajului și poeziei). Asemeni poeziei, limbajul e obiectivare de continuturi intuitive ale conștiinței, asemeni poeziei, el precede distincția între adevăr și fals, între existență și inexistență. Limbajul absolut e, deci, poezie.

Se pune acum problema dacă limbajul e „absolut”, dacă, deci, considerîndu-l ca activitate a unui subiect absolut, îl înțelegem corect ca limbaj. Obiectivarea intuiției, raportul între subiectul creator de limbă și limbaj e numai o dimensiune a limbajului. Limbajul are în realitate și o altă dimensiune, care este dată de „alteritatea” subiectului, de faptul că subiectul care creează lingvistic o conștiință deschisă. În această perspectivă, Dewey observă că limbajul are într-adevăr o referință obiectivă dar, înainte de toate, are o referință intersubiectivă, o referință la alți subiecți; pe această cale, ceea ce se spune devine ceva comun subiecților și referința obiectivă primește fundamentul său. Aprofundînd, Heidegger observă că există comunicare pentru că vorbitorii au deja ceva în comun, care, în vorbirea cu alții, iese la lumină. Aici, însă, trebuie distins între comunicare ca participare la un altul, care e ceva practic și, eventual, poate și să nu se întimple, și comunicarea cu un altul, care e presupusă în orice act lingvistic. Limbajul e adică totdeauna, și în calitatea de creație lingvistică primară, orientat spre un altul. În această perspectivă, s-a spus că limbajul este un fapt social și că limba individuală este pur și simplu impusă vorbitorilor. În realitate, limbajul e mai curînd fundament și totodată expresie pri-

(continuare în pag. 10)

Traducere de Dumitru IRIMIA

fondul principal

al culturii române

conceptuale. Pentru raportul practic cu lumea, factorul conceptual nu e, în fond, în mod absolut necesar. O comunicare practică se întîlnește și între animale, care nu dispun de un limbaj în sens uman. La fel de puțin acceptabilă este și ideea ca o limbă individuală, engleza, de exemplu, să fie definită ca un sistem de activități care „să servească în principal scopurilor comunicării și coordonării activității între membrii unei comunități” (Carnap). Cum comunitatea de care se vorbește aici nu există independent de limba individuală și înainte de ea, ci există numai în baza limbii individuale, fiind vorba tocmai de o **comunitate lingvistică**, o definiție de această natură reprezintă în mod evident un cerc vicios.

Unii dintre gînditorii care recunosc autonomia limbajului și, deci, se opun reducerii limbajului la altceva, consideră reductivă și identificarea limbaj—poezie (așa, de exemplu, W. M. Urban). **Aplicarea** limbii individuale în scopuri poetice e, de fapt, o operație practică și ține ca atare de caracterul instrumental al limbajului. Identificarea limbajului și poeziei are însă un alt sens, pe care-l vom vedea mai departe.

Acum, în ce mod trebuie determinat caracterul autonom al limbajului, de vreme ce se respinge reducerea limbii la altceva? Să ne întoarcem încă o dată la funcția semnificativă. Limbajul este în mod evident **expresie dotată cu semnificat** sau **expresie și semnificat** în același timp. Unitatea dintre expresie și semnificat este numită adesea **semn**. Deci, universul lingvistic ar trebui înțeles ca univers semnificativ, iar limbajul ca un sector specific al celui mai vaste lumi de semne. Dar **semn**, cînd este vorba de limbaj, este într-adevăr o expresie comodă și ușor de minuit, însă numai dacă se interpretează în sensul just și, deci, numai dacă se iau în considerație ca propriu lingvistice ambele fețe ale semnului. În acest sens, semnul ca expresie dotată cu semnificat nu stă pentru ceva „altceva”, ci doar **poate** fi pus să desemneze acel „altceva”. Folosirea termenului **semn** poate da, însă, impresia că, să spunem, încă înainte de limbaj ar exista un **signandum**; pe această cale, sîntem foarte ușor determinați a considera limbajul un simplu sistem de desemnări pentru lucruri preexistente. Cu o concepție de acest fel rămîne în cadrul limbajului numai semnul material, în timp ce conținutul este considerat ca ceva extralingvistic. Într-un caz extrem, lingvistica a ajuns chiar la aserțiunea că acesta, conținutul, nu aparține limbajului descriptibil lingvistic, ci urmează a fi studiat numai de științele care se ocupă de lucruri. Impotriva acestei teze, trebuie spus că, în lumea lucrurilor, semnificate ca, de exemplu, „rosu”, „prieten”, „patrie” etc. nu există mai mult ca noțiunile din matematică; iar „adevăr”, „sănătate”, „lungime”, „măsură” există chiar mai puțin.

În ceea ce privește, pe de altă parte, semnul material, acesta servește în primul rînd să fixeze semnificatele și numai în al doilea rînd poate fi utilizat în unire cu semnificatul pentru a desemna entități extralingvistice. Și funcția semnificativă a limbajului trebuie reînțoarsă la noțiunea de limbaj ca **energeia**, ca

drumul merge mai degrabă de la limbaj spre lucruri decît invers. Cu alte cuvinte, existența lucrurilor poate fi dovedită numai prin intermediul limbajului, cînd ne întrebăm dacă anumite entități care pot să corespundă la semnificate date în limbaj urmează a fi căutate în lumea experienței fizice. În felul acesta, sint de acord, sigur, că arbori, fluvii, animale există în lume dar, ca arbori, fluvii sau animale acestea sînt cunoscute și delimitate în esență în limbaj. Delimitarea poate fi, sigur, cu totul diferită, cum vedem, comparînd între ele limbile individuale. Ea nu stă în legătură cu criteriul obiective date de natură, ci este impusă lumii experienței. În sfîrșit, un cuvînt ca **arbore** semnifică nu „un arbore” sau „acest arbore de aici”, ci doar „a fi arbore”.

Semnificatul include, prin urmare, posibilitatea existentului, a lui a fi așa—și—asa al său și nu existentul însuși. Numai în al doilea rînd limbajul poate veni să desemneze existentul prin intermediul lui a fi—și—și—și. Dar, deoarece posibilitatea pură e ceva universal, limbajul poate veni să desemneze exemple individuale de a fi—și—și—și prin intermediul unei operații secundare de individualizare. Și desemnările fixate istoriceste pentru obiectele individuale, adică numele proprii, sînt, din această perspectivă, un fenomen secundar al limbajului, care presupune prezența universalului (există nume proprii numai pentru obiecte deja denumite de apelative și nu invers).

Desemnarea este deci o posibilitate a limbajului care se întemeiază pe limbajul înțeles ca semnificat. Desemnarea ne poartă spre lumea lucrurilor; aceasta poate fi de aceea percepută ca lume formată prin intermediul limbajului. Limbajul face posibil în felul acesta accesul la extralingvistic, la lucrurile înseși. În acest sens el poate fi instrument al vieții practice, al raportului cu lumea extralingvistică. Dar încă mai important și esențial este faptul că limbajul face accesibile lucrurile în cercetarea obiectivă; pe această cale, limbajul poate fi considerat ca început și fundament al științei. Cu alte cuvinte, lumea lucrurilor e, sigur, preexistentă oamenilor, dar e dată numai prin intermediul lumii lingvistice, prin intermediul structurării lingvistice. Limbajul pune la dispoziție obiecte pentru știința universalului (arbore, pește etc.), pentru istorie (precum Petru, Berlin etc.) pentru filozofie (ca adevăr, virtute etc.). Problemele care se prezintă în cercetarea obiectivă sînt, de asemenea, mediate de limbaj; astfel, problemele științelor naturale și umane, problemele referitoare la o clasă (de exemplu: ce este un arbore? ce este un cuvînt?), problema istorică și deci problema ființei individuale (de exemplu: cine e Petru?) și problema filozofică, adică problema sensului ființei (de exemplu: ce este adevărul?). Sau dacă, pentru cele trei cazuri vrem să utilizăm același cuvînt: ce este o corabie? (problema științelor universale), ce corabie e aceasta? (problemă istorică); ce înseamnă a fi corabie? (problemă filozofică). Asemenea probleme intervin și în punerea obișnuită în act a limbajului în viața practică; numai că, în asemenea cazuri, nu primesc un răspuns explicit și metodic. Ne mulțumim cu

starea literelor

POLITICA

și cultura

De mai bine de doi ani asistăm la spectacolul tragi-comic al aceluși „marș”, dintr-o glumă cunoscută, în care elefantul tropăie asurzitor, iar șoarecele crede că zgomotul li se datorază în egală măsură. Dacă e adevărat că spațiul culturii conține în el însuși politicul, în realitatea României postdecembriste raporturile sînt inversate: discursul politic pare a fi confiscat de cel cultural. Mai întîi „vocile” și „persoajele” care au trecut de bună voie ori silite de împrejurări din cîmpul cultural spre tribuna politicanului (fie ea în Parlament sau în mijloacele de comunicare în masă); explicații există destule, motivațiile sînt diverse și, bineînțeles, credibile în bună parte. În absența unei culturi politice (intelectualul de partid, al cărui portret îl făcea nu de mult Mircea Iorgulescu, n-a fost decît un „revoluționar de profesie” complet depășit de noua realitate a unei societăți în schimbare) — s-a spus — dacă nu intelectualii autentici, atunci cine? (Albania confirmă: un cardiolog, cu studii în Occident, cunosător al mai multor limbi străine, cîștigă alegerile și întoarce simpatia lumii civilizate spre universul înghețat al țării muntoase străjuite pînă de curînd de umbra lui Stalin). „Migrația” omului de cultură către zona politicului este, așadar, cît se poate de firească. Confiscarea însă a problematicii culturale de către discursul politic nu mai este un lucru firesc (las deoparte confuzia tot tragi-comică a scării de valori: o carte, o expoziție — actul cultural e mai bun sau mai prost, în funcție de opți-

unea politică a celui care îl produce; acel act nu e însă nici feșenist, nici neocomunist, nici naționalist, nici liberal sau țărănist: este sau nu este, iar dreptul la existență îl dau doar parametrii valorii). Mulți dintre cei trecuți „dincolo” au uitat sau, cînd li se întimplă să-și amintească, o fac cu minie ori afixînd un dispreț ridicol, de cabotîn.

Semnificativ în perspectiva acestor delimitări este volumul **Punct și de la capăt** (Publishing House ELF, București, 1991), conținînd comentariile politice ale lui Ion Cristoiu, din decembrie 1989 pînă în mai 1991. Nu voi insista asupra lor, le-am citit aproape pe toate în momentul apariției. Sînt interesante și reprezintă un punct de vedere de care trebuie să ținem seama; fiind sau nu de acord cu ceea ce spune comentatorul. Alceva interesează starea literelor. Ion Cristoiu e un caz tipic, ilustrînd cu mare fidelitate cele amintite la început: el e unul dintre cei care au părăsit cîmpul cultural (conducător de reviste — „Suplimentul literar-artistic al Școlii tineretului”, „Teatrul” — autor a două volume de povestiri și unul de critică, precum și al unui serial de istorie literară în care sonda realitatea deceniului șase). Mai mult, Ion Cristoiu face parte dintre cei care au uitat sau își amintesc, arareori, cu dispreț de cultură. Într-un an și ceva fostul prozator n-a găsit decît un singur prilej de a scrie despre locurile prin care a hălăduit și pe care, într-o oarecare măsură, se poate spu-

ne că le-a stăpînit; o singură dată, deci: **Scandalul „Contemporanul”**. Dacă în comentariul politic, fostul critic și istoric literar poate fi citit, adesea, cu folos, Ion Cristoiu făcînd — în citeva împrejurări — risipă de subtilitate și ințuiție, în textul rezervat culturii face figură de Vadim Tudor: lemnos, confuz, vehement. Las deoparte virulența la adresa Ministerului Culturii care „și-a păstrat toate atribuțiile de îndrumare și control ale răposatului Consiliu”. Și dacă poate fi, în parte, adevărat că „în raporturile statului cu cultura nu s-a schimbat mare lucru”, restul observațiilor rămîn cel puțin puerile. Cum s-ar traduce altfel confuzia deliberată care se face între Andrei Pleșu, ministrul Culturii de pe atunci, și diriguitorii culturii în vremea lui Dej și Ceaușescu? Așadar, Leonte Răutu, Dumitru Popescu, Lucrețiu Pătrășcanu și... Andrei Pleșu. Și mai mult: aceia erau „îndrumători cu o solidă pregătire (s.n.)” ori chiar „gînditori de talie” (Lucrețiu Pătrășcanu care „a avut un rol decisiv în izolarea imediat postbelică a lui Lucian Blaga”), în vreme ce Andrei Pleșu ia „măsuri arbitrare”, dovedește „lipsă de subtilitate”, gesturile și cuvintele lui „conturează un personaj care trimite, prin dispreț față de scriitori, la personaje de tristă amintire din istoria îndrumării politice a culturii”. Pe scurt: „postul de ministru al Culturii s-a dovedit la fel de blestemat ca și în cazul altor îndrumători ai culturii”. Comentariile sînt, cred, de prisos. Nu pot să remarc decît cu amărăciune că aceia care distrug un mecanism sînt tocmăi cei aflați, la un moment dat, în lăuntruul său. Iar mecanismul e aici scara de valori: Andrei Pleșu, după Ion Cristoiu, e undeva, departe de îndrumătorii cu solidă pregătire Leonte Răutu și Dumitru Popescu. Și atunci de ce să ne mai mirăm că Ana Blandiana e un poet obscur pe lângă Florica Mitroi, Nicolae Manolescu — un pigmeu pe lângă cutare critic de la „Școlia”, Ștefan Aug. Doinaș — un „nimeni” pe lângă Eugen Barbu, așa cum ne învață „România Mare” cu al ei Vadim? Înjurătura uniformizează, cum se vede; ceea ce ne poate salva e doar luciditatea. **A bon entendeur, salut!**

Ioan HOLBAN

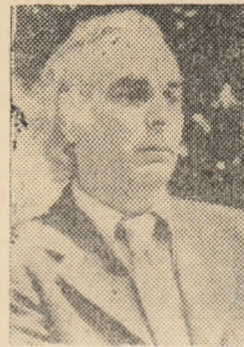
pere — de la abordarea eseistică la aceea de strictă specialitate stilistică. Lectura **Tabloului cronologic**, marcat de o inadecvată participare activă transformînd neutralitatea sau gravitatea faptului biografic în spectacol burlesc, trimite la acest tip de public. Din păcate, iată-ne în situația de a scrie despre o ediție Eminescu, la anul 1991, făcînd nici mai mult nici mai puțin decît „critică de virgule”. Stilul editoarei amintește sentimentalismul unei profesoare de gimnaziu și conduce spre tautologii spumoase și iechivocuri carnavalești: „rigorile școlii cu tiparul constrîngător al obligațiilor” (p. 7), „extatică beatitudine” (p. 9), „incepe traseul dedalic al existenței sale, înmlădindu-se între studiu și necesitatea de a cîștiga bani” (p. 8), „...traseul labirintic dovedindu-se a fi drum al desăvîrșirii, supremă biruînță lăuntrică, triumf final în miez arzător de creație” (p. 17), „Scriitorul predă cumnatei lui Titu Maiorescu — Mite Kremnitz, lecții de limba română, suferind de o trecătoare «aprinde» sentimentală” (p. 14), „Correspondență bogată cu Veronica. Din nou planuri — zădărnice — de unire” (p. 15), „...obiect al atacurilor răuvoitoare exprimînd consecvența iritației față de ierarhia valorică propusă de Titu Maiorescu” (p. 12), „stăpînit de morbul absolutului...” (p. 12).

Dorința de subtilitate nu face alceva decît să coboare, prin parafrazare, simbolurile eminesciene în masa amorfă a biograficului: „...el **Hyperion** rămîne, nemuritor chiar după ce-a apus” (s.a.) (p. 18). Din nefericire, se pot cita rînduri de acest fel din fiecare pagină.

Problemele de editare propriu-zisă sînt umbrite de ciudata limbă română a intervențiilor editoarei. Una dintre ele ar privi marcarea, din necesități ritmice, a accentului în textul eminescian. Se poate porni de la ideea de a-l marca, și acolo unde poetul nu a făcut-o, în intenția de a ajuta cititorul. Aceasta ar presupune notarea lui consecventă, oriunde se dovedește a fi altul decît în limba vorbită. Editorea nu procedează astfel. Notează accentul ici și colo, neurmînd nici selecția operată de editorii anteriori. Inadvertențe apar și în textele postume al căror titlu e dat de primul vers. Adinca mare (cu acest titlu în edițiile Perpessicius, Petru Creția, D. Murărașu) figurează în antologia de față drept **Adinca mare**, iar în titlul **Cum oceanu-ntăritat** nu este reliefată hiatizarea prin accent în vreme ce în primul vers „a” e pus sub accent. Să fie acestea greșeli de tipar, ca și în versul din **Speranța**: „A lumii parănimfă — moartea”? Oricum, nici erorile de tipar nu sînt scuizabile într-o ediție Eminescu de sfîrșit de secol 20. Inadecvat ni se pare și purismul dialectal din lecțiunea „Înmărmurii măreț”, urmată și de D. Murărașu, care s-ar dovedi îndreptățită dacă s-ar fi înregistrat la Eminescu și alte forme din conjugarea în -a a verbului „a înmărmuri”.

Dar ce să mai vorbim de limba poetică editată cînd editorul însuși scrie o limbă românească bizară?

Irina ANDONE

HORIA ZILIERU

Piatră

Te-aștept de-un veac pe piatra muribundă
retrasă dintr-o pustnică cetate.
Scinteia cumînțeniei o scoate
din inerția castă să-ți răspundă

cum se încarcă de singurătate
cum chipul meu îl ia într-o secundă.
Deasupra pribegeste neagra pîndă
el : corbul neoclasic, Emirate

de corbi corup biserica-frumoasa
atînsă de agonica orbire.
Vino s-auzi cum între munți și mare

e-o rupere. Încet din răstignire
își desmortește visle ca țestoasa
și intră-n mersul stelei căzătoare.

Lacrimoza

Tii minte ? Cobora in psalmi o față
subt pleoapele versetelor neșterse
ca roza-nconjurată de averse
înmiresmate. Preajma înstelată

așteaptă biciuită s-o reverse
adîncului la dreapta judecată.
Suspinele suave dintr-odată
rup val din val și mutele traverso

intacte țin potecile de ceară
și echinoziul lungilor picioare
pe prundul lacrimii dogoritoare.

Nici un ecou. Trecu un veac ? Amară
e febra vinului cînd beau alecul
dulgherului din bethleem (sărmanul).

Osman

Rupindu-și lanțul își încarcă bașii
și — arc voltaic — sare peste poartă.
Ti-i ochiul iarăși ca o urnă spartă ?
tot noaptea trag cu sateliți ciuvașii

lei/scarabei ? Cu labele mă ceartă :
nu n-a fugit din iarnă colomba și
degeaba tînguirea pōterașii
avîntă beți.

— Osul svicnoște-n artă

hidalgo la harem în hibernare.
Și eu tîrăsc trufaș cătușe grele
și teamă mi-e : tîmnia de trădare

arde-n cătușia limbii cîntărețe ?
Mai latră-mă cu apa unei stele
frigul privirii orbe să mă-nghete.

Oglindă

Pierdut prin ghețuri vîzul meu înoată-n
mormîntul alb de-a lungul și de-a latul
pe urmele femeii și păcatul
se trage spre poveste. Niciodată

nu voi ajunge taina ? Apostatul
fulger absurd mai șterge o sonată
și rupe banda vidă și uzată
cu șarpele-actor cit eufrațul

de cînd eram în rai. Acum pe sfert e
intors spre crima încă orbitoare
ochiul lui cîin. Buzele inerte

mai suflă spuza peste coapte spice
întunecatul sînge să ridice
întîrziata jertfă de-impăcare.

Călătoria

Deschide steaua cerul într-o carte
cu foile înalte cit nămeții
și magii (frați de noapte cu poezii)
re/scriu călătoria mai departe

într-un triunghi prin sihăstria ceții.
De locul sfînt o rază îi desparte
închide cercul și le dă o parte
din harul plin și lamura blindetii.

A cîta oară suflete-împreună
mai zăbovim cu ei ? Rotiri deșarte
ating în carne mintuța vină

și mîinile aproape arse-adună
o pîrgă de-ntrupare să ne țină
zenitul vieții dincolo de moarte.

din manuscrisul JERTFA DE ÎMPĂCARE

O deplorabilă antologie

Eminescu

Editura „Facla” din Timișoara propune, în anul 1991, o ediție Eminescu — **Antologie, tablou cronologic și crestomație critică de Felicia Giurgiu**. Inițiativa corectă, am spune, în condițiile în care Eminescu s-a reeditat atît de puțin în ultimii doi ani economici. Cartea publicată la „Facla” ridică însă o serie de probleme, din păcate, unele de tot hazul și de tot necazul.

În **Nota asupra antologiei** sînt indicate sursele lecțiilor: Perpessicius, Petru Creția, D. Murărașu. Criteriul antologării ar fi, în principiu, bine ales, selecția căutînd a oferi „spectacolul fascinant al evoluției interioare a operei”, o antologie „învîrstată” — cu termenul lui Perpessicius — cu texte nedespărțite în antume și postume. Alt criteriu de ordonare a textelor îl declară autoarea: anterioritatea sau posterioritatea față de momentul „izbucnirii bolii”, criteriu hotărît exterior științei, exterior unei necesare reverențe culte în fața operei, extras din biografic, și nici acesta privit în fatalitatea lui neutră, ci filtrat printr-o retorică romanțioasă, abundent perifrastică și parafrazantă.

Editoarea își expune dantelăriile stilistice atît în **Nota...** cit și în **Tabloul cronologic**; ea caută sublimul poetic aranjîndu-și cu gesturi feminine luneta grea a științei. Altfel nu am înțelege de ce, după edițiile de la Hodoș la Murărașu, ar mai fi necesară o „lărgire a viziunii asupra poetului” printr-un număr de 18 postume! Cum nu am avea înțelegere nici pentru ideea, cel puțin ciudată dacă nu neprofesională, a identității variantei la **Mai am un singur dor** și nici pentru modul, cel puțin împrăștiat, de argumentare a selectării unor texte în defavoarea altora: „...am reprodus, de pildă, după **Scrisori**, creațiile — de anvergură afină — aparținînd ciclului dacic — **Sarmis** și **Gemenii**, care, deși cuprind unele similitudini imagistice cu ultimele **Scrisori**, reverberînd într-un registru afectiv diferit, propun o cu totul altă viziune: în locul femeii-Dalila e evocată o tragică Tomiris, sfișiată între atracție și repulsie într-un amplu scenariu cyasishakespearean”. Urmînd acestei logici, am presupune legături oculte între dacii liberi, psihologia femeii și o-jumătate-de-Shakespeare. E drept că în alegerea textelor Felicia Giurgiu dovedește sensibilitate feminină, dar e neîndestulător pentru un criteriu de editare și antologare.

Ediția este ambiguă și în ce privește publicul căruia se adresează — în intenție, am crede, elevilor, cărora **Crestomația critică** ar fi vrut să le ofere o serie de re-

Un conflict ireductibil între filosofie și viață

(„Socrate” de DUMITRU SOLOMON)

În concepția lui Dumitru Solomon, rolul scriitorului este de a resuscita interesul omului de azi pentru valorile umane eterne, pentru marile idei morale; a fost convingerea care l-a determinat să scrie piesele sale cu filosofi, în principal trilogia ateniană: „Socrate”, „Platon”, „Diogene ciinele” prin care a încercat — după propria-i mărturisire — o revenire la rădăcina marilor idei morale, o punere în discuție, în termeni contemporani, a raportului dramatic dintre om și umanitate, dintre gândire și forță, dintre ideal și real, dintre util și etic, dintre înțelepciune și revoltă — o înfașurare a aspirației noastre chinuitoare către armonie, altfel spus, către un compromis cu universul și cu propriul destin. Și cum despre asemenea lucruri esențiale nu putea vorbi decit prin esențe, a recurs la esențe, adică la personaje-filosofi; un paradox — zice el — l-a condus către aceștia: materialitatea vie, crudă, carnală aproape a ideilor în lupta pentru supremație.

Au trecut 25 de ani de când a fost scrisă piesa și abia acum a ajuns la spectatori prin intermediul scenei. Chiar dacă autorul bravează puțin declarând, în caietul de sală al spectacolului, că nu s-a gândit că va fi jucată vreodată și că a scris-o pentru că acesta era singurul mod de a se elibera de întrebări („întrebări despre viață, moarte, crimă, despre sensul și rostul adevărului, despre nebunia de a fi mereu în afara lumii amestecându-te, totuși, cu ea, despre dorința și neputința de a descoperi binele, virtutea, dreptatea”), piesa este scenică, în ciuda caracterului ei de meditație filosofică; și este scenică în primul rând prin spectacolul ideilor și apoi prin originalitatea, dinamica spirituală și — nu în ultimul rând — prin histrionismul eroului central. Ideile sînt — în piesa lui Dumitru Solomon — mai importante decit personajele, ba chiar ar trebui să spunem că ele sînt personajele, într-atît sînt de vii, de prezente, de frumoase, de cuceritoare; într-atît de active sînt relațiile dintre ele. Piesa ne convinge că, într-adevăr, dialogurile socrate erau adevărate spectacole.

Solomon nu dramatizează biografia filosofului și nu recurge la reconstituirea istorică, ci caută „metafora omului universal și contemporan” și metafora „spiritului uman în lupta cu ei însuși”, caută raportul dintre om și filosof, dintre viață și filosofie (cu corolarul incompatibilității dintre ele — cum zice criticul M. Ghițulescu). Între om și filosof dăinuie o permanentă contradicție; fragmentele alese din biografia filosofului și sistemul teoretic al acestuia nu consună, ba chiar uneori se naște o opoziție ireductibilă între ele, ceea ce dă naștere materiei nobile în care scriitorul află substanța dramei sale. Viața e potrivnică filosofiei — iată cadrul general în care se înscrie textul lui D. Solomon și spectacolul Teatrului Național.

Regizorul Nicolae Scarlat a tratat textul ca pe o parabolă — ceea ce și este în esența lui: folosind decorurile și costumele Rodicăi Arghir, care sugerează epoci diferite, el a refuzat datarea exactă a întâmplărilor dramatice pe care le aduce în scenă: ele s-au putut petrece în antichitate sau în secolul trecut, dar se pot petrece și azi. Pentru că inteligența scormitoare și interogativă, gândirea activă și polarizantă s-au aflat întotdeauna în conflict cu forța brută și cu puterea politică. Azi, mai abilit ca oricînd. Să ne întrebăm ce s-a întâmplat cu floarea intelectualității românești după ultimul război? Să ne întrebăm ce deosebire este între destinul lui Socrate și cel al lui Petre Țuțea, de pildă. Spectacolul ieșean ne îndeamnă să ne punem asemenea întrebări și în asta constă marea lui utilitate și valoare. Dar ei are, nu mai puțin, și o legitimitate estetică. Densitatea lui ideatică și dublată de o eleganță și cursivitate a imaginii scenice, de o sobrietate a interpretării actoricești — o sobrietate care nu anulează elasticitatea, pitorescul, suculența umoristică, jocul scînteietor de replici. Jocul acesta, care e de fapt jocul ideilor, e un adevărat deliciu intelectual pentru spectator și e meritul regizorului și, bineînțeles, al actorilor, că au făcut din rostirea clară a ideilor textului virtutea esențială a spectacolului.

În interpretarea lui Constantin Popa (actor căruia problemele de filosofie îi sînt apropiate), Socrate are o voluptate a dialogului, o bucurie supravegheată a întrebărilor și o nerăbdare vibrantă în așteptarea răspunsurilor, chiar și atunci cînd le știe dinainte. Personajul e o metaforă în mișcare a jocului inteligenței de-a inteligența, a jocului logicii de-a logica, a jocului dialogului de-a dialogul — în ultimă instanță, a jocului filosofiei de-a viața, joc numai în aparență ușor și gratuit, în esență complicat, implicat, adică „vinovat”. Căci prin acest joc se ajunge la cunoaștere și la adevăr. Dar cunoașterea și adevărul nu trebuie să stea la îndemina tuturor, nu toți au dreptul să le caute: de la acest punct înainte, jocul n-are dezlegare decit prin moarte. Acest drum îl urmează Socrate absolut conștient de ceea ce va întîlni la capătul lui. Constantin Popa își poartă personajul cu splendidă siguranță, într-o interpretare unitară, consecventă pe coordonatele alese de la început: un cabotinism simpatic, fin captușit cu triste-

tea de a nu fi ascultat de unii sau înțeles de alții. Socrate are bucuria de a susține spectacole în agora și asta îi vine și interpretului la îndemînă, nistrionismul lui găsindu-și împlinire prin personaj. Acesta e bonom și tăios în același timp, ironic și amical, dominîndu-și dorințele (vezi echilibrul și stăpînirea de sine în fața dulcii agresiuni a Teodotei), dar și puțin didactic uneori, situație din care scapă prin scîlpirea de rază laser a ideilor și prin spontaneitatea replicilor. Interpretul recurge la o monotonie studiată a ținutei și mișcării personajului (mereu cu capul în jos, adus de spate — ce poveri poartă!? —, cu miinile în buzunare, cu pașii mărunți: trupul și existența materială a personajului par a nu avea nici o importanță, devin simple auxiliare ale unei existențe în idee. În aceasta constă excelența interpretării lui Const. Popa. Socrate e un personaj dificil, care pune probleme oricărui interpret, nu numai din cauza celor arătate mai sus, ci și pentru că el nu are propriu-zis o evoluție dramatică; cum intră în scenă, așa iese; e același pe tot parcursul narațiunii dramatice. Pentru interpret e și ușor și greu. E ușor pentru că, odată intrat în starea și în ritmul personajului, nu-i rămîne decit să le păstreze pînă la capăt. E greu pentru că o aceeași stare și un același ritm pe toată distanța spectacolului pot eșua în monotonie. Îi trebuie forță interioară și inteligență scenică interpretului unui asemenea rol pentru a evita aceste pericole. În cazul nostru, interpretul a lucrat minuțios pentru tensionarea interioară a stărilor personajului, precum și pentru circumscrierea sa într-o dinamică scenică amplă și ingenios ordonată. O figurație bogată și viu colorată se mișcă permanent în sensul evoluției principalelor relații ale personajului central.

În distribuție e adunată aproape întreaga trupă a teatrului, căreia i se alătură numeroși studenți de la cele două facultăți de teatru. Majoritatea rolurilor sînt reduse ca dimensiuni, dar, cu două-trei excepții, servite impecabil de actorii: Mircea Florin (Lycon), Liviu Manoliu (Meletos), Mihaela Arsenescu-Werner (o frumoasă și provocatoare Teodota), Sergiu Tudose (Critias), Dan Acioabăniței (Hăricle), Violeta Popescu (Xantipa), Emil Coșeru (Alcibiade), Const. Avădanei (foarte convingător și misterios în Vrăjitorul), Virgil Costin (Anytos), Petru Ciubotaru (model de conștiinciozitate și finețe în realizarea a două roluri mici: Bătrînul și Paznicul), Valentin Ionescu (Criton), Adrian Păduraru (Platon), Gelu Zaharia, Doru Zaharia, Virginia Raiu, Ion Sapdaru, ș.a.

O interpretare care se cuvine subliniată separat este cea asigurată de Adi Carăuleanu tinărului Eurites, personaj simbolic — cum observă un critic — semnificînd unul din punctele în care filosofia cedează în fața vieții. Actorul a intuit exact dramatismul adînc al personajului, neliniștea lui, imposibilitatea obținerii unui echilibru între filosofie și viață.

Am lăsat intenționat la sfîrșit — pentru a o remarca în chip deosebit — prezența în distribuție, a marelui actor Teofil Vălcu (în rolul lui Aristofan), care revine pe scenă după o absență de trei ani. Evenimentul e de natură să ne redea — și nouă și lui — încrederea că ne vom mai întîlni și în spectacole viitoare.

Stefan OPREA

Mezzosoprana

MARIAANA
CIOROMILAMă gîndesc adesea
la publicul din Iași
Îmi lipsește

O artistă care în acești ani s-a impus treptat dar sigur în viața muzicală europeană este Mariana Cioromila, în prezent angajată ca solistă la Opera de Stat din Berlin. Cum se știe, a absolvit cursurile Conservatorului de muzică „George Enescu” din Iași, la clasa profesoarei Ella Urmă, apoi a urmat, periodic, cursuri de măiestrie interpretativă cu profesoara Magda Ianculescu de la București. A fost solistă a Operei Române din Iași. Calitățile vocale, muzicalitatea, știința de a modela sunetele și de a conduce vocea expresiv, ca și farmecul scenic, i-au adus remarcabile împliniri și succese: importante premii la concursurile internaționale de canto de la Barcelona (1977), Atena (1978), Moscova (1978), Rio de Janeiro (1979), S'Her-togembosch (1981), Viena (1984).

Cu speranța că nu peste mult timp ne vom revedea la Iași, i-am adresat câteva întrebări la care a răspuns prompt și concis.

— Din experiența adunată pînă în prezent, care credeți că sînt condițiile afirmării artistice?

— Mai presus de talent și noroc este, cred, munca, nevoia constantă de a te perfecționa și ambiția de a obține succesul în concurența cu interpreții de aceeași valoare. În acest sens, spiritul competiției ar trebui să se impună și în teatrele de operă din România.

— Ați abordat un repertoriu foarte bogat și mai ales divers, de la „L'incoronazione di Poppea” de Cl. Monteverdi, „Carmen” de G. Bizet, „La clemenza di Tito”, „Cosi fan tutte” și „Nunta lui Figaro” de W.A. Mozart la „Tancredi” de G. Rossini, „Norma” de V. Bellini, „Aida” și „Don Carlos” de G. Verdi, „Gioconda” de A. Ponchielli sau „Ora spaniolă” de M. Ravel ș.a. Ce opere și roluri au contribuit cel mai mult la deplina maturizare artistică și la afirmarea în exigenta mișcare muzicală europeană?

— Rossini a fost compozitorul a cărui muzică m-a ajutat să mă maturizez și să-mi perfecționez tehnica vocală („Bărbierul”, „Cenușăreasa”, „Tancredi”), iar creația lui Mozart mi-a dat extraordinare satisfacții scenice („Cosi fan tutte”, „Nunta”, „Tito”). În sfîrșit, partiturile lui Verdi („Don Carlos” mai ales) și Cilea („Adriana Lecouvreur”) au fost și sînt realizări — aș spune — de inimă, care mi-au impus stăruință și răbdare, repertoriul dramatic presupunînd o gamă larg expresivă. Cit privește afirmarea europeană, un rol important l-a avut interpretarea personajului Adalgisa din opera „Norma” de Bellini.

— În repertoriul dv., am înțeles că figurează și rolul Marina din opera „Boris Godunov” de M.P. Musorgski. Este o lucrare pe care eu

o iubesc foarte mult. Unde ați interpretat-o?

— În America, la Houston, în octombrie 1986. A fost o realizare frumoasă — așa au afirmat cronicarii. Și cred că nu au greșit, pentru că distribuția a fost foarte bună, echilibrată, dominată de personalitatea lui Nikolai Ghiaurov a cărui voce superbă și artă scenică ne-au impresionat. Spectacolul a fost condus de dirijorul bulgar Emil Tschakarov, foarte sigur și prezent în evoluția fiecărui personaj, a fiecărui moment al acțiunii.

— Cu ce alți soliști și dirijori ați colaborat?

— O, lista ar fi cam lungă. Bunăoară: Giuseppe di Stephano, Vladimir Atlantov (tenori), Katia Ricciarelli, Edita Gruberova (soprane), René Bruson (bariton) și mulți, mulți alții. Dintre dirijori, menționez pe Sir John Pritchard, Heinrich Hollreisen, Giuseppe Patané, Gianfranco Masini, Giuseppe Sinopoli.

— Deși mișcarea de operă este destul de puternică, se vorbește de câteva decenii de o criză a operei. Se simte această criză?

— Și da și nu. Am putea spune că a existat întotdeauna o stare de criză care, însă, a dus la progresul operei. Oricum, spectacolul de operă va fi cu adevărat în criză numai atunci cînd vor dispărea vocile frumoase.

— Cum reacționează publicul occidental la spectacolul de operă?

— Divers, în funcție de oraș și de țară. În Franța, de exemplu, mi s-a părut că publicul este interesat de modalități mai clasice și mai simple. Vocile contează. În Italia, publicul este mai conservator și apreciază spectacolele în care tradiția este puternic prezentă. În Anglia se pune mai puțin accent pe valoarea vocii și se acceptă, cu snobism, noutăți mai mult sau mai puțin valoroase. În Belgia se cultivă orientarea clasică și se pune accentul pe decor și mișcarea scenică. Cred că Germania a atins stadiul cel mai avansat al spectacolului de operă, pentru că există foarte multe teatre și o mare concurență. Se încurajează experimentul dar și spectacolele echilibrate și de o calitate indiscutabilă. De aceea se poate vorbi de un public cultivat și exigent. Poate sînt subiectivă, dar...

— Cum vedeți, în perspectiva anilor trecuți, publicul din Iași?

— Mă gîndesc adesea la publicul ieșean. Îmi lipsește. Am amintiri care mă emoționează profund. De pildă, un spectacol cu opera „Carmen”, cînd s-a aflat că nu mă voi muta la București și în care, la intrarea mea în scenă, înainte de a scoate măcar un sunet, publicul m-a aplaudat insistent și cu entuziasm. A fost un gest pe care nu-l voi uita niciodată. Apoi, trebuie să vă spun că începutul recitativului meu din opera „Tancredi” pe cuvintele: „O, Patria! Dolce e ingrata Patria!... Ti bacio!” — mă infioară întotdeauna...

— Atunci, pe cînd un spectacol la Iași?

— Nu pot preciza, dar curînd.

Mihail COZMEI

Perplexități TV. Dans sportiv ?

După concursul televizat al perechilor de dans de societate, de salon, de bal, sau de parchet (cum se numește genul în diverse țări ale lumii), am fost întrebata care ar fi originea ultimei titulaturi: „dansuri sportive”? Deși studiez aspectele teoretice ale dansului de mai bine de un deceniu, mărturisesc că n-am întîlnit o mai bizară alăturare de termeni. Ca să-și justifice titulatura, competiția ar fi trebuit să aibă loc... sub apă; am fi recunoscut cu încinare grațioasele arabescuri, desenul coregrafic executat de înotătoare. Americanii au mai inventat dansul aerian (vezi Multigravitational Aerodance Group, New-York) practicat cu ajutorul unor cabluri metalice fixate în plafon. Rock-ul acrobatic și dansul de circ, pe sirmă, încheie capitolul. Nu e de mirare deci, că genericul „dansuri sportive” a produs uimire și derută pentru o bună parte a telespectatorilor. Mai exact, pentru cei scrupuloși, cei care își respectă limba, semnificația cuvintelor.

O analiză minuțioasă a structurilor dansului în cauză exclude orice posibilă infiltrare a vreunui element din categoria disciplinelor sportive (atletism, gimnastică, lupte, jocuri cu mingea), dealtfel ușor recunoscutibile. Evoluția perechilor de dans de societate se aseamănă cu sportul, tot atît de seamănă fracul cu treningul sau rochia de bal cu sportul.

Se pare că unicul lucru inspirat din activitatea sportivă ar fi — în acest caz — sistemul competițional de organizare. (I) rațiuni de ordin financiar, care ne amintesc de strălucita paupertate instalată în sfera culturii, în contrast cu business-ul practicat cu neostenită înverșunare în sport și mai ales în „sportul regal”. Mai presupunem că și juriul era format din fotbalisti, dovadă — frecvența notelor de la 1 la 6 primite de același cuplu în aceeași secvență de concurs.

Kitsch-uri coregrafice (premiat în Italia!) de o totală platitudine, interpretate „hors concours” de excelenți balerini ai Operei bucureștene, n-au reușit să anuleze savoarea spectacolului creat pe dinamismul și culoarea dansului... de conjunctură.

Dan BREZULEANU

Conceptul biblic de „Istorie a Mintuirii” raportat la Istoria Patriarhilor

Pentru înțelegerea unor evenimente fundamentale ale Bibliei, atât la nivel de motivații, cât și la nivel de evoluție a ideilor, este fără îndoială necesar de a cunoaște în perspectivă specifică a Bibliei, fără a neglija însă nici rezultatele istoriografiei moderne, perioada patriarhilor. Desigur este vorba în acest caz de o datare aproximativă, în jurul anului 1850 înainte de Cristos, dată care semnalizează din punct de vedere istoric emigrația de grupări etnice spre Canaanul Biblic, așa cum a fost și cazul venirii patriarhului Abraham din Urul Caldeei. Începând cu capitolul 12 (din cartea Genezei), Biblia ne relatează istoria a trei patriarhi: **Abraham, Isac și Iacob.**

Chiar dacă datele istorice acumulate până acum nu ajută în mod decisiv la conturarea identității reale a fiecăruia dintre aceste personaje, existența lor nu este pusă la îndoială sub aspect istoric; unii istorici ai Bibliei au avansat ipoteze legate de cele trei nume mai sus menționate, de a explica, respectivele nume, în sens colectiv, de ex. la nivel de clan. Dincolo de aspectul semantic pe care Biblia încearcă să-l ofere fiecărui nume în parte, semnificativ este faptul că nici unul dintre aceste trei nume nu mai apare în paginile succesive ale Bibliei. Deasemenea, trebuie reținut faptul că Biblia conține adevărate cicluri istorice în jurul fiecăruia dintre aceste personaje, punându-se accentul nu atât pe raportul de interdependență între ele, cât mai degrabă prezentarea unor perioade istorice de sine stătătoare.

Plecând de la aceste considerații succinte, se ridică o problemă legată direct de caracterul specific al conceptului de istorie, nu ca metodă ci ca motivație, în viziunea Bibliei. Exegeții au folosit în acest caz o expresie mai puțin uzuală în limbajul de specialitate, este vorba de conceptul de „istorie a mintuirii”, expresie care provine evident din limbajul teologic.

Chiar și la o analiză sumară a Bibliei, se poate ușor constata că povestirile biblice despre patriarhi și perioada lor istorică, sînt astfel concepute încît ele nu conțin în realitate nici un fel de date directe legate de viața propriu zisă a patriarhilor care să poată fi verificate de istorie în mod paralel după criteriile de cercetare modernă. Cartea Genezei nu face nici un fel de descriere concretă a situației de fapt care domnea în Urul Caldeei în momentul cînd Abraham părăsea definitiv acest spațiu geografic și nici a situației dintr-o altă localitate legată de istoria biblică, Harranul, în împrejurimile căruia ei au trăit înainte de a se stabili definitiv în Canaan. În același context istoric, Biblia nu specifică nici numele exact al Faraonului din Egipt cu care Abraham avuse contacte directe și nici al altor faraoni succesivi care oferiseră găzduire lui Iosif și celorlalți frați ai săi. Cartea Genezei ne oferă doar o singură excepție, este vorba de capitolul 14 care ne relatează războiul purtat de cei patru regi din Răsărit împotriva cetăților situate la sud de Marea Moartă și la care luase parte Abraham în mod activ. Pentru specialiștii în materie de exegeză biblică acest capitol întrunește toate condițiile unui bloc textual compact, introdus în această formă în istoria patriarhilor probabil succesiv și care constituie pentru istorici mai degrabă o enigmă, decît un izvor de date istorice concrete.

Ținînd cont de aceste considerente, nu se va putea niciodată alcătui o biografie a lui Abraham, Isac sau Iacob în sensul și după criteriile metodologice moderne. De fapt nu este posibilă nici alcătuirea unei istorii adevărate a timpului în care au trăit cei trei patriarhi. Detalii importante și totodată necesare pentru alcătuirea unei astfel de istorie rămîn în continuare necunoscute, iar ceea ce este totuși cunoscut din izvoarele biblice sau extrabiblice, arată odată în plus că originile istorice ale poporului evreu sînt, deosebit de incerte.

Plecînd de la aceste premise, trebuie admis faptul că Biblia nu este nicidecum un manual de istorie în sensul modern al cuvîntului, ea ne oferă în schimb date de altă natură prezentînd cititorului în primul rînd o **învățătură** cu motivații istorice în care eventuale date sau evenimente istorice îndeplinesc funcția de argument pentru o teză religioasă. În această viziune caracteristică doar Bibliei, cititorul descoperă un cadru istoric destinat să contureze nu momentul istoric în sine, ci **intenția** lui Dumnezeu, cel care de fapt constituie motorul fiecărui moment sau eveniment al istoriei, așa cum ar fi: alianța încheiată între Abraham și Dumnezeu, promisiunile ce au fost făcute lui cu acest prilej iar ulterior reinnoite și cu ceilalți patriarhi, grija părintească a lui Dumnezeu care a condus și apărut destinele poporului evreu în momente de cumpănă. Ne aflăm într-un moment istoric cînd personalitatea ca popor al evreilor nu era încă exact conturată, el fiind încă organizat pe baze tribale. Astfel Biblia este interesată în primul rînd de prezentarea unor motivații pe fond teologic care justifică alegerea acestui popor mic și neînsemnat ca partener al Divinității în acele vremuri istorice îndepărtate. În acest mod, deja în momentul intrării în scenă a lui Abraham, Dumnezeu are în vedere un **urmaș** care se va ridica din sinul acestui popor modest și poate neînsemnat pentru marea politică a vremii. Acest urmaș va fi în realitate, conform credinței neotestamentare, Fiul său, adică Mintuitorul lumii.

În concluzie se poate afirma faptul că ceea ce Biblia ne transmite ca istorie este în realitate perspectiva acesteia nu atât ca realitate, ci ca motivație. Este cunoscut faptul că autorii biblici care au redactat ulterior aceste texte, au plasat în trecut, fiecare în modul său, o imagine ideală a religiei strămoșilor Israelului. Astfel Biblia nu vorbește de pe poziția istoricului critic și nepărtinitor, ci din **perspectiva credinței**, ea depășind din acest motiv cîmpul de cercetare specific istoricului. Trebuie însă menționat, faptul că istoricul va redescoperi și identifica substratul istoric al Bibliei în care de fapt sînt puternic ancorate tradițiile patriarhilor.

Pr. prof. dr. Vladimir PETERCĂ
Institutul Teologic Romano-Catolic Iași

Cercetînd semnele timpurilor și interpretîndu-le în lumina Evangheliei, Biserica reușește să răspundă într-un mod adaptat întrebărilor, aspirațiilor și așteptărilor fiecărei generații și își îndeplinește misiunea sa în lume, favorizînd tot ceea ce este adevărat, bun și frumos în comunitatea umană. Din această perspectivă, ziua de 19 martie 1992 cînd lumea catolică îl celebrează pe Sf. Iosif — Patronul Bisericii Universale, capătă o semnificație deosebită pentru comunitatea romano-catolică din Iași și din întreaga Moldovă. Solemnitățile desfășurate în acea zi și oficiate de Prea Sfințitul Petru Gherghel, Episcop de Iași, împreună cu Excelența Sa dr. Ioan Robu, Arhiepiscop de București și Mons. George Guțiu, Episcop greco-catolic de Cluj și Gherla, sînt mărturii grăitoare ale

BUCURIE ȘI SPERANȚĂ

punerii „la dispoziția neamului omenesc a energiilor mintuitoare pe care Biserica, sub călăuzirea Duhului Sfînt, le primește de la întemeietorul său”.

Dacă dorința de a comunica, de a iubi, de a fi iubit și respectat este congenitală omului, credința creștină dă o nouă dimensiune exigenței solidarității umane; pentru creștini solidaritatea este una din marile exigențe evanghelice și înseamnă dragoste față de aproape, caritate, termen care își recapătă adevărata semnificație de comandament unic („Și acum rămîn aceste trei daruri: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea”, Sf. Apostol Paul, 1 Corinteni, 13, 13). **Rerum novarum**, enciclica Papei Leon al XIII-lea, a constituit punctul de plecare al gândirii sociale catolice subliniînd primordialitatea radicală a demnității și solidarității umane. Conciliul Vatican II accentuează asupra vocației Bisericii de a proclama și susține drepturile omului și de a promova solidaritatea în plan civic și economic și susține că alături de afirmarea unei doctrine sociale proprii este necesară amplificarea acțiunilor caritative; nu întîmplător teologii care studiază învățătura socială a Bisericii afirmă că o Biserică care nu se unește cu suferințele oamenilor și care nu denunță injusticiile nu este adevărată Biserica a lui Isus. Sub acest semn trebuie așezată deschiderea oficială a **Centrului Diecezan CARITAS** care-și desfășoară

soară activitatea sub conducerea Pr. Prof. Dr. Vladimir Petercă. Acest centru este mărturia angajamentului social al Bisericii, al vitalității și forței sale crescînde, a înțelegerii aproapelui. În spiritul armonizării continue a raporturilor între cultură și creștinism și-a reluat activitatea **Institutul și Editura PRESA BUNĂ**, Editura Diecezană Catolică Iași, care funcționase între 1927-1944. În cuvîntul său, Prea Sfințitul Petru Gherghel spunea: „Precizez că astăzi facem un act de dreptate. Ceea ce aici, la noi, a fost stabilit ca un monument al culturii, slujitorii omului și adevărului se reia și se așază pe baze noi. Acest gînd al înaintașilor noștri este bucuria Bisericii care trebuie să prezinte oamenilor Adevărul. Acest centru ne leagă cu istoria. Este o datorie sacră și nobilă ce ne revine nouă ca, avînd din nou zile de pace și de libertate, să păzim și să punem pe piedestal nou monumentul de cultură creștină catolică, Institutul „Presa Bună” Iași, înălțat și dăruit de apostolul neobosit al cuvîntului scris și al credinței catolice, Mons. Dr. Anton Gabor. Așezăm acest lăcaș nou sub ocrotirea Sfințitului Iosif, Purtătorul de grijă al Familiei Sfințe din Nazaret și al Bisericii noastre care, alături de Sfînta Tereza sa Pruncului Isus, patroana Topografiei, să facă mai departe rodnică opera începută”. Atentă la mutațiile lumii contemporane, Biserica fiind comunitatea care unește diversitatea și unitatea, integrează autenticele valori culturale convinsă că separarea între Evanghelie și Cultură este o dramă și că numai o nouă evanghelizare corelată cu promovarea culturii poate asigura potențarea lor reciprocă.

Fără a rivni ambiții pămîntești și privilegii, Biserica își afirmă întotdeauna și pretutindeni dreptul de a propovădui credința de a-și proclama doctrina socială, de a-și îndeplini fără piedici misiunea sa profund umană folosind numai mijloacele conforme cu Evanghelia și cu binele comun, în funcție de timpuri și de situații. Astfel, Biserica se afirmă ca semn al fraternității care îngăduie și întărește dialogul, întrucît „cele care îi unesc pe credincioși sînt mai puternice decît cele care îi despart: în cele necesare — **unitate**, în cele îndoelnice — **libertate**, în toate — **caritate**”. Predicînd Binele și Adevărul, Biserica luminează prin învățătura sa toate sferile activității umane în așa fel ca omul să poată răspunde vocației sale supreme.

Bogdan Mihai MANDACIE

1. **În fața suferinței.** Această realitate existențială cu care a fost și este confruntat omul, suferința, a generat numeroase întrebări cu privire la cauzele ei. Sfînta Scriptură abordează cu cea mai mare seriozitate suferința, nu o minimalizează, o consideră un rău ce nu ar trebui să existe dar care lovește pe oricine om indiferent de timp și condiție socială.

Astfel, suferința, pentru poporul evreu aflat în sclavia Egiptului, este revărsarea unui concert imens de strigăte și lamentațiuni, cauzate de lupte și calamități de orice fel, pe care poporul le înalță spre Iahve. Aproape toți psalmii sînt revărsarea strigătelor de angoasă și neliniște al persoanelor oprite: ele reprezentau situația lor dureroasă, cereau iertarea păcatelor și implorau ajutorul divin. Iahve intervine în citeva cazuri în favoarea celor îndurerăți (învierea fiului văduvei din Sarepta Sidonului, vindecarea lui Naaman de lepră), însă bucuria și recunoștința celor care au experimentat mila divină nu pot acoperi strigătul suferinței care se înalță din toată Biblia.

2. **Problema suferinței.** În explicarea motivului suferinței, pînă a ajunge la rădăcina ultimă, autorii sacri ne indică diferite cauze: motivele imediate ale durerii sînt agenții naturali (bătri-

Suferința în Sfînta Scriptură

nețea); apoi cauze mai puțin evidente dar nu mai puțin reale: puterile rele, ostile omului, forțele blestemului și ale Satanei. Acestea îl afundă pe om în păcat, care e izvor de nenorocire (Isaia, 3, 9—11). Convingerea este că la originea oricărei nenorociri există o vină.

Chiar și istoria lumii e văzută în această perspectivă: răul și suferința care lovesc lumea se explică prin primul păcat comis de protopărinți. Totuși această explicație nu clarifică în totalitate misterul suferinței. Sînt drepti care n-au comis fărădelegi și care suferă.

Profetii înainte de a răspunde la problema suferinței au voit să afirme că motivul acesteia este sub puterea lui Dumnezeu și nu poate ieși de sub aceasta. Această certitudine suscită o acceptare curajoasă din partea celui drept care suferă, așa cum atestă Iov: „Dacă primim de la Dumnezeu binele, de ce nu vom accepta și răul?” (Iov 2—10). Pe de altă parte trezește și o reacție vinovată prin care se refuză suferința, urmarea fiind negarea existenței lui Dumnezeu (soția lui Iov îl îndeamnă pe acesta să-l blesteme pe cel Preainalt — cf. Iov 2, 91).

Frecventă e întrebarea asupra bunătății și înțelepciunii lui Dumnezeu care permite suferința cea mai absurdă — tema cărții lui Iov. Modul cum reacționează prietenii acestuia ne conduce la părerea comună: Dumnezeu pedepsește pe cei răi și răsplătește pe cei buni, suferința fiind cauzată de păcatele săvîșite.

Înțelegerea misterului pleacă de la umilința totală în a lua act de nimicnicia noastră în fața misterului vieții și a misterului absolut al lui Dumnezeu. Trebuie să abandonăm pretenția de a-l reduce pe Dumnezeu la planurile noastre umane. În suferința absurdă, omenește vorbind, Iov reușește să-și vadă propria credință și să înțeleagă mai bine voința lui Dumnezeu (Iov 42, 5): este concluzia unui itinerar spiritual maturizat în suferință. Biblia se ferește să facă o corelație strictă între păcat, suferință și moarte; păcatul nu constituie unicul motiv al suferinței și al morții. Reflecția teologică a subliniat mereu că păcatul a tulburat și rănit creatura umană dar nu a schimbat-o radical. (va urma).

Student Alois BALINT
Institutul Teologic Romano-Catolic Iași

Eugen Coșeriu

(urmăre din pag. 7)

mară a socialității, a conviețuirii oamenilor, iar limba individuală nu este obligatorie în sensul de constrîngere, ci în sensul de **angajare** liber asumată (aceasta e, de altfel, sensul originar al lat. **obligatio**). Limbajul este deci și expresia intersubiectivității și este astfel tocmai în sensul tradiției istorice și în direcția contemporană și comunitară, care e și aceasta istorică. Libertatea limbajului e libertate istorică, libertatea omului ca entitate istorică. G. Gentile a exprimat odată acest concept în modul următor: „Atunci eu aș putea spune **penna** în loc de **tavolo**? În mod abstract, cu siguranță da, dar în mod concret, nu, întrucît eu care vorbesc am o istorie în spatele meu sau, mai exact, înlăuntrul meu, și sînt eu această istorie. De aceea, eu spun **tavolo** și trebuie să spun așa și nu altfel”. Aceasta explică de ce limbajul este totdeauna, în același timp, limbă individuală și deci, un limbaj istoricește devenit și istoricește dat. Limbajul este într-adevăr conceperea ființei, dar nu din partea unui subiect absolut, nici din partea unui subiect empiric, ci din partea omului istoric care tocmai de aceea este totodată o ființă socială.

Deci, în acest sens, limbajul este fundamental pentru definirea omului. Pe de o parte, el e **logos**, concepere a ființei, pe de altă parte el e **logos intersubiectiv**, formă și expresie a istoricității omului. Omul trăiește astfel într-o lume lingvistică pe care el însuși, ca ființă istorică, o creează. Acestea sînt cele două dimensiuni ale esenței limbajului: dimensiunea subiect—obiect și dimensiunea subiect—subiect.

Ca limbaj în general (**langage**), acesta corespunde primei dimensiuni, raportului între om și ființă. Ca limbă individuală, el corespunde în același timp raportului cu alți oameni, cărora le devine cunoscută, tocmai prin intermediul limbajului, („umanitatea”), posibilitatea de a-și pune probleme privind ființa și de a interpreta ființa. Faptul că, la rîndul lor, aceste dimensiuni apar ca două dimensiuni numai în luarea în considerare explicită a limbajului, deși sînt, în fond, numai una, generează alte probleme de care nu ne putem ocupa aici.

* Se traduce după versiunea italiană **L'omo e il linguaggio** (în vol. E. Coșeriu, **Teoria del linguaggio e linguistica generale**, Bari, 1971, p. 3—18).

Vanda Condurache: — Cum v-ați apropiat, Doamnă Durandin, de limba și civilizația noastră?

Catherine Durandin: — E o poveste lungă. Cred că interesul meu pentru România a apărut în timpul studenției, o dată cu interesul pentru istorie. Studiam în vremea aceea fenomenul național românesc. Știti, aparțin generației pe care vizita la București a Președintelui De Gaulle a marcat-o puternic. De aici, ideea de a vă studia limba în institutul unde acum predau. De la limbă am trecut la istorie și apoi am revenit mereu și mereu.

— În afara preocupărilor istoricului sinteți o bună cunoaștere a literaturii române.

— Da. Sint într-adevăr pasionată de literatura română, de scriitura în general: m-am apucat cu mult interes asupra unor autori, hai să le spun „mai bizari”, cum e de pildă Macedonski care îmi place enorm.

— Spuneți că ați venit ani de-a rândul în România până în 1980, cind brusc ați hotărât să vă opriți vizitele. De ce?

— În mai '80 mi-am dat seama că prezența mea le dăuna prietenilor, că nu-i puteam întâlni fără să le pricinuiască fel de fel de neazuri. Îmi alcătuiam atunci bibliografia pentru teza de doctorat. Timp de o lună m-a însoțit pas cu pas un istoric român a cărui misiune era să împiedice orice relație cu colegii sau prietenii români în absența lui. Era o situație de netolerat pentru toată lumea, nedemnă de istoricul care acceptase acel rol. Am preferat să nu mai vin. Am revenit abia în mai '90, în săptămâna alegerilor.

— Care a fost tema tezei?

— Am făcut o teză despre formarea națiunii române la sfârșitul secolului al XIX-lea și

CATHERINE DURANDIN

Depășirea conflictelor o chestiune de voință politică

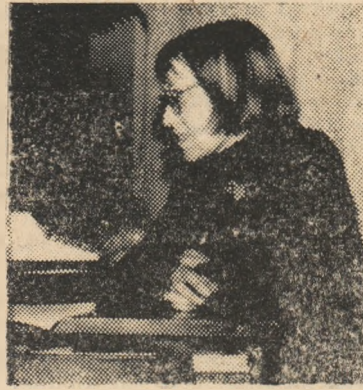
- Timp de o lună m-a însoțit pas cu pas un istoric român a cărui misiune era să împiedice orice relație cu colegii sau prietenii români
- Pentru mine e o mare fericire să pot lucra cu studenți din România
- Destabilizarea întregului răsărit al Europei produce îngrijorare
- Oamenii au înțeles că votul poate aduce o schimbare
- Nu știu de ce nu pot să nu revin mereu și mereu aici

despre modul în care a fost receptat și urmărit fenomenul de către francezi până în preajma primului război mondial.

— Prezența Dumneavoastră la Iași acum e legată tot de o lucrare avind ca subiect România. Cartea pe care o lansați nu pare a fi însă destinată oamenilor de știință, adresabilitatea sa fiind mult mai largă. Care e povestea ei?

— Aș spune că e vorba de o istorie în două părți. Mai întâi a fost dorința mea de a-i convinge pe editorii de la Albin Michel să

publice o biografie a lui Ceaușescu, care să fie în același timp o istorie a perioadei interbelice și a partidului comunist român. Între timp evenimentele s-au precipitat în România și editorul meu mi-a cerut o carte scrisă într-o formulă narativă mai simplă, mai adecvată publicului francez care nu avea cum să înțeleagă ce se întâmpla în România după evenimentele din decembrie. Am scris mai repede decât mi-aș fi închipuit o carte care avea, deci, cu totul alte obiective. Sper totuși să revin în-

tr-o zi la acel prim proiect care presupunea un studiu mai sistematic al istoriei ideologiei și a partidului.

— Sinteți în relații de strinsă colaborare cu istoricii români. V-aș ruga să vă referiți și la acest subiect.

— Este unul dintre aspectele pozitive ale schimbărilor. Realizăm acorduri de cooperare între universități în plan european. Conduc un program Tempus care include Institutul meu, Universitatea din Amsterdam cu Sorin Alexandrescu și trei Universități românești, Facultățile de Istorie de la Iași, Cluj și București. Acest lucru ne dă șansa extraordinară de a avea studenți români, de a putea urmări și înțelege împreună noile transformări. Vă mărturisesc că pentru mine e o mare fericire să pot lucra cu studenți din România.

— Înțelegând o dată cu stu-

denții, dar și cu detașarea istoricului, evoluția României, cum vedeți viitorul său foarte apropiat?

— Pentru moment aș fi mai degrabă optimistă, mai ales referindu-mă la foarte rapida înțelegere a comportamentului democratic pe care am văzut-o aici. Oamenii au înțeles că votul poate aduce o schimbare. Optimismul acesta al meu trebuie însă „corectat” de o îngrijorare ale cărei cauze depășesc granițele ori situația României și care trebuie găsite în destabilizarea întregului răsărit al Europei și mai cu seamă a fostei URSS. Mi-e teamă că într-o situație de criză economică acută, derivatele și conflictele naționale se pot constitui într-un impas îngrozitor pentru dumneavoastră, pentru întreg estul Europei, pentru noi toți. Sint fenomene care se dezvoltă în același timp în întreaga Europă și care ne pot conduce la un mare impas.

— Ar fi un impas evitabil?

— Poate prin intermediul schimburilor, al cunoașterii reciproce, anumite stereotipuri, anumite conflicte ar putea fi depășite. E o chestiune de voință politică.

— Și ca să încheiem totuși într-o altă „cheie” v-aș cere o definiție mai puțin științifică a acestei țări, care e mai mult decât un obiect de studiu pentru istoricul Catherine Durandin.

— Vreți o definiție mai puțin științifică? Aș spune că nu știu de ce nu pot să nu revin mereu și mereu aici.

— Mulțumindu-vă pentru amabilitatea de a ne acorda acest interviu, vreau să vă asigur că nouă, românilor, ne face plăcere să reveniți cit mai des în mijlocul nostru.

Consemnat de
Vanda CONDURACHE

Îngrată ipostaza cercetătorului care, străin fiind, trebuie să dezvăluie unui popor aspecte din istoria sa. E ca și cum neofitul i-ar da lecții măestrului care-l inițiază! Cum însă în istoria culturală a relațiilor franco-române, precedente există (de altfel, numele istoricului francez Jules Michelet a fost chiar invocat în timpul conferinței pe care doamna Catherine Durandin a ținut-o la Muzeul Literaturii „Casa Pogor”, privitoare la „Istoria liberalismului în România”), iată că un nou astfel de reper vine să se adauge celor deja existente: volumul Nicolae Ceaușescu — *Vérités et mensonges d'un roi communiste*, al istoricului francez Catherine Durandin.

Terminat la exact o lună de la moartea dictatorului român, volumul a fost tradus (cu o bună cunoaștere a limbii franceze, dar cu o insuficientă experiență în acest demers de re-creare a unei opere pentru un lector de altă spiritualitate) de Simona Modreanu, la de curând creată Editură „Nemo”, dirijată de domnul Florin Morun, care, de altfel, realizează și tehnoredactarea lucrării.

Volumul semnat de Catherine Durandin, în fapt o „microbiografie a preînțeleptului scorniceștean, și-a propus — după mărturisirea autoarei — un obiectiv simplu: „negăsirea duratei și a climatului cultural, social și politic al unei epoci ce a permis apariția și instaurarea sistemului Ceaușescu”. După opinia noastră, tocmai simplitatea acestui obiectiv stă la baza unor neîmpliniri ce umbresc incontestabilele merite ale lucrării: climatul cultural, social și politic, de care amintea autoarea, n-a fost nici o clipă raportat la factorul uman. Or, tocmai acest factor determină în ultimă instanță evoluția climatului amintit. Pentru lectorul francez acest volum, lansat cu un adevărat calcul de profesionist într-un moment în care ecurile despre evenimentele din România erau încă vii în sufletul cititorului, a fost mai mult decât binevenit, ei avind nu numai rolul de a umple un gol de informații, ci și de a preveni fabulații și speculații cauzate de necunoașterea. Lectorul român însă încearcă un sentiment de neîmplinire după parcurgerea cărții, căci aceasta nu reușește să refacă în toată complexitatea lor dimensiunile terifiante ale degradării pe care un neam întreg a suportat-o un sfert de veac sub prea înțeleapta conducere a secretarului general, președintelui, comandantului suprem, genului Carpaților, tiranului Ceaușescu. Fără a urmări să în-

depărtăm cartea de sufletul cititorului — oricum ea constituie deja un succes de public — socotim că o serie de neîmpliniri se cuvine a fi subliniate, ele putând folosi la rigoare ca discrete sugestii pentru o ulterioară ediție, eventual revăzută și adăugită. Astfel, în volum nu se spune nici un cuvânt despre „sindromul Pirvulescu”, sindrom care a îmbolnăvit cuplul prezidențial după memorandumul incident de la Congresul al XII-lea al P.C.R., episod ce a frinat pentru o vreme tendințele megalomane ale dictatorului. Din lucrarea doamnei Catherine Durandin reiese doar că Nicolae Ceaușescu a fost un conducător inflexibil, care a știut să-și ducă la împlinire planurile, să-și realizeze dorințele și mai ales ambițiile, un comunist înverșunat, un conducător cu o poziție dură față de cei pe care-i „păstora” și... cam atât! În nici un caz nu-ți dai seama, dacă nu ești român, că de fapt poporul a fost tiranizat și umilit de un bolnav mintal, de un dictator paranoic, de un sistem politic totalitar, că i s-au terfelit cu brutalitate și iresponsabilitate istoria, credința, mândria, personalitatea, că a fost în mod sistematic distrus de ciurma roșie. Nici într-un fel nu sint demontate mecanismele monstruosului aparat de opresiune, de distrugere a identității neamului pus la punct de „geniul Carpaților”. Temuta, hidoasa și atât de detestată șeuritate română pare comparabilă cu orice

Ceaușescu — un coșmar al poporului român

aparat similar din țările democratice, unde însă acesta are cu adevărat ca obiect securitatea statului. Nimic despre inflorirea inimaginabilă a delatunții, despre securității infiltrați absolut peste tot, până și în miezul penitenciarelor, despre opresiunea dirijată de securității deghizați în activiști, directori, secretari de partid, profesori, medici, ziaristi, președinți de CAP, despre transformarea spitalelor psihiatrice în lagăre pentru opoziții politici (aceștia din urmă, de cele mai multe ori fiind numai presupuși). Cum spuneam, autoarea nu încearcă demontarea acestor mecanisme care au făcut posibilă și au susținut tirania clanului Ceaușescu. Și în propoziție de clan: mult prea palid apare în lucrare rolul nefast al acestuia în a fundarea neamului în marasmul roșu. Nici un cuvânt, dar literalmente nici un cuvânt, despre distrugerea spiritualității unui popor prin acea tribună a cultului personalității care a fost „Cintarea României”, manifestare transformată de fapt într-o gigantică tribună de osanale pentru șeful clanului, într-o mascaradă imensă la care era constrinsă să participe întreaga ființă românească. De altfel, sintagma „Cintarea României” nici nu apare pe parcursul lucrării. O zi, o singură zi să fi trăit Catherine Durandin ca orice român (nu ca vizitator) la noi în țară și soarta, concepția și haina acestei lucrări ar fi fost cu totul altfel. Volumul

a apărut într-un timp record, la numai o lună după căderea dictatorului. Salutăm eficacitatea și viteza de mișcare a cercetătorilor occidentali, dar, ținând cont de cele afirmate puțin mai sus, considerăm că apariția lucrării a fost puțin pripită. Credem că dacă n-ar fi urmărit succesul imediat, volumul semnat de Catherine Durandin s-ar fi putut înscrie ca un adevărat document al acestei epoci „de aur”, care ni l-a dăruit pe scorniceștean. De asemenea, nu este căutat spre a fi luat în discuție și explicat acel element (trădare, hazard, răzbunare, lovitură de palat?) ce a făcut ca unul dintre cei mai bine păziți oameni ai lumii (dictatorul general al P.C.R. care, bolnav de frică, a conceput și realizat un sistem indestructibil de pază și apărare — trupe speciale, gărzii, buncăre, securitate, miliție populară, informatori etc.) să cadă în cursă de un șobolan într-o semințerie.

Lucrarea nu sesizează decit defectele pozitive ale atitudinii lui Ceaușescu din august 1968 vis-à-vis de invadarea Cehoslovaciei de trupele sovietice, efecte care, trebuie să o recunoaștem (și lucrarea subliniază acest aspect), au existat. Dar să nu uităm că Nicolae Ceaușescu nu și-a dus gestul până la capăt, pentru a trece adică de partea cealaltă a baricadei (e drept că nici condițiile politice și militare europene nu-i permiteau). Rămânând, deci, la jumătatea drumului, n-am apucat nici să ne bucurăm de binefacerile occidentale și i-am determinat și pe sovietici să ne reamintească faptul că ei sint cei care dictează regulile jocului. Astfel încât ne-am întors cu cântă și umilință privirile tot spre Răsărit, revenind la sentimente mai bune față de părintele popoarelor. Numai că acesta nu s-a gândit să taie vițelul cel gras, pentru a sărbători întoarcerea fiului risipitor. Iar noi am rămas încă două decenii în lagărul socialist.

În orice caz, pentru cunoașterea acestei epoci care va marca definitiv istoria României, așa cum nouă ne-a marcat existența, mănuașă a fost aruncată de un istoric străin. Oare să nu se afle pe pămintul nostru nici un specialist care s-o ridice pentru a ne oferi o lucrare de care cu adevărat avem nevoie?

Valeriu STANCU

S-a afirmat că femeile vor avea de jucat un rol important în alegerile (perpetue) care urmează. De bună seamă, conducerea știe în ce-și pune speranțele, judecând după scena de isterie pe care am contemplat-o conștient în vara aceasta din trenul Odesa—Chișinău, când la Tiraspol se postaseră în fața locomotivei, belicoase, cu pieptul bombat (depășind stasul popularizat prin revistele rusești). „La Odesa peste mare” nu căutam fantoșa lui Ostap Bender, căci NEP-ul actual nu mai are pitorescul celui de la începutul Imperiului Comunist și, la drept vorbind, nici nu se mai știe ce este. Căutam amintirile lui Paus-tovski, Valentin Kataev, Vsevolod Ivanov, Boris Pilneak, Eduard Bagritki, Vera Inber, urmele mai de demult ale lui Pușkin, Mickiewicz, Cehov, Bunin, Kuprin, Korolenko, Gorki, deopotrivă ale ucrainenilor Șevcenko, Lesia Ukrainka, Aleksandr Dovjenco, în van pe cele ale ofițerului de marină, românul-erou Marinescu. Prietenul Truică, maestru al Anima-filmului care ne însoțise în acea excursie, mi-a mărturisit că o spaimă asemănătoare a resimțit în sala Teatrului Național din Iași, la emoționanta adunare pentru Convenția Unirii, fiind înconjurat (întimplător?) de vajnice și fremătătoare apărătoare ale „Poliției Gindirii” (Orwell).

Femeie are o destinație divină creatoare, dacă este împiedicată să-și îndeplinească menirea sau dacă instinctul benefic îi este deviat cu bună știință, devine o forță a răului mult mai primejdioasă decît bărbatul, căci atunci poate crea doar morți, nu și oameni vii. Ca să împui binele sau răul trebuie să te sprijini pe dictatură. Cum alt-

Emma Bovary

s-a sinucis!

Cît despre alte Emme...

„Am secătuit femeile noastre în munci is-tovitoare, le-am smuls de lingă copiii lor, pe copii i-am lăsat pradă bolilor și unui surrogat de instruire”

Alexandr Soljenitin

fel poate fi imaginat grupul de autentici savanți români, aplaudind cu entuziasm aiureliile „Stelei Polare a marxismului”? Dar mulțimile de ambele sexe care ovaționau o criminală? Mulțimile se lasă ușor împinse în extaz sau minie, mai greu de înțeles intelectualii de ambele sexe: nu totul poate fi explicat prin lașitate sau înclinația spre lingusire, o parte ține probabil de naivitatea proprie minților remarcabile și personalităților accentuate.

Elena noastră nu a fost o Lady Macbeth care și-a împins soțul la crimă, era doar o soție potrivită Dictatorului. Stalin n-a fost în stare să-și găsească una pe măsură, poate că nici nu avea nevoie. Ulbricht, Husak, Honneker sau Jivkov n-au avut nici ei parte de partenerie ieșite din comun. Evita Peron, soția dictatorului argentinian a făcut binele și mulțimile au iubit-o. Sinistra noastră a făcut răul „cu dragoste și pretenție”, ceea ce este de domeniu patologiei, fiind greu de închipuit o femeie cu asemenea pasiune exhibiționistă pentru cruzime și desertație, perversitate și sadism. Căiete-le ei de însemnări, găsite în sediul C.C., după fuga perechii guvernamentale, constituie o frescă a moralității, intelectualii, pretențiilor și mentalității autoarei. Previn cititorul că citatele care urmează din jurnalul fostei „Prime Doamne a țării” apar, firește periate stilistic, deoarece provin din presa străină, care nu avea cum să-și dea seama de știința de carte a Elenei sau nu și-a pus problema fidelității stilului. Sursa originală ne este încă interzisă, ca să ne păstrăm liniștea și să nu ne stricăm tenul. Așadar, 1977. „Au fost ridicaiți și internați la Spitalul de psihiatrie provocatorii care au încercat să-și ațite pe mineri împotriva Poporului. Vor fi supuși unor cercetări amănunțite. Creierul provocatorului principal mi se va trimite la Institut ca să-l analizez la microscop.” „Am făcut analiza împreună cu Chimiescu” „Am descoperit înclinația spre propagandă imperialistă. Ar fi trebuit analizate și creierile membrilor familiei, dar au fost strivite. Nicu spune că treaba se amină, n-ai ce face. Păcat!” „Editura Gallimard a refuzat tipărirea lucrărilor mele științifice. Poate că n-ar fi trebuit să cer tantieme așa de pipărate. M-a tratat cu refuz și Noua Gindire (La Pensée Nouvelle, n.n.). Ce denumire potrivită cu opera mea!”. 1978. „pentru membrii partidelor frățesti din străinătate noi am organizat o rețea de vile pe țărmul Mării Negre, la doi pași de reședința noastră de vară, prevăzute cu toate comoditățile și cluburi de vacanță grozave. Nu invităm pe oricine să se odihnească pe frumoasele noastre plaje. În ambasadele noastre din străinătate s-a creat o secție turistică a Securității care

se ocupă de stringerea informațiilor privind puritatea ideologică a candidaților. Cum spune Nicu, dar nu-i înțeles: „există partide frățesti și partide pretine. Numai pretenții și alegi, nu și frații”. Noi însă avem de gînd să ne alegem și frații”. „După ce Nicu i-a dăruit tovarășului Marchais toate o-perele lui iar eu soției sale Liliiane (drăguță, foarte naturală) ultimele mele lucrări din domeniul chimiei organice, s-au pomenit cu 43 kg. în plus la bagaj. Cu vama a aranjat Generalul”. „Uf! Familia Gremet s-a ranjat în sfîrșit la vila nr. 10. Toată ziua au făcut scandal, erau să-i spargă timpanul operatorului de la Securitate. Am raportul lui în fața ochilor: „Ultima dată cînd mai punem piciorul aici, Georges (Marchais, n.n.) a lăsat chiu-veța minjită cu pastă de dinți! Nu te enerva, Max, (vocea soției), oricum la ora asta la ei nu curge apa”. „Poftim, au mai spart și o vază, de care tot noi va trebui să dăm cont!” Trebuie să-l previn pe Nicu că soții Marchais au spart o vază. Un ghinion asemănător l-am avut cu fratele lui Kadafi care a îndoit o lingură de inox. Dar a știut să repare, dăruindu-ne un yacht”. 1982. „Fragmente din fonogramă. Am dovada că unii cetățeni din București caută să se îmbogățească pe spinarea Poporului. Într-un apartament s-au găsit 3 banane, 15 bucăți zahăr cubic și o oală cu pulpe de pui. Speculanții care provoacă foametea vor fi înaintați Tribunalului Militar pentru depozitare ilegală cu provizii. Să fie pedepsiți cu toată severitatea”. „Delegația Crucii Roșii a cerut să i se arate un spital. I-am dus la spitalul nostru. Rolul de grav bolnav l-a jucat de minune fratele meu Gheorghe. Elvețienii au rămas impresionați”. „Pe urmă i-am dus la închisoarea noastră model din palatul vechi, unde am găsit curat, arestați puțini, dar bărbieriți, dați cu apă de colonie, veseli. M-au primit cu ovații”. „După ce bea, Nicu nu-și mai dă seama ce face! L-a lăsat pe barman cu scrumiera și l-a omorît pe loc. Nimeni n-a observat, barul acela retras e rezervat pentru înalți funcționari care vin numai la sfîrșit de săptămînă. Generalul ne-a dat o idee pe care a găsit-o în presa franceză, simulare de sinucidere, cadavrul aruncat în rîu”. „Am în poșetă o surpriză pentru Nicu: caseta video înregistrată de Securitate săptămîna trecută în casa familiei Craven, cînd Nicu a violat-o pe fiica lor”. „Cetățenii din București nu vor să mănince portocale, așa de recomandabile pentru ten. Mamă, portocale nu se găsesc nicăieri, mi-a spus idioata de Zoe. Mincinoasa! L-am trimis pe General să-mi cumpere și s-a întors rapid, punîndu-mi pe masă 3 kg. citrice. Cine mai are neobrăzarea să spună că din București lipsesc fructele proaspete?”. „Azi dimineață buldozerele au dărîmat biserica Sf. Vineri, de trei sute de ani. Milîțienii care supravegheau demolarea au raportat că sute de români plîngeau de bucurie”. 1989. „La Timișoara fierbere mare, din cauza unui popă oarecare antirevoluționar. Să iasă armata, să tragă cu tancurile, cu avioanele!! Ah, dacă Nicu avea acum bomba atomică, de-ațiția ani îl rog! Tot eu am avut dreptate!”. „Sistemul pe care-l construim cu Nicu de 25 de ani este indestructibil. Noi ne vom trece, dar sistemul va dura”. „Mai bine de cel care ride la urmă”.

Să fi avut savanta dreptate și cu risul, care la numai doi ani nu mai poate fi acoperit nici de Caragiale? Blindul Caragiale! Tragismul, chiar farsa tragică ținea la noi de un trecut, cînd în sferele vieții obișnuite existau dragostea și prietenia, cînd membrii unei familii stăteau alături fără să li se spună de ce, nu în prezentul unde dispăre demnitatea sentimentelor iar în goana gîfuită după „asigurarea copiilor” facem apel tot la vechile modele de hăituire a „dușmanilor”, interni sau externi, invențaiți prin cîteva rînduri scrise și cîteva fotografii ori imagini de televiziune truate. Pînă cînd se va exacerba ura, modelul jubilarii în fața victoriilor răzbnării, a auto-flagelării în fața „înțelepciunii” Puterii? Pînă cînd nemulțumirile provocate de insatisfacțiile și lipsurile vieții vor fi în mod deliberat orientate în afară, pe seamănu apropiat sau pe membrii familiei? Pînă cînd atitudinile sceptice sau rebele vor fi înăbușite în fașă prin incapacitatea de înțelegere a oricărei analogii? „Maselor li se poate acorda libertatea gîndirii pentru că ele nu gîndesc. Pe de altă parte însă nu este tolerată nici cea mai mică deviație de opinie asupra celor mai neînsemnate chestiuni.” (Orwell). Noua crimă de „dublu-gîndit” este stabilită acum de alte cupluri „verificate”, întărite în curțile feudale de mina a noua din centre civice cu specialiștii garanțai care să ofere dovezi „vii” din vechile dosare sau propriile amintiri.

Nu se poate însă închipui o patrie în care istoria s-a blocat, în care nu mai există nimic altceva decît un prezent fără început și sfîrșit și un popor de luptători și luptătoare, mărșăluind, toți gîndind aceleași gînduri și strigînd aceleași slogane. „Muncind într-una, triumfînd, persecutînd” (Orwell). N-aș putea oferi nici o soluție de genul celor prezentate de candidații la posturi de conducere (cu care ne-am asigurat pînă la sfîrșitul secolului următor). Căci ce șansă de înțelegere din partea acelor femei „bărbate” de care-și ridea delicatul Caragiale, dacă aș spune că uitarea adevărului nu înseamnă alinare, că recuperarea micilor nuclee de rezistență care să permită generațiilor viitoare continuarea re-educării națiunii începe cu puterea de a simți că merită, ca femeie, să rămii om, chiar și fără să ai o răsplată, cu puterea de a crede că orice îi s-ar face, s-ar spune sau s-ar gîndi, adîncul sufletului care se conduce după legile binelui rămîne impenetrabil oricărui aparativ mai sofisticat, oricărei tactici „mai subtile” care și-a însușit doar lecția de a nu mai martiriza.

Emma Bovary s-a sinucis, „bovaricele” actuale țintesc sinuciderea altora. Să nu fi auzit nicodată de sentința „crimă cu premeditare”?

Natalia CANTEMIR

MEMORANDUM—300

La interval de un secol, mai precis la 1791 și 1892, românii din Transilvania întreprindeau un demers politic la Viena, capitala Imperiului habsburgic, pentru dobîndirea de libertăți naționale și egala îndreptățire politică, economică și culturală cu maghiarii, sașii și secuii.

Supplex libellus Valachorum și Memorandumul românilor din Transilvania și Banat — căci despre aceste documente este vorba — au reprezentat încercări ale românilor de peste munți de a obține drepturi și libertăți, inclusiv participarea la conducerea politică și administrativă în acele zone și centre în care erau majoritari. Înțelegînd, însă, pericolul, cerurile conducătoare maghiare și germane le-au refuzat sistematic doleanțele, deoarece în acest caz Transilvania ar fi devenit de pe atunci, o **Țară Românească**.

Se știe că românii au alternat lupta politică cu cea directă. Avem în vedere, de pildă, momentul 1784, cînd s-a produs revoluția populară condusă de Horea, Cloșca și Crișan și 1848, anul revoluției burghezo-democratice în cadrul căreia s-a dezbătut cu acuitate și problema națională. După 1867, anul pertractării dualismului austro-ungar, s-a întezit asupra pe toate planurile a românilor majoritari în Transilvania și trăitori în străvechea lor țară. Asuprirea a determinat organizarea și rezistența românească, un moment de virf în cadrul acestui proces reprezentîndu-l tocmai **Mișcarea Memorandistă** (1892—1894). Prin înaintarea la Viena, la 1 iunie 1892, a importantului document conținînd plîngerile și revendicările românilor, se sconta pe faptul că împăratul Francisc Iosif I să medieze între cele două părți, în favoarea celor asupriți. Așteptarea le-a fost, însă, zadarnică, deoarece cabinetul de la Viena a dispus trimiterea documentului, fără a fi deschis, guvernului de la Budapesta, iar acesta l-a restituit președintelui Partidului Național Român, dr. I. Rațiu, la Turda. Aceasta reprezenta, desigur, un grav afront față de impozanta delegație de 300 de persoane reprezentînd toate straturile societății românești, care se deplasase la Viena, unde nu fusese primită cu ospitalitatea și deferența pe care o merita decît de reprezentanții în Parlament ai Partidului Social-Creștin în frunte cu dr. Karl Lueger. Acest rău tratament aplicat delegației ce reprezenta națiunea română din Transilvania, combinat cu devastarea casei de la Turda a lui I. Rațiu, de către elemente șovine maghiare, a provocat indignarea opiniei publice democratice.

După doi ani de amînări, guvernul de la Budapesta a intentat proces politic memorandistilor, verdictul pronunțîndu-se la 1 iunie 1894. Procesul, care s-a ținut în sala Redutei din Cluj, a determinat solidarizarea amplă a românilor din Vechea Țară cu cauza dreaptă a fruntașilor P.N.R. din Transilvania, între care se aflau personalități de renume cum ar fi I. Rațiu, V. Lucaciu, Iuliu Coroianu, E. Brote ș.a. În cuvîntul său la proces, președintele P.N.R., I. Rațiu, arătînd că ceea ce se discuta acolo era „însăși existența poporului român”, a rostit memorabilele cuvinte: „Existența unui popor, însă, nu se discută, se afirmă” — constatare ce rămîne mereu valabilă.

Asumîndu-și toate riscurile, conducătorii politici ai românilor de peste munți nu scontau să fie scutiți de pedeapsă privativă de libertate — și nici nu au fost —, însă erau convinși că procesul ce li se va intenta va provoca un amplu ecou european care avea să servească pe deplin cauzei naționale românești. Calculul lor a fost exact, dacă avem în vedere reflectarea în presa europeană a procesului de la Cluj al memorandistilor, cît și a altor momente de virf ale **Mișcării Memorandiste**.

Tocmai apreciînd seculara lor luptă națională, cît și datorită argumentelor de ordin etnic, demografic, juridic și istoric, cu care își susțineau lupta, Marii Aliați — Franța, Anglia, S.U.A. — au recunoscut la tratatul de pace de la Paris, din 1919, unirea teritoriilor istorice românești — Basarabia, Bucovina și Transilvania — cu România.

În finalul acestei prezentări credem că se impun o serie de considerații privind destinul națiunii în epoca contemporană. Astfel, în ultimii trei ani am asistat, prin destructurarea colosului comunist de la răsărit — U.R.S.S. — la apariția de noi state, organizate pe criteriul majorității etnice și pe baza dreptului istoric. Tot astfel s-a întimplat și cu fosta Republică Socialistă Federativă Iugoslavia. Dacă, însă, în estul Europei și în Balcani asistăm la fărimărea politică, în vest tendințele sînt opuse. Astfel, statele ce fac parte din Comunitatea Economică Europeană își afirmă dorința expresă de a crea, încă din 1994, un singur mare stat cu un Parlament European investit cu atribuții sporite, cu o uniune vamală și, pe această bază, cu admiterea liberei circulații a persoanelor și a produselor în acest imens stat.

Așadar în vest s-a ajuns, pornindu-se de la integrarea economică și datorită stabilității politice, la permeabilitatea granițelor de stat. Aceasta nu presupune, însă, dispariția deosebirilor etnice, lingvistice, culturale, proces ce nu se întrevade nici în viitorul îndepărtat. Deci, dacă funcția politică a instituțiilor statale din marile state occidentale ce va lua ființă se estompează, paralel cu creșterea atribuțiilor Parlamentului European, în schimb rolul lor administrativ, cultural și social nu vedem cum poate dispărea, căci marile grupuri etnice sau popoare își vor păstra identitatea.

Aceasta este situația și perspectiva în Europa de vest. Ne întrebăm, însă, cum va evolua națiunea în estul continentului nostru. Este evident că realitățile trecutului vor mai marca încă destulă vreme procesele social-politice din această parte a continentului. Astfel, o serie de resentimente etnico-naționale se vor mai menține între popoarele sau comunitățile din zona menționată. Însă, necesitățile integrării economice în vederea progresului vor determina, desigur, estomparea disfuncționalităților și dispariția resentimentelor naționale în vederea instituirii mult visatei păci universale.

Mihai VATAVU

O parte din delegația românilor transilvăneni — 31 mai 1892

Opera lui Abd-ru-shin „Mesajul Graalului” ne transmite cunoașterea structurii creației. Prin cuvinte simple, el ne oferă o vedere de ansamblu a tuturor evenimentelor care se desfășoară în interiorul creației și ne explică — fără lacune — raporturile care există între ele.

Autorul se adresează fiecăruia dintre noi — individual —, fără considerații legate de confesiune, de naționalitate sau de rasă, căci singur omul este cel care poartă responsabilitatea asupra a tot ceea ce gândește și ce face.

Cu siguranță și fără ocolișuri, el arată calea de urmat pentru a găsi aici, pe Pământ, fericirea adevărată, adică pacea interioară și o activitate plăcută.

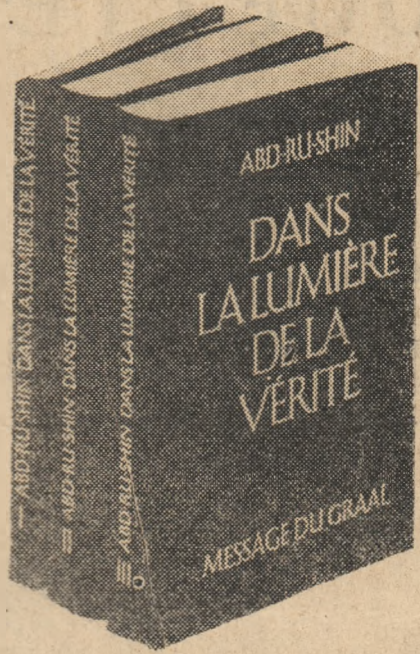
Astăzi, la fel ca și altă dată, originea necazurilor și a mizeriei nu își are cauza decât în fiecare om, individual. Dacă omul se decide spre bine, totul va urma acest drum și urmările se vor simți imediat în căsătorie, în familie și în final, în întregul popor. Numai atunci acel popor își va dezvolta din plin propria sa natură, propria sa cultură.

Mesajul Graalului explică în mod detaliat ce este în realitate libertatea arbitru al ființei umane, ce semnificații au intelectul și intuiția, sufletul și spiritul și care sunt funcțiunile lor și raporturile reciproce.

Cele trei mari legi ale creației: legea reciprocității efectelor (legea semănăturii și a recoltatului), legea atracției afinităților și legea greutateții (gravitației) sunt explicate în toată mărimea lor și în toată simplitatea lor.

Așfel, aflăm că legea semănăturii și a recoltatului (Gal. 6, 7) nu este valabilă numai pentru sămânța terestră, ci în mod egal, și pentru orice acțiune și orice gândire a omului care, sub acțiunea autoactivă a legilor de nezdruccinat ale creației, se dezvoltă până la fructul ce corespunde exact voinții bune sau rele — pe care singur omul trebuie să-l recolteze. Gândurile, intuițiile și actele sunt forme foarte active, acestea sunt „lucrurile” (Apoc. 14, 13) care rămân legate de autorul lor până când se eliberează de ele. Împereună, formează „destinul” său, bătându-l adesea prin „lovituri ale destinului” pe cel care nu și le poate explica, cînd de fapt el însuși este la originea cauzelor — situate în viețile sale anterioare.

Pe întregul parcurs al Mesajului, autorul subliniază importanța ce o are pentru ființa umană cunoașterea legilor creației, prin faptul că spiritul acesteia posedă facultatea de a recunoaște Voința lui Dumnezeu în legile divine. Numai atunci cînd omul își bazează întreaga sa viață terestră pe legile creației, devine posibilă

o ascensiune adevărată, căci astfel el în-deplinește Voința lui Dumnezeu.

Trebuie deci, ca Legile pe care Dumnezeu le-a țesut în creație să le luăm astfel cum sunt ele, adică de neclintit, eterne și neschimbătoare, tot astfel cum este Dumnezeu-insuși.

Alte probleme importante care preocupă pe cel care cercetează sunt tratate de o manieră clară și obiectivă, fie că ele privesc destinul, păcatul ereditar, sensul și scopul existenței, nașterea sau moartea, lumea „de dincolo”, reîncarnarea, problema sexualității, căsătoria, misiunea și crucificarea lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, misterul „Lucifer”, Judecata de pe urmă, turnura cosmică, Sfîntul Graal, Lăcașul Graalului.

Abd-ru-shin spune că Lăcașul Graalului există în mod real, pe planul cel mai înalt al creației spirituale, deasupra Paradisului spiritelor umane; el este centrul și punctul de transmitere a iradiazărilor emise de sfera divină situată deasupra Lăcașului, iradierii destinate părților cosmice aflate pe diferite planuri inferioare ale creației. În Apocalipsul lui Ioan, Lăcașul Graalului este denumit „Templul lui Dumnezeu” (Apoc. 11, 19).

Numai plecînd de acolo a putut fi dată o privire fără lacune asupra ansamblului creației — într-un Mesaj venit din Graal —, de unde și numele de „Mesaj al Graalului”; acesta are o semnificație și mai deosebită acum, prin faptul că sur-

Accente ale spiritualității

contemporane

ABD-RU-SHIN

În lumea adevărului

Mesajul Graalului

vine într-o epocă în care omenirea se găsește la o cotitură importantă.

Rvine de la sine că acest Mesaj al Graalului este în deplin acord cu învățătura lui Hristos. Însă el ia în considerare faptul că omul de astăzi și-a dezvoltat intelectul său și și-a ascuțit instrumentele de reflexie în așa măsură, încît, credința nevinovată și simplă ce o cerea Isus odinioară nu mai ajunge pentru că oamenii să poată lua drumul ce conduce către Dumnezeu. Pentru aceasta, Mesajul Graalului explică învățătura lui Hristos într-un limbaj adaptat la actuala înțelegere omenească. Astfel, i se transmite omului o cunoaștere care îi dă certitudinea că prin acest Mesaj, în locul credinței îi crește treptat convingerea, care astăzi îi este necesară.

Iată, de exemplu, un extras din conferința „Ascensiunea” (Volumul I):

„Astfel, trebuie să urmărim fără încetare ascensiunea către Lumina atît de dorită. O voință reă coboară spiritul și îl îngreunează, pe cînd o voință bună îl duce foarte sus.

Și aici încă, Isus a arătat calea simplă care duce negreșit către acest scop, căci în cuvintele Sale se află un adevăr profund: „Iubește-ți aproapele, ca pe tine însuși!”

Prin aceste cuvinte, El a dat cheia eliberării și a ascensiunii. Într-adevăr, există o certitudine ce nu poate fi respinsă: ceea ce faceți altora, în realitate

v-o faceți vouă înșivă, vouă singuri, fiindcă — conform legilor eterne — totul va reveni în mod obligator asupra voastră, binele ca și răul, fie că aceasta se va întimpla în lumea de aici, fie că va fi în lumea de dincolo. Toate acestea se vor împlini! De aceea, vi s-a indicat astfel cel mai simplu drum, pentru a se înțelege cum trebuie să faceți pasul care conduce la o voință bună.

Aceasta se va realiza prin însuși modul de a fi, prin felul în care veți „da” aproapei voștri — și nu obligator prin bani și bunuri. Or, tocmai în acest mod de a fi, în care „veți da”, în raporturile pe care le aveți cu aproapele vostru, prin priviri, prin considerația ce o manifestați spontani tocmai aici se află această „iubire” despre care a vorbit Isus; aici se află de asemenea și ajutorul pe care nu trebuie să-l cruțați față de aproapele vostru, ajutor grație căruia acesta se poate schimba el-insuși, sau să devină capabil să progreseze către înălțimi, putîndu-se întări la rîndul său.”

Herbert VOLMANN
(Vomperberg — AUSTRIA)

NOTE:

- Volumul I al operei „Mesajul Graalului” tradus în limba română va fi disponibil (în lei) începînd din luna iunie a.c.
- Persoanele care doresc primirea gratuită a broșurii „Conférences choisies” (extrase din „Mesajul Graalului”) se pot adresa în scris la „Editions Françaises du Graal” — 23, rue Colbert — 93 100 Montreuil/Bois — FRANCE. Se pot adresa, de asemenea, și la București — la căsuța poștală C.P. 34 — 50.

ÎN ATENȚIA CELOR INTERESAȚI

Societatea „Rodi” S.R.L.

Execută toată gama lucrărilor de construcții.

Asigură asistență tehnică și aprovizionarea cu materiale.

Telefon 43334 ; 46100.

Uimiri

Acel Lesnea pe care ieșenii îl regretă

A scrie despre George Lesnea (care în acest martie ar fi împlinit 90 de ani) și încă aici, la Iași, unde umbra sa se mai distinge chiar la 13 ani de la moarte, iar vorbele lui de duh nu și-au pierdut prospețimea, ar trebui să ai pama lui Aurel Leon, care a „joviat” pe mulți și a înmormîntat alții. De altfel, maestrul Lesnea și bădia Aurică s-au ilustrat ca gloriosi ghizi ai Iașului de altădată, căruia-i stău toate personajele și toate tinetele, și cred că de aici îi se trage și faptul că, de la un moment dat, se priveau cam într-o dungă: fiecare, probabil, avea convingerea că el deține secretul de fabricație a adevărului despre un personaj, despre un loc sau altul din acel Iași ce le fusese numai lor îngăduit. Dar, pe cînd maestrul se risipa în peripatetisme, bădia, mai prozator, începe a le așterne pe hirtie, ceea ce nu putem zice că n-a stîrnit oarece reacție din partea lui Lesnea, care era un risipitor oral iar nu scris și, în plus, avea orgoliul de a fi fost mai de-al casei cu mulți dintre cei pe care Leon îi încondeia. A trebuit persuasiunea lui Grigore Iliesi pentru ca maestrul — aflat deja pe patul de suferință — să se lase „pradă” microfonului, călătorind „prin veac”. Altminteri, Lesnea avea idiosincrazie de microfon, poate că și din cauza vocii sale efeminate, cu modulații inconfundabile pentru un poet de curte, care se emana deopotrivă în fața unei femei și a unui demnitar de partid și de stat, iar emoția, la el, devenea vers.

A fi cu „stăpînirea” ținea probabil, de firea lui Lesnea. „Stăpînirea” înaintea, era regele: poetul i-a închinat o odă: „E Regele-n toate...” După, „stăpînirea” era partidul: aceeași odă a devenit: „Partidul e-n toate...” Manopera, deși sesizată de partid, a fost acceptată tacit, scopul scuzînd mijloacele...

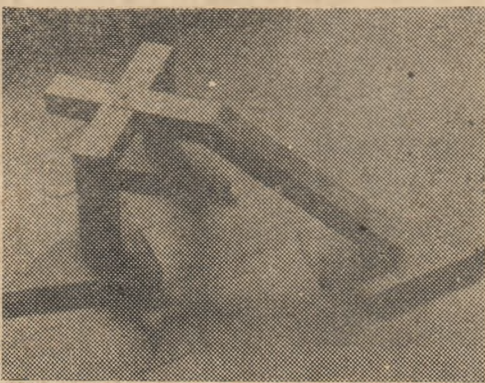
Înainte, „stăpînirea” era, de asemenea, cercurile de la „Viața Românească” și de la „Jovianii ieșeni”, erau Teodoreanii și Sadovenii, cărora Lesnea le-a fost, într-adevăr, de-al casei. Confesiunile din Cu George Lesnea prin veac restituie, cu pietate, această lume a spiritelor subțiri, în care poetul autodidact avea acces liber. Ele se opresc, însă, într-un moment cînd istoria noastră s-a fracturat, nefăcînd să transpară nimic din umilințele pe care au trebuit să le suporte scriitorii sub noua „stăpînire”. Întrebată, într-o împrejurare, ce părere are despre Lesnea, doamna Ștefana Velisar-Teodoreanu a refuzat mai întîi să-și spună vreo opinie, apoi și-a călcat pe inimă, vîrsîndu-și năduful față de acest om care, înainte venea zilnic iar după, nu i-a mai călcat niciodată pragul... Ce-i drept, între timp doamna Lily ajunsese la sapă de lemn, iar Lesnea călărea dacă nu pe șapte cai, măcar pe unul...

Dar „epoca de aur” avea să-l „joace” și pe el. Prin anii '70, Bogdănel — fiul, student fiind și participînd la o reuniune restrînsă cu alcooluri și magnetofon, a spus și el, dimpreună cu ceilalți, bancurile politice la modă. Și ca-n orice joc de societate socialistă multilateral securizată, cineva a dus caseta la „Secu”, studenții bancuriști au fost strînși cu ușa, cîteva săptămîni poetul a tot umblat pe la „stăpînire”, să-și salveze fiul rătăcitor. Dar „stăpînirea” se lăsa greu. Pînă la urmă, pactul a fost făcut. Prețul — cîteva imnuri de slavă închinare Celui de Sus (știți care).

Totuși, uneori maestrul evita cu dibăcie să-și pună vocea în slujba stăpînirii și-mi amintesc că, pe cînd lucram la Radio Iași, un coleg a primit sarcină să

aducă neapărat o adeziune a maestrului la nu mai știu ce... înfăptuire a „Tovarășului”. Campaniile de acest gen țineau, de obicei, trei zile, — ca și minunile: După două zile reporterul nu reușise să pună microfonul pe Lesnea care, sesizînd scopul, folosea toate mijloacele spre a nu fi... prins. Intrucît vocea lui semăna cu a soției — de multe ori, la telefon, i se spunea „sărut-mina!” — confuzie care îl irita, dar de care și profita cînd nu-i convenea interlocutorul, sau scopul căutării, spunînd că „nu-i acasă”... În sfîrșit, reporterul l-a depistat prin Piața Unirii, și-a încercat să-l intervieveze, dar Lesnea nu s-a lăsat înregistrat. „Du-te și spune la Radio — zicea el — că eu, George Lesnea, sînt de acord cu tot ce face Tovarășul...” „Maistre — încerca să-l convingă reporterul — dar trebuie vocea matale, nu pot să zic eu...” „Da, da, zicea Lesnea, du-te și spune...” Și s-au tot învîrtit așa prin Piața Unirii, pînă cînd Lesnea s-a făcut nevăzut iar reporterul s-a lăsat păgubaș, vîduvind Radioul de-o „declarație prețioasă...”

Cam tot de pe atunci datează și un duel epigramistic între Lesnea și prozatorul realist-socialist-pășunist Ion Istrati, căruia tocmai îi apăruse un volum intitulat Satul fără țărani. „Disputa” a avut loc la „bodega Cronicii”, unde cei doi beau, dar la mese diferite și se „întepau”

Paul NEAGU: „Cross bearing”

de la această distanță. Zice Lesnea: „În acești puternici ani, / Cînd ogoarele-s la modă, / Satu-i fără de țărani: / Stau în Iași, pe Cuza Vodă!” Istrati, care locuia pe strada Cuza Vodă, simte lovitura și replică zdrobitor: „Lesnea e poet la modă, / Serie odă după odă / Cînd lui Nicu, cînd lui Vodă, / Pentru-o viață mai comodă”.

Era o veselie tristă în acest duel între doi combatanți care serviseră și mai serveau stăpînirea, chiar așa: pentru-o viață mai comodă. Dar în ultimii lor ani, atît Lesnea cît și Ion Istrati — care de fapt profitau numai „la zile mari” de pomana stăpînirii — s-au retras în turnulețele lor de prefabricate, regăsindu-se fiecare pe sine, în fața morții, după ce se închinaseră unor idoli păgîni.

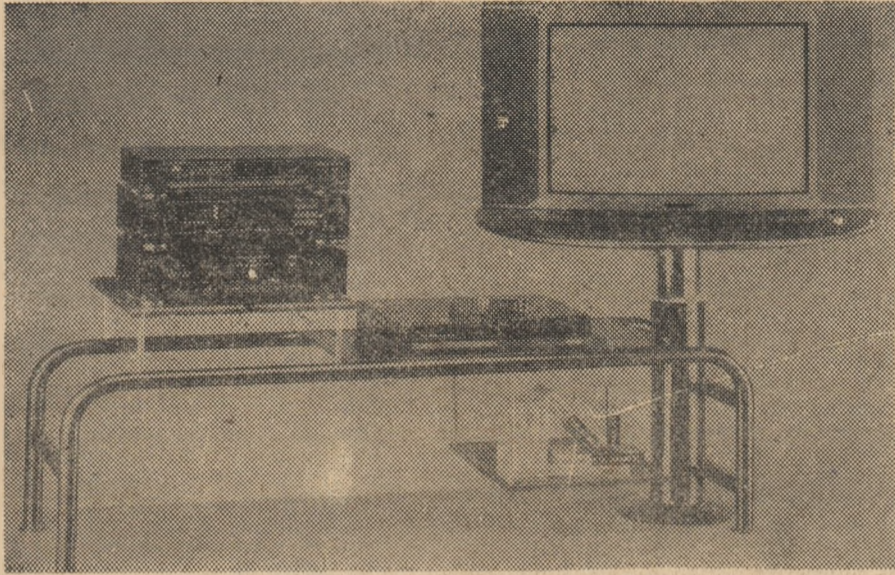
Ca poet, Lesnea n-a primit avizul criticilor de marcă. În Istoria... sa, Călinescu îl cenzurează necrutător: „Versificator harnic, căutător de cuvinte fără a avea însă simț artistic”. Totuși, deși nefavorabil, comentariul are oarecare întîndere, ceea ce — fiind vorba de Călinescu și de o Istorie a literaturii române —, înseamnă deja mult. Definitivă mi se pare judecata lui Marian Popa din Dicționar de literatură contemporană: „Lirica sa vedește disponibilități diferite și are a-dîncimea poeziei minore: eminescianism filozofard, tradiționalist, pastelist, decorativ, biblic, mistic, umanitar, evocator al unui trecut istoric patriarhal aureolat; nu evită sentimentele sociale în forme umanitariste, pesimismul romantic și horatianul „carpe diem”.

Nicolae Manolescu nu l-a inclus în antologia Poezia română modernă, iar Lesnea i-a „tras” un catren care lovește sub centură, cum nu prea îi era obiceiul. Altminteri, improvizațiile sale versificate erau sarea și piperul oricărei reuniuni. A risipit, cred, mii de epigrame, pentru convivi și „domnițe” — față de care reacționa într-adevăr ca un adevărat crai de curte veche. Știu că multe texte de acest gen au fost recuperate de un conviv care a amenințat mai demult cu tipărirea lor, dar n-a trecut la fapte. Dacă ar face-o, ni s-ar restitui aceluși Lesnea pe care ieșenii îl regretă.

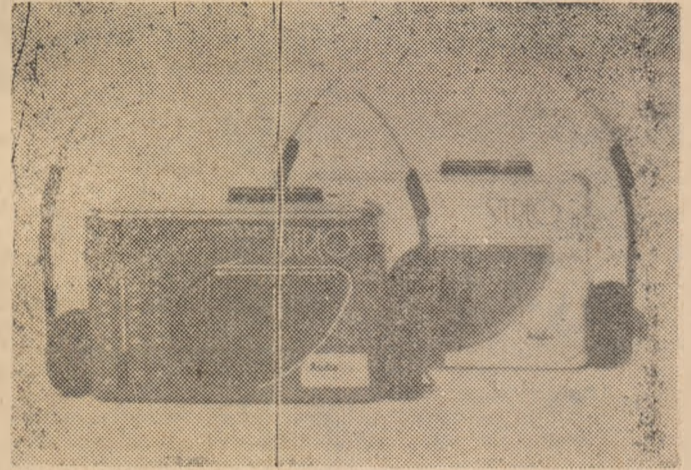
Nicolae TURTUREANU

Reprezentant unic în România al firmei
„AUDIOTON“ Viena

Produse electronice destinate
contractelor mari

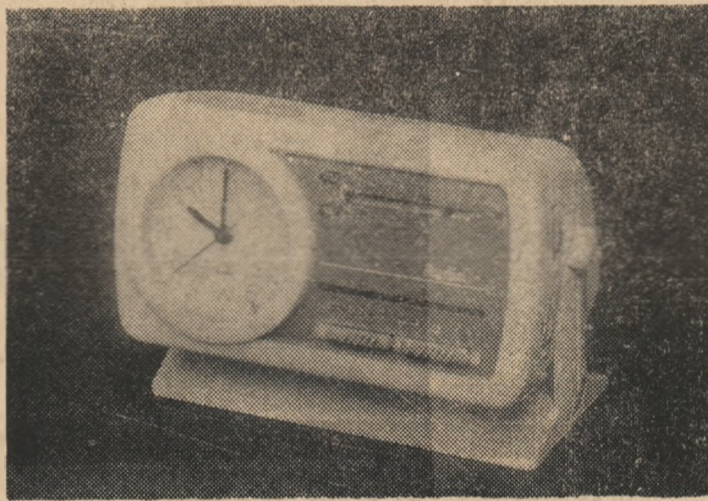
ANSAMBLU AUDIO-VIDEO

STEREO CASETFON-PLAYER

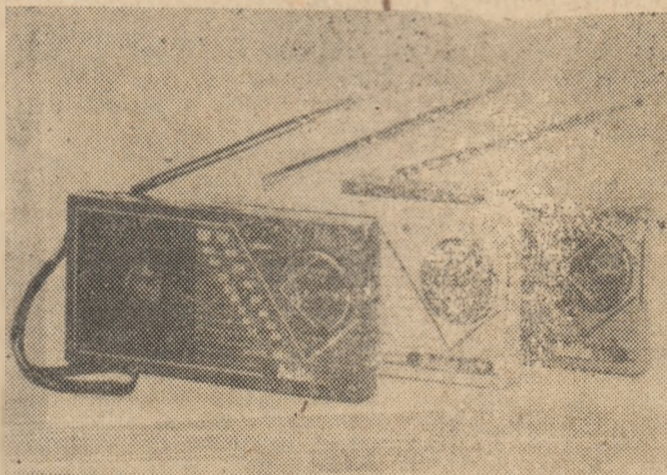
Expoziția cu caracter
permanent de la sediul
firmei cuprinde peste
160 reperi de produse
electronice

Facem cunoscut întregii economii ieșene
că, prin reprezentanții noștri, putem pune la
dispoziția celor interesați orice tip de tehnolo-
gie, materii prime și materiale prin import
direct de la furnizorii străini, înlăturându-se
astfel verigiile intermediare.

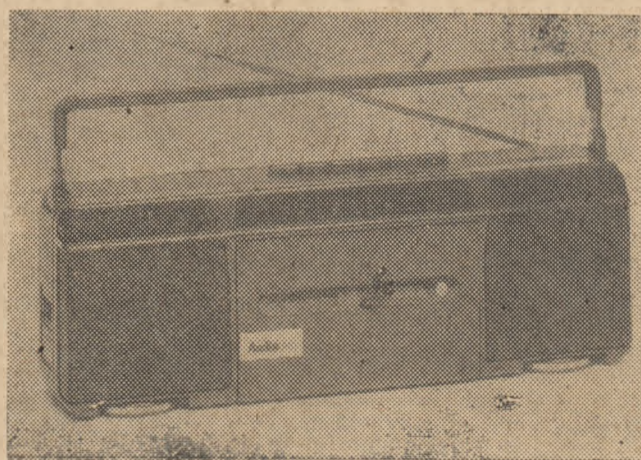

RADIO-CEAS

Societatea Comercială „OCCO-
SILHOUETTE“ are reprezentanță în
București (tel. 138195)

RADIO PORTABIL AM/FM

RADIO STEREO RECORDER

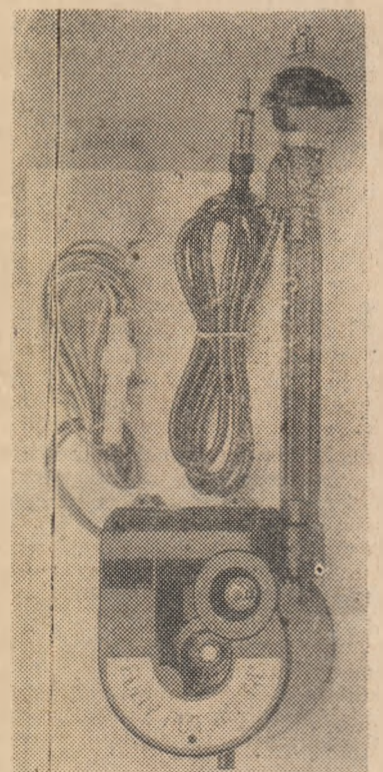
LIVRĂRI EN GROS!

„AUDIOTON“ VIENA

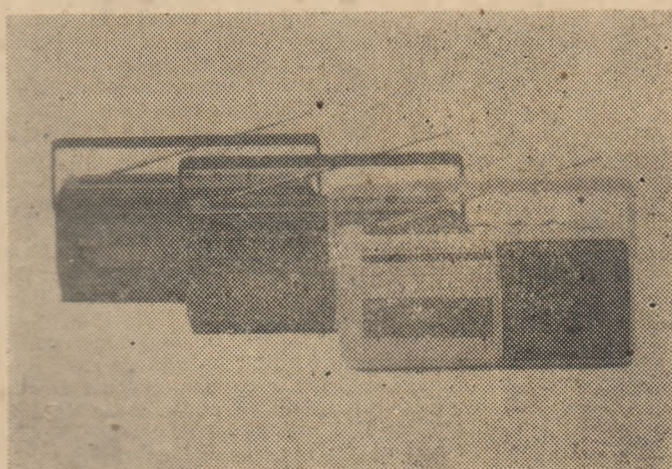
la dispoziția Dumneavoastră prin

„OCCO - SILHOUETTE“

*Adresați-vă cu încredere! OCCO SILHOUETTE
răspunde la orice fel de solicitare!*

ANTENĂ AUTOMATĂ DE MOTOR

MONO RADIO RECORDER

SIRETUL S.A.

PAȘCANI

Str. Moldovei nr. 19.
Jud. IĂȘI — ROMÂNIA
Cod. 5725
Tel. 62900
Telex 22713

Societatea Comercială „SIRETUL” S.A. Pașcani, cu sediul în strada Moldovei nr. 19, telex 22713 itpps, telefon 980/62900, 64189, 62064, produce și livrează :

- costume de baie și accesorii vestimentare pentru plajă ;
 - tricotaje fine pentru femei ;
 - articole vestimentare pentru activități sportive ;
 - rochii pentru mirese ;
 - îmbrăcăminte imprimată, matlasată ;
 - tricot tip tull pentru rochii mireasă, voaluri, rochii de ocazie, accesorii pentru ocazii speciale ;
 - jucării din materiale textile ;
 - articole de galanterie ;
 - tricoturi tehnice pentru suporturi marochinării ;
 - tricoturi pentru tapițerie auto ;
 - tricoturi pentru căptușeli încălțăminte ;
 - dantele benzi pentru sectoarele de pasmanterie ;
 - perdele metraj și perdele confecționate, STAS sau la comandă ;
 - echipament sportiv, la comandă, pentru cluburi și asociații sportive.
- De asemenea, mai oferă :
- resturi tehnologice :
 - poliamidă 100%
 - poliester 100%
 - fișe artificiale 100%
 - resturi mărunte în amestec, ca material izolant în construcții.
- Totodată, prestează servicii în domeniul finisajelor textile pentru tricoturi sintetice.

Rochie de ocazie

SOCIETATEA COMERCIALĂ
„SIRETUL” S.A. PAȘCANI

participă la TIBCO '92 cu produse de tricotaje, confecții din țesături, perdele metraj, perdele confecționate, dantele, tricoturi tehnice, tricoturi pentru tapișerie auto.

Cămașă de noapte pentru femei

SOCIETATEA COMERCIALĂ
„SIRETUL” S.A. PAȘCANI

produce și comercializează produse de lenjerie pentru femei realizate în combinații rafinate de tricot strălucitor, cu dantele fine sau cu tricoturi vapoase tip Tull, în culori tandre și nuanțe pastelate. O modă romantică și sexy.

Pentru înfrumusețarea aspectului interior al autoturismului dumneavoastră, S.C. „SIRETUL” S.A. vă oferă tricoturi pentru tapițerie auto cu caracteristici estetice și funcționale deosebite, într-o gamă coloristică asortată caroseriei auto.

Costum de interior pentru femei

SOCIETATEA COMERCIALĂ
„SIRETUL” S.A. PAȘCANI

produce și comercializează perdele metraj și perdele confecționate cu desene florale și geometrizzate, având stabilitate dimensională foarte bună și un aspect deosebit de atractiv pentru decorarea apartamentelor dumneavoastră.

Lenjerie de damă

Rochie de ocazie

Pentru a petrece un week-end plăcut și confortabil, pentru zilele active și seriile de destindere, S.C. „SIRETUL” S.A. PAȘCANI vă propune următoarele articole sport: treninguri pentru copii și adulți, bluze sport și șorturi care reunesc eleganța sportivă, o foarte bună rezistență la purtare, întreținere ușoară și confort.

Treningul — un produs foarte practic pentru antrenamente și competiții sportive.

Treningul — un produs care se caută pentru fantezia sa deconectantă.

Nici în Togo n-am văzut atita nefericire ca în România

Interviu cu GHEORGHE ZAMFIR

Poate că totul a fost deformat de emoția inerentă a primei călătorii cu avionul în direcția Paris. În asemenea situații se poate cu greu vorbi de o percepere „obiectivă” a persoanelor, lucrurilor, cuvintelor...

Am urcat deci în a doua parte a avionului (îndrumat de stewardesă) și am reperat un loc la geam: nu voiam să ratez întâlnirea cu capitala visurilor de adolescent (pour une fois, o puteam privi de sus). Am găsit unul, în partea din față a aripii stîngi și m-am grăbit să-l ocup, deși locul simetric era și el liber (trageți concluziile politice).

N-am avut timp să mă așez, să văd cum îmi pun bagajul de mină sub fotoliu cînd am observat că pe locul alăturat este instalat cu multă grijă un bagaj de formă ciudată (trapezoidal) și destul de mare. Dacă nu aș fi știut cite ceva despre regimul de transport aerian (pînă și cuțitul de bucătărie trebuie predat, dacă este găsit în bagajul de mină) aș fi crezut că este vorba de o armă de vîinoare. Eliminînd această supoziție am bănuît că ar fi vorba de un instrument muzical. Pe un loc aflat de cealaltă parte a culoarului este așezat — contrar uzanțelor aceleiași transport — un geamantan voluminos, pe care stewardesa încearcă să-l prindă și cu centura de siguranță.

După ce avionul a ajuns la plafonul de zbor provoc „desconspirarea” aducînd vorba de ciudatul toc de instrument bine protejat împotriva șocurilor. Reacția nu întîrzie: artistul începe să prezinte fiecare nai, materialul din care l-a confecționat, anul cînd l-a folosit prima dată, ne arată, apoi, mie și doamnelor așezate pe fotoliile din față —

rosăturile de pe marginea superioară a tuburilor.

Nu mai discutasem pînă atunci cu un instrumentist. Iar șansa de a sta, timp de două ore, alături de Gheorghe Zamfir, nu o ai în fiecare zi. Credincios angajamentului de a trimite „materiale” pentru cititorii „Cronicii” angajez o discuție, solicitîndu-i artistului permisiunea de a consemna pentru dumneavoastră întrebările și răspunsurile. Mi-o acordă mai ușor decît mă așteptam. Ceea ce urmează nu este decît transcrierea în formă lizibilă a notițelor luate la bordul avionului.

— Deci cu ce scop mergeți la Paris, Maestre?

— Fac naveta între cele două țări a căror cetățenie o am. După cum știți probabil, am dublă cetățenie — română și franceză. Duc francezilor știri colosale.

— Le-am putea afla și noi?

— Faptul că România este țara aleasă de Dumnezeu pentru secolul ce va veni. În ea se va constitui noua religie, ea este Noul Ierusalim anunțat de Apocalipsă. Poporul român este singurul care s-a făcut demn de acest rol prin chin și suferință.

— Purtătorul unui astfel de mesaj nu-și asumă — implicit — rolul de profet?

— Puteți s-o luați cum doriți. Este la latitudinea celui care interpretează.

— Rolul conferit poporului român nu intră oare în competiție cu cel deja asumat de alte popoare, care au considerat că au o „misiune” (mă refer în special la mesianismul slav)?

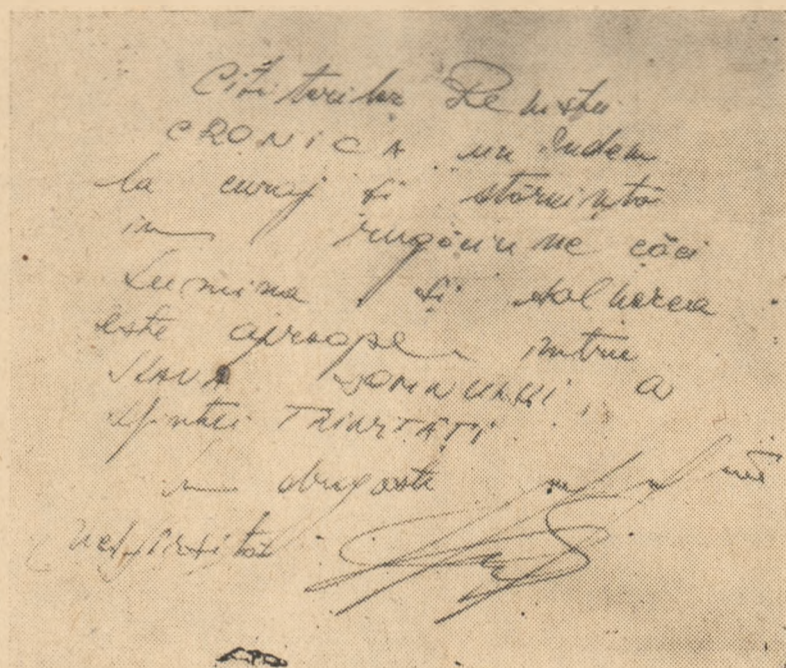
— Nici nu poate fi vorba. Mesianismul rușilor este doar un auxiliar, un catalizator al mesia-

nismului românesc. Așa-zisul mesianism rusesc este încărcat karmic de crima comisă prin instaurarea comunismului. E prea minjit de singe pentru ca acel popor să fie ales de Dumnezeu.

— Comunismul a însemnat oare o ispășire a păcatelor, cum se spune?

Regimul nou instaurat l-a împins în față pe premierul Roman cu scop bine determinat — repopularea țării cu Israeliți, care risca să-și piardă rolul de popor ales.

— Teza „complotului evreiesc” (a dirijismului practicat la scară planetară) a fost susținută, și

— Orice s-ar spune, perioada de maximă ascensiune a istoriei românilor este reprezentată de epoca dintre regele Carol I și regele Mihai. Constituția din 1923, cea elaborată în perioada monarhiei, este — juridic vorbind — singura valabilă — lucrul recunoscut și de francezi.

de diverse publicații printre care „România Mare”. O susțineți ferm, cu toate consecințele?

— Da. După aducerea în țară a zeci de mii de evrei, Roman s-a retras. Au o tehnică teribilă de manipulare a maselor — diabolică de-a binelea. Revenirea mea în țară nu este întimplătoare.

re. Monarhia este singura salvare a României. Comportarea politică a românilor în acest moment are o singură cauză — necunoașterea calităților regelui Mihai. Circul politic apare ca o manifestare a cercului satanic. La fel, mineriadele. Cei iresponsabili din punct de vedere politic nu vor găsi destule găuri de șobolan să se ascundă — deși se spune că în fiecare țară există tot atîtea găuri de șobolan cît locuitorii.

Prezența regelui Mihai ne-ar înrudi cu întreaga Europă monarhică și constituie platforma economică de neînlocuit, care ne-ar fi permis să ne refacem în doi ani. Nici în Togo nu am văzut atîtea nefericire ca la noi, atîtea dezastru, atîtea gropi. În acest timp, politicienii petrec, iar șeful statului își cumpără mașină blindată. De ce oare?

A început momentul, să ne așteptăm la lucruri mari în acest an. Nu am cîntat în biserici pentru bani, ci pentru a mă ruga Domnului. Dumnezeu se pregătește să vină cu mare slavă. Poporul român trebuie să fie pregătit pentru asemenea trăire, pentru un asemenea rol. Doina românească este mirul de spălare.

Știind că spațiul disponibil în revistă este totuși limitat, n-am mai pus alte întrebări și nu am mai consemnat altceva. Îmi aduc aminte, totuși, printre altele, că artistul susținea: „americani nu au de ce să ne dea lecții de cultură muzicală, atît timp cît acceptă o muzică viscerală pînă la ultimul sunet”. Mai spunea, de asemenea, că „Occidentul va veni cu umilînță spre noi recunoscîndu-și păcatele comise cînd n-au vîndut comunismului. Că hrană de pe pămîntul pe care te-ai născut nu poate fi înlocuită de nimic și că este nu doar rușinos ci și o monstruoziție, un păcat de moarte, că românii au ajuns să importe alimente, instrăinîndu-se de pămîntul lor cu fiecare îmbucătură”.

Gabriel MARDARE

„Nebunii” din Gardzienice

Ansamblul teatral experimental Gardzienice a fost fondat în 1977 de Włodzisław Staniewski, care colaborase cu Grotowski la Laboratorul său parateatral din Wrocław. Se instalează în satul Gardzienice, la 35 de kilometri sud-est de Lublin. În prezent, numără zece actori neprofesioniști (licențiați în litere, în filozofie, ingineri) și paisprezece colaboratori externi, toți pasionați de teatru. La început, sătenii îi numeau „nebunii”. Alegerea de a trăi și munci într-o regiune rurală izolată nu era o escapadă arbitrară, ci o „ecologie”, „căutarea unui nou mediu natural pentru teatru(...)”, a rădăcinilor culturii locale ca sursă de inspirație, într-un spațiu abandonat, alb pe harta culturală (...), o încercare de acordare cu muzicalitatea naturii, cu timpul ei atît de diferit de cel urban (...), de unificare a culturii «înalte» și «joase», spune W. Staniewski. Munca actorilor se concretizează în „recunoașterea”, „expediții”, „adunări” și spectacole. „Recunoașterea” și „expedițiile” presupun culegerea de material folcloric din aceste oaze culturale greu accesibile și invitarea unor grupuri rurale mai mici la Gardzienice. În „adunări”, forme de „prototeatru” (W.S.), actorii comunică spectatorilor-tărani rezultatele achizițiilor, ca pe un fel de cadou făcut celor care îi „aprovizionează”: „Artistul trebuie să învețe de la popor, nu să-l învețe” (W.S.). Urmează sărbătoarea prin cîntece, povești, comentarii și masa comună, frugală. Cîntecul este esențial în „adunări”: nu contribuie numai la încălzirea vocilor, ci creează mișcare care, la rîndu-i, îl influențează, precum și un

efect de apropiere (opus programatic „distanțării” brechtiene), de vibrație comună a grupului uman. Materialul folcloric este filtrat și distilat de actori, conform sensibilității și experienței lor, apoi juxtapus unor texte literare și muzicale, care conțin metafore despre condiția umană, precum Gargantua și Pantagruel, Tristan și Isolda, Carmina Burana (de Carl Orff), Strămoșii (de Adam Mickiewicz), Avacum (inspirat din jurnalul de închisoare al unui protopop ortodox rus din secolul al XVII-lea, ars pe rug pentru erezie).

La început, spectacolele aveau loc în aer liber, hambare, magazii, cluburi sătești, școli, case țărănești, corturi, totdeauna în amurg. Din 1978, compania ocupă trei încăperi în castelul din sat: o sală de spectacole cu cincizeci de locuri, amenajată în capela gotică, o sală pentru materiale, în total 40 de m². Reprezentațiile sînt niște „etno-oratorii”, un teatru „rapsodic” (Leszek Kolankiewicz), format din episoade discontinue, intermitente, în care cîntecul este legat organic de text prin gesturi expresive, mișcări dinamice, dans, pantomimă și acrobatică, niciodată aceleași. W. Staniewski speră să realizeze astfel performanța „alchimiei limbajelor corpului, sunetului și respirației, cu limbajele capului și inimii”. Fiecare actor (în același timp recitator, menestrel și mim) interpretează mai multe personaje și se acompaniază sau este acompaniat, la flaut, orgă, vioară sau zimbava, un strămoș al țiterei, agățat de gît, cu coardele lovite cu un fel de linguri

de lemn. Replicile vorbite (în poloneză, engleză, franceză, latină, greacă veche), șoptite, strigate, urlate, cîntate, sînt însoțite de vaiete, gemete, mișcări plastice ale trupurilor, ceea ce permite comunicarea dincolo de bariera limbilor. Decorul, format din scări, roți, cruci, grinzii, stîlpi, funii, candelabre, paravane, o căruță ca platformă mobilă, este luminat de torțe și luminări fixate în vase de metal sau în felii groase de piine, plasate pe jos, delimitînd „scena” de sală și deformînd expresiv corpurile și fețele actorilor. Frontiera este trecută spre spectatori, luminările sînt folosite ca elemente ale acțiunii, de obicei conotate erotic. Fuste și cămăși țărănești lungi din pînză groasă, cenușie, șaluri, eșarfe, cizme bărbătești (femeile sînt, de obicei, desculțe), acestea sînt costumele. Spectacolele nu pot fi reduse la o analiză rațională sau la o interpretare univocă. Multe detalii rămîn obscure, ambigue. Finalul este brusc, o cădere în spațiul vid, dis care actorii dispar aproape imperceptibil.

Fiecare reprezentație cere cîteva luni de „expediții”, „adunări” și repetiții. Pentru a rezista efortului fizic pe care îl necesită, actorii se supun unui antrenament sever, gimnastică, masaj, acrobatic, alergare nocturnă în pădure. Își mobilizează, mai ales, coloana vertebrală, „crucea”, cum i se spune în folclorul polonez, punct de plecare al mișcărilor corpului. Lucrează noaptea, cîci în liniște și concentrare timpul și energia sînt percepute altfel, iar creația este mai intensă. Ziua o dedică treburilor administrative, vizitatorilor etc.

Actorii au trezit interesul în Polonia și în străinătate. Sînt respectați și susținuți de public și de Ministerul Culturii, ceea ce le dă putere să-și apere filozofia culturală și proiectele teatrale. În prezent, constituie cel mai important grup

experimental din țară și cel mai sofisticat din punct de vedere artistic. În turneele în Europa, Asia, America de Nord și la festivalurile internaționale de la Nancy, Amsterdam, Stockholm, Toronto, Baltimore, New York, Seul au preferat să joace în catedrale și temple. Au organizat „expediții” și „adunări”, analoage cu cele din Polonia, în sate din Franța, Italia, Irlanda, Suedia, Elveția, Finlanda. În 1980 și 1987, la Lublin și Gardzienice s-au ținut colocviile internaționale Teatru și tradițiile populare și respectiv, Natura cuvintului în culturile teatrale, cu sesiuni de comunicări, spectacole și stagii de specialitate. Apar uneori la televiziune, cu fragmente din spectacole, pe care le comentează, insistînd asupra alunecării interpretării, de-a lungul anilor, de la politic la estetic. „Fenomenului Gardzienice” i se consacră articole în revistele culturale și de specialitate.

Un spectacol la Gardzienice este un privilegiu. Biletele se vînd nominal cu cîteva săptămîni înainte, la sediul lublinez al companiei, din orașul vechi. Spectatorilor li se recomandă să ajungă în sat cu cel puțin o jumătate de oră mai devreme. Sînt invitați la o lungă plimbare prin sat, spre o casă țărănească, unde are loc „adunarea”: aproape o oră, li se prezintă, cu fotografii și diapozitive, activitatea companiei, li se oferă ceai și cozonac. Se creează deja comunicarea între public și actori. Apoi sînt conduși, pe jos sau în căruțe trase de cai, la sala de spectacole. Reprezentațiile, unice sau „coupées”, durează între 50 și 180 de minute, se termină printr-un amplu dialog între spectatori și actori și printr-un colțunaș calzi servii participanților acestei neobișnuite „adunări”.

Petruța SPĂNU

Cititorii din străinătate se pot abona și direct la redacție, prin depunerea în contul nostru 47.21.71.66.50.10 la B.C. Iași, a sumelor corespunzătoare — în dolari S.U.A. sau echivalent în alte monede convertibile. Zona europeană: 96 dolari S.U.A. (1 an). Zona americană și australiană: 108 dolari S.U.A. (1 an). În abonament este inclus și serviciul de expediere efectuat de redacție.

Redactor șef: IOAN HOLBAN
Redactor șef adjunct: NICOLAE TURTUREANU
Secretar general de redacție: VASILE CONSTANTINESCU
Redacția: Sorin LUPĂȘCU ● Bogdan-Mihai MANDACHE ● Ștefan OPREA ● Alexandru PASCU ● Cassian Maria SPIRIDON ● Valeriu STANCU ● Secretariat de redacție: Virginia BURDUJA ● Mariana STANCU ● Carmen VERICEANU ● Contabil șef: Nicolae VECHIU ● Secretare dactilografă: Adela GACEA ● Angelica MORARU ● Sector difuzare: Cătălin NICOLAU ● Corespondenți din străinătate: Paolo GIANFELICI (Italia) ● Gabriel MARDARE (Franța) ● Horst FASSEL (Germania) ● Petruța SPĂNU (Polonia) ● Adrian PORUCIUC (S.U.A.) ●

Redacția și administrația: Str. V. Alecsandri nr. 8, Iași, 6600
Telefoane. Redactor șef: 981/46433; Redacția și secretariat redacție: 981/13906; Contabil șef și Difuzare: 981/13923.

Poziția în Catalogul Presei Interne: 842.
ISSN: 1220-4560.
Cont în lei la B.C. Iași: 45.10.09.72.
Cont în valută la B.C. Iași: 47.21.71.66.50.10.

Tiparul: S.C. „Dosoftei” S.A., Str. Sf. Lazăr 49, Iași, 6600.